

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞTAY KARARLARI IŞIĞINDA ÖĞRENCİLERE
VERİLEN DİSİPLİN CEZALARININ YARGISAL
DENETİMİ**

ONUR GÜRER
2501060667

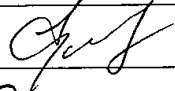
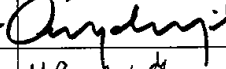
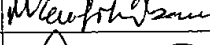
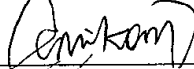

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. AYDIN GÜLAN

İSTANBUL 2010

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI 2501060667 numaralı ONUR GÜRER'İN hazırladığı "DANIŞTAY KARARLARI IŞIĞINDA ÖĞRENCİLERE VERİLEN DİSİPLİN CEZALARININ YARGISAL DENETİMİ" konulu YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca 03.09.2010 CUMA günü Saat: 15:00'DE yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ~~KABUL~~.....'ne* ~~YAYINLIĞI~~ /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(+)	İMZA
PROF.DR. M.SEMİH GEMALMAZ	Red	
PROF.DR. AYDIN GÜLAN	KABUL	
PROF.DR. M.TEVFİK ÖZCAN	Kabul	
DOÇ. DR. CEMİL KAYA	Red	
YRD. DOÇ. DR.NUR KARAN	Kabul	

DANIŞTAY KARARLARI IŐIŐINDA ÖĞRENCİLERE VERİLEN DİŐİPLİN CEZALARININ YARGISAL DENETİMİ

ONUR GÜRER

ÖZ

Bu çalıŐmada idarenin öğrencilere verdiği disiplin cezaları ve bu işlemler hakkında Danıştay'ın gerçekleştirdiği yargısal denetim incelenecektir. Giriş bölümünde disiplin kavramı, disiplin hukukunun ceza hukukuyla ilişkisi ve disiplin cezalarının yargısalığı incelendi.

Disiplin cezaları birer idari işlem olduğundan, çalıŐmamızın ilk bölümünde idari işlemlerin unsurları ayrıntılı olarak incelendi. IŐlemlerin; maddi, organik ve iradenin açıklanması bakımından sınıflandırılması araŐtırıldı. Daha sonrasında YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliğine göre disiplin suçları, cezaları ve soruşturma usulü incelendi. Disiplin cezalarının yargısal denetimi, idare mahkemeleri ve yüksek yargı yeri olan Danıştay tarafından gerçekleŐtirildiđinden, Türkiye'de idari yargının tarihi, idari yargı organları ve Türkiye'nin idari yargı sistemi kaçınılmaz bir Şekilde bu çalıŐmada yer buldu.

İdarenin disiplin soruşturması açarken ve disiplin cezası verirken eğilimleri, yaptığı hukuksal hatalar ve bunların Danıştay tarafından yargısal denetimi, çalıŐmamızın merkezinde yer aldı. İdarenin yaptığı işlemlerde hukuka aykırılıkların Danıştay'ın verdiği kararlar ışığında incelenmesi, gerek işlemlerin hukuki sonuçlarının saptanması gerekse idarenin soruşturma açma ve ceza verme sürecindeki yaptığı hataları belirlemek açısından yol gösterici bir rol oynadı.

İdarenin disiplin soruşturması açarken ve ceza verirken iyi araştırma yapması, üniversite bileşenlerine zaman kaybettirmemesi ve yapılan eŐitli masraflarla devlet hazinesinin zarara sokmaması konusunda getirilen önerilerle de alıŐmamız son bulmaktadır.

**THE JUDICIAL CONTROL OF THE DISCIPLINARY ACTIONS AGAINST
STUDENTS IN ACCORDANCE WITH THE COUNCIL OF STATE
DECISIONS**

ONUR GÜRER

ABSTRACT

This study includes the disciplinary actions against students by the administration and judicial control implemented by the Council of State. The concept of discipline, the relation between the disciplinary law and penal law and judicality of disciplinary penalties have been studied in the introduction section.

Since disciplinary actions are considered as an administrative process, the elements of these administrative steps have been examined in detail and extra importance has been attached to their classification with regard to the to the bodily,organic and declaration of intent issues. Thereafter, disciplinary actions, disciplinary penalties and the procedures of inquiry in compliance with the Council of Higher Education have been observed. The judicial control of the disciplinary actions are executed by the administrative courts and Council of State being the appellate court. For this reason, this study eventually covers the history of the administrative law in Turkey, administrative elements and the system itself.

The work has especially focused on the tendancy, both on holding disciplinary inquiries and awarding disciplinary actions, legal errors and judicial control of these matters by the Council of State.The examinations of the contradictions to law by the administration, in conformity with the Council of State decisions, have played an important role in determining the errors made in holding disciplinary inquiries and awarding disciplinary actions.

This study ends with the proposals covering the importance of the in-depth analysis of holding disciplinary inquiries and awarding disciplinary actions, the drawbacks of time consumption for the university elements and the negative effects of expenses on the state treasury.

ÖNSÖZ

Bu inceleme, öğrencilere verilen disiplin cezalarında, idarenin işlem yaparken genel eğiliminin belirlenmesi; cezaların verilmesi ve yargısal denetimi sürecinde ortaya çıkan sorunları irdelemek amacıyla kaleme alındı.

İdare, disiplin soruşturması yapma ve ceza verme konusunda, hukuk kurallarıyla sıkı sıkıya bağlı olmanın yanı sıra olayların arkasındaki maddi gerçeği de ortaya çıkarmak durumundadır. İdarenin yeterli araştırma yapmadan, mevzuattaki usullere uymadan, ilgilinin disiplin suçunu işleyip işlemediğini delillerle kanıtlamadan işlem yapması hukuka aykırılık oluşturur. Bu durum, Danıştay kararlarıyla desteklenmekte ve yukarıda anlattığımız türden durumlar söz konusu olduğunda, idari işlemler hukuka aykırı bulunmaktadır.

Yaptığımız araştırmada disiplin soruşturması sürecinde idarenin, usul kurallarını uygulamayı ciddi bir biçimde ihmal ettiğini gördük. Bu nedenle, kamu görevlilerinin tuttuğu tutanaklar, tanık ifadeleri, fotoğraf-görüntü gibi delillerle disiplin suçu işlediği kanıtlanan kişiler, sırf idarenin usul kurallarına uymaması nedeniyle ceza almaktan kurtulmaktadırlar. Bu da idarenin faaliyetlerinin amacı olan kamu yararına aykırı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.

Disiplin soruşturmalarından çıkardığımız bir başka sonuç, idarenin öğrenciler hakkında çok fazla soruşturma yapması, fakat yapılan soruşturmanın önemli bir bölümünün öğrencilerin “beraat”iyle sonuçlanması oldu. Bu anlamda disiplin hukukunda idarenin yanlış uygulamalarının, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının “değerli” zamanını çaldığını söyleyebiliriz. Gereksiz yere yapılan soruşturma süresince, öğrencilerin bir çok konuda kendilerini geliştirebileceğini, öğretim elemanlarının da daha fazla araştırma faaliyetinde bulunabileceğini düşünüyoruz.

İdari yargı kararlarında da soruşturma sürecine benzer bir durum söz konusudur. Adalet Bakanlığı Adli Sicil İşleri Genel Müdürlüğü’nün 2007 yılı

istatistiklerine göre, idare mahkemeleri, öğrenci ve öğrenim işlerinde açılan 3985 davanın 1914'ünde yapılan işlemi iptal etmiştir. Öğrenci ve öğrenim işlerinde açılan iptal davalarının % 48'ine karşılık gelen bu sayı çok yüksektir. İdareye ve yargı organlarına zaman kaybettiren ve yapılan çeşitli masraflarla devlet bütçesini zarara uğratan bu durum düzeltilmelidir. Bu durumu değiştirmek açısından en büyük görev, disiplin soruşturması açmaya yetkili üniversite disiplin amirlerine düşmektedir. İlgililer soruşturma açma kararı verirken ince eleyip sık dokumalı, hukuk kurallarıyla bağlı olduklarını unutmadan işlem yapmalıdırlar.

Önsözü bitirirken, tez konumu belirlememde önemli rolü ve katkısı olan, tezin konusunun araştırılması ve yazımı konusunda her türlü yardımı gördüğüm hocam Prof. Dr. Aydın Gülan'a, bazı Danıştay kararlarına ulaşmam konusunda Ankara'dan destek veren Askeri Yargıtay İkinci Ceza Dairesi Başkanı dayım Hakan Tüzer'e, dava dilekçelerinin yazımında yardımcı olan Avukat Özgür Murat Büyük'e, bilgisayar konusunda yaşadığım sıkıntıları gideren Stajyer Avukat Emel Yılmaz'a, araştırmam sırasında zor bulunan kaynaklara ulaşmamı sağlayan İstanbul Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'nin tüm çalışanlarına, Marmara Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'nin çalışanları Murat Kızılay'a, Türker Çakmak'a ve İbrahim Solak'a teşekkür ediyorum.

Ayrıca yüksek lisans döneminin her aşamasında benden manevi desteğini bir an olsun bile esirgemeyen, dostluklarıyla çok şey kazandığım Gürol Kutlu'ya ve Burcu İpeksaç'a da teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1-17
A. Disiplin Kavramı.....	1
B. Disiplin Hukuku Ceza Hukuku İlişkisi.....	1
1. Disiplin Suçları ve Cezaları.....	1
a. Tanım.....	1
b. Disiplin Hukuku ve Ceza Hukuku Arasındaki Farklar.....	3
2. Ceza Hukuku İlkelerinin ve Kurumlarının Disiplin Hukukunda Uygulanması Sorunu.....	4
a. Kanunilik İlkesi.....	4
b. Ölçülülük İlkesi.....	8
c. Disiplin Kovuşturmasının Ceza Yargılamasından Bağımsızlığı.....	8
d. Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Kovuşturmasına Etkisi.....	9
e. Tecil.....	10
f. Affın Disiplin Cezalarına Etkisi.....	10
g. Zaman Aşımı.....	11
h. Disiplin Suçlarında Ağırлатıcı ve Hafifletici Neden.....	12
C. Disiplin Cezalarının Yargısalılığı.....	13
I. BÖLÜM: İDARİ İŞLEM OLARAK DİSİPLİN CEZALARI.....	17-33
A. İdari İşlemin Tanımı.....	17
B. İdari İşlemlerin Unsurları	18
1. Sebep.....	18

2.	Konu.....	19
3.	Yetki.....	20
a.	Yer Bakımından Yetki.....	20
b.	Zaman Bakımından Yetki.....	20
c.	Konu Bakımından Yetki.....	21
d.	Fonksiyon Gaspı- Yetki Gaspı-Yetki Tecavüzü.....	21
e.	Yetki Devri-İmza Yetkisinin Devri-Vekalet.....	22
f.	Yetkide Paralellik İlkesi.....	23
4.	Şekil.....	23
a.	Yazılılık Kuralı.....	24
b.	Esaslı Şekil Kuralları İkincil Şekil Kuralları Ayrımı.....	24
c.	Uygulanma Koşulu Olarak Şekil.....	25
d.	Kararların Gerekçeli Olması.....	25
e.	Usulde Paralellik İlkesi.....	26
5.	Maksat.....	26
C. İdari İşlemlerdeki Sakathıkların Müeyyideleri.....		27
D. İdari İşlemlerin Sınıflandırılması.....		28
1.	Organik Açıdan İdari İşlemler.....	28
2.	Maddi Açıdan İdari İşlemler.....	29
a.	Genel İşlemler.....	29
(1)	Genel Düzenleyici İşlemler.....	29
(2)	Adsız Düzenleyici İşlemler.....	29
(3)	Genel Karar	30
b.	Sübjektif (Birel) İşlemler.....	31
(1)	Koşul İşlem	31
(2)	Dar Anlamda Sübjektif (Birel-Öznel) İşlem.....	31

3. İradenin Açıklanması Bakımından İdari İşlemler.....32

II. BÖLÜM. YÖK ÖĞRENCİ DİSİPLİN YÖNETMELİĞİNE

GÖRE DİSİPLİN SUÇLARI, CEZALARI

VE SORUŞTURMA USULÜ.....34-64

I. Disiplin Suçları ve Cezaları.....34

A. Uyarma Cezası.....34

1. Tanım.....34

2. Uyarma Cezasını Gerektiren Fiil ve Haller.....34

a. Öğrencilik sıfatının gerektirdiği vakara yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak.....34

b. Kişilerle olan ilişkilerde, kaba ve saygısız davranmak, başkalarını rahatsız edecek biçimde bağırarak, şarkı söylemek, çalgı çalmak, gürültü etmek, çevresini temiz tutmamak.....35

c. Yetkili mercilerce sorulan hususları haklı bir sebep olmadan zamanında cevaplandırmamak.....35

d. Toplantı ve törenlerde öğretim elemanlarına veya davetlilere ayrılan yerleri işgal etmek.....36

B. Kınama Cezası.....	36
1. Tanım.....	36
2. Kınama Cezasını Gerektiren	
Disiplin Suçları.....	37
a. Öğrencilik sıfatının gerektirdiği	
itibar ve güven duygusunu	
sarsacak nitelikte	
davranışlarda bulunmak.....	37
b. Yükseköğretim kurumlarında	
duvarlara, demirbaş eşya	
üzerine yazı yazmak, işaret,	
resim ve benzeri şekiller çizmek.....	37
c. Yükseköğretim kurumu yetkililerince	
istenen bilgileri eksik veya yanlış	
bildirmek veya hiç	
bildirmemek.....	38
d. Yükseköğretim kurumu	
yetkililerince tespit edilen yerler dışında	
ilan asmak.....	38
e. Ders, seminer, uygulama, laboratuvar,	
atölye çalışması ve konferans gibi	
Çalışmaların düzenini bozmak.....	38
f. Yükseköğretim kurumunun	
ders, seminer, konferans ve	
uygulama faaliyetlerine	

İçkili olarak katılmak.....38

g. Kumar oynamak veya
oyunlatmak.....39

**C. Yükseköğretim Kurumundan Bir Haftadan Bir Aya Kadar
Uzaklaştırma Cezası.....39**

1. Tanım.....39

**2. Yükseköğretim Kurumundan Bir Haftadan
Bir Aya Kadar Uzaklaştırma Cezasını
Gerektiren Disiplin Suçları.....40**

a. Öğrenme ve öğretme hürriyetini,
doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak
kısıtlamak; yükseköğretim kurumlarının
sükun, huzur ve çalışma düzenini bozucu
davranışlarda bulunmak.....40

b. Törenlerde, tören düzenini bozacak,
tören programını ihlal edecek
davranışlarda bulunmak.....40

c. Toplantı ve törenlerde öğretim
elemanlarına veya davetlilere ayrılan
yerleri uyarıya rağmen işgale devam
etmek.....40

d. Yükseköğretim kurumu içinde siyasi
faaliyetlerde bulunmak.....41

- e. Yükseköğretim Kurumu içinde bildiri dağıtmak, afiş ve pankart asmak.....41
- f. Disiplin kovuşturmasının sağlıklı bir şekilde yürütmesini engellemek.....42
- g. Yükseköğretim kurumundan aldığı kendine hak sağlayan bir belgeyi başkasına vererek kullanılmak veya aynı kurumdan alınan başkasına ait bir belgeyi kullanmak.....42
- h. Yükseköğretim kurumundaki demirbaş eşyaya, kapı, duvar ve benzeri yerlere ahlak dışı yazılar yazmak, resim yapmak veya apıştırmak.....43
- i. Yükseköğretim kurumunca veya kurumun izniyle asılmış duyuruları, program ve benzerlerini koparmak, yırtmak, değiştirmek, karalamak veya kirletmek.....43

D. Yükseköğretim Kurumundan Bir veya İki Yarıyıl İçin Uzaklaştırma Cezası.....43

1. Tanım.....43

2.Yükseköğretim Kurumundan Bir Veya İki Yarıyıl İçin Uzaklaştırma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları.....44

- a. Yükseköğretim kurumu idarecileri ile öğretim elemanlarını ve diğer görevlileri tehdit etmek, onların şeref ve haysiyetlerine veya şahıslarına karşı sözlü veya yazılı olarak herhangi bir saldırıda bulunmak veya hareket etmek.....44
- b. Tek başına veya toplu olarak, yükseköğretim kurumu idarecilerinin şahısları veya kararları aleyhine saldırgan nitelikte konuşmak, yayınlar yapmak, bunlar aleyhine öğrencileri kışkırtmak veya bu gibi fillere teşebbüs etmek.....44
- c. Siyasal ve ideolojik amaçlar dışında boykot, işgal, engelleme gibi eylemlere teşebbüs etmek veya yükseköğretim kurumunun hizmetlerini aksatacak davranışta bulunmak.....45
- d. Dil, ırk, din ve mezhep açısından kutuplaşmalara yol açıcı faaliyetlerde bulunmak.....45
- e. Kurum personeline ve arkadaşlarına fiili tecavüzde bulunmak.....46
- f. Yükseköğretim kurumundaki demirbaş eşyaya, kapı, duvar ve benzeri yerlere ideolojik veya siyasi amaç taşıyan yazılar yazmak, resim, amblem ve benzerlerini yapmak ve yapıştırmak.....47
- g. Hırsızlık yapmak.....47
- h. Yükseköğretim kurumunda alkollü içki içmek.....48

i. Yükseköğretim kurumlarının çalışmalarını sekteye uğratabilecek nitelikteki bir eyleme öğrencileri veya diğer kişileri tahrik etmek.....	48
j. Yükseköğretim kurumlarına ait kapalı ve açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemek veya bu tür toplantılara katılmak, öğrencileri temsil yetkisi olmadığı halde öğrenci temsilcisi sıfatını takınarak beyanatta bulunmak, toplantı veya törenlere katılmak.....	48
k. Yükseköğretim kurumu binalarına girmeleri yasak olduğu halde, bu karara itaatsizlik etmek veya yetkili organlarca kapatılmış binalara girmek, zarar vermek veya tahrip etmek.....	49
l. Yükseköğretim kurumunda yasaklanmış her türlü yayını bulundurmak, bunları çoğaltmak, dağıtmak.....	49
m. Sınavlarda kopya yapmak veya yaptırmak veya bunlara teşebbüs etmek.....	50
E. Yükseköğretim Kurumundan Çıkarma Cezası.....	50
1. Tanım.....	50
2. Yükseköğretim Kurumundan Çıkarma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları.....	51
a. Görevlileri ve öğrencileri cebir ve şiddet kullanarak kurum dışına çıkartmak, görevin yapılmasına engel	

olmak veya öğrencileri bu tür davranışlara zorlamak.....51

b. Yükseköğretim kurumlarının ideolojik ve siyasi amaçlarla huzur, sükun ve çalışma düzenini bozmak veya boykot, işgal engelleme, personelin işini yavaşlatma gibi eylemlere katılmak, bu amaçlara yönelik eylemleri tahrik etmek.....52

c. Yükseköğretim kurumlarında siyasi ve ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart ve benzerlerini bulundurmamak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurum binalarına veya binalardaki eşyalar üzerine yazmak, resimlemek, teşhir etmek, sözlü veya yazılı ideolojik propaganda yapmak.....52

d. Bir kimseyi veya grubu, tehditle suç sayılan bir eylemi düzenlemeye veya böyle bir eyleme katılmaya yahut yalan beyanlarda bulunmaya veya sahte delil göstermeye veya suçu yüklenmeye zorlamak.....53

e. Kanun dışı kuruluşlara üye olmak, bu kuruluşlar adına faaliyet yapmak veya yardımda bulunmak.....53

f. Uyuşturucu madde kullanmak, taşımak, bulundurmamak veya ticaretini yapmak.....53

g. Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümler sebebiyle cezalandırılmış olmak.....54

h. “6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanun”a muhalefet ederek, ateşli silahlarla,

mermilerini ve bıçaklarla saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletleri, patlayıcı maddeleri taşımak, yükseköğretim kurumu içerisinde bulundurmamak veya bu suçlardan mahkum olmak.....54

i. Yükseköğretim kurumu binalarında veya eklentilerinde izin almadan açık veya saklı dernek vb. kuruluşlar teşkil etmek.....55

j. Sınavlarda tehditle kopya yapmak, kopya yapan öğrencilerin dershaneden çıkarılmasına engel olmak, kendi yerine başkasını sınava sokmak veya başkasının yerine sınava girmek.....55

k. Disiplin kovuşturmasıyla ilgili işleri veya disiplin kurulunun çalışmasını zor kullanarak veya tehditle engellemek.....56

l. Irza tecavüz etmek.....56

m. Güvenlik kuvvetleri tarafından aranan kişileri saklamak ve barındırmak.....57

n. Derslere veya sınavlara girilmesine, ders veya sınavların yapılmasına herhangi bir şekilde engel olmak, dersteki öğrencileri dışarıya çıkarmak, çıkmaya kışkırtıcı veya zorlayıcı davranışta bulunmak.....57

o. Bir kişiye veya bir gruba her ne şekilde olursa olsun işkence yapmak.....57

p. Bayrak törenlerini engelleyici tutum ve davranışta bulunmak veya tören esnasında gereken saygıyı kasıtlı olarak göstermemek.....	58
r. Disiplin Yönetmeliği'nde sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunmak.....	58
II. Öğrenci Disiplin Suçlarında Soruşturma Usulü.....	59
A. Soruşturma Yapmaya Yetkili Amirler.....	59
B. Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Amirler ve Kurullar.....	59
C. Soruşturma Süresi.....	59
D. Soruşturmanın Yapılış Şekli.....	60
E. Savunma Hakkı.....	61
F. Karar Verilmesi Konusunda Düzenlemeler.....	62
1. Karar.....	62
2. Karar Süresi.....	62
3. Karar Verilirken Dikkat Edilecek Konular.....	62
G. Soruşturma Sırasında Tedbir.....	63
H. Disiplin Cezaların Uygulanması ve Zamanaşımı.....	63
İ. Disiplin Cezalarına Karşı İtiraz.....	64
III. BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN İDARİ SİSTEMİ VE YARGISAL DENETİM ORGANLARI.....	65-73
A. Dünyada ve Türkiye'de İdari Sistemlerin Tarihsel Gelişimi.....	65
B. Tanzimat'tan Günümüze İdari Yargı.....	66
C. Türkiye'nin İdari Yargı Örgütü.....	69
1. Danıştay.....	70

2. Bölge İdare Mahkemeleri.....72
3. İdare Mahkemeleri.....72

IV. BÖLÜM: ÖĞRENCİLERE VERİLEN DİSİPLİN CEZALARININ YARGISAL DENETİMİ.....74-103

A. İptal Davaları.....74

1. Tanım.....74

2. İptal Davasının Şartları.....75

a. Göreve İlişkin Şartlar.....75

b. Dava Konusuna İlişkin Şartlar.....76

c. Taraflara İlişkin Şartlar.....76

(1) Davacıya İlişkin Şartlar.....76

(2) Davalıya İlişkin Şartlar.....80

d. Süreye İlişkin Şartlar.....80

e. Şekle İlişkin Şartlar.....83

3. İptal Davalarının Sonuçları.....84

a. Davanın Reddedilmesi.....84

b. İptal Kararı Verilmesi.....84

B. Yükseköğretim Öğrencilerine Verilen Disiplin Cezalarının Sebep, Konu, Yetki, Şekil Unsurları Açısından Yargısal Denetimi.....85

1. Sebep.....85

2. Konu.....88

3. Yetki.....90

4. Şekil.....93

a. Ceza Kovuşturması İle Disiplin Soruşturmasının Bir Arada Yürütülmesi.....94

b. Disiplin Soruşturmasında Süre.....95

c.	Usûl Hükümlerinde Yetki, Savunma Hakkının Kısıtlanması ve Tebligat Açısından Ortaya Çıkan Hukuka Aykırılıklar.....	98
----	---	-----------

SONUÇ.....	104
-------------------	------------

KAYNAKÇA.....	107-116
----------------------	----------------

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e	: Aynı eser
Age.	: Adı geçen eser
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
HSYK	: Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
p.	: Page(Sayfa)
p.p	: Pages(Sayfalar)
s.	: Sayfa
s.s	: Sayfalar
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

A. Disiplin Kavramı

Latince'den Fransızca'ya geçen bir sözcük olan disiplin; sıkı düzen, öğretim konusu olan veya olabilecek bilgilerin bütünü, bilim dalı, kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü anlamlarına gelir.¹

Disiplin, bir grup insanın beraber, ısrarlı ve ortak bir amaç için gayret gösterme yeteneği olarak da tanımlanabilir.² Bireylerin bu ortak amaca aykırı hareketleri, çeşitli yaptırımlarla karşılaşır. İşte bu ortak amaca aykırı hareketler disiplin suçlarını, yaptırımlar ise disiplin cezalarını anlatır.

B. Disiplin Hukuku ve Ceza Hukuku İlişkisi

3. Disiplin Suçları ve Cezaları

a. Tanım

Ceza hukuku, ceza yaptırımının uygulanmasını gerektiren hukuki ihlallerin, sapmaların nelerden ibaret olduğunu, bu konudaki kuralları ve esasları gösteren hukuk dalıdır.³ Disiplin hukuku, niteliği itibarıyla ceza hukukuna en yakın hukuk "dal"larından biridir. Disiplin hukukunda ceza hukukunun bir çok kavramı ve ilkesi kullanılmaktadır. Disiplin hukukunun ceza hukukunun bir alt dalı olduğu görüşü de doktrinde savunulmaktadır.⁴

¹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=disiplin&ayn=tam>

² Esin Örucü, "Disiplin Cezaları 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Sistemi", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XXXII, S. 2-4, İstanbul, 1967, s. 784

³ Sulhi Dönmezer- Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, 7. bs, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1979, s. 7

⁴ Alain Plantey, Traite Pratique de la Fonction Publique'den aktaran Nuri Tortop, "Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 16, S. 3, 1983, s. 90

Varlıklarının toplumsal üretiminde, insanlar, aralarında zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan belirli ilişkiler kurarlar; maddi hayatın üretim tarzı, genel olarak toplumsal, siyasal ve entelektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilincini belirleyen, toplumsal varlıklarıdır.⁵ Suç, toplumsal bir olgudur. Bireyin ya da grupların suç oluşturan eylemleri, yaşadıkları toplumun yapısından kaynaklanır. Toplumun değerlerinden ve çeşitli kurallarından soyutlanmış bireylerden bahsetmek mümkün değildir.

Suçun tanımı ve unsurları konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Tıpe uygunluk, hukuka aykırılık ve kusurluluk niteliklerine sahip bir eylemle ceza normunun ihlâl edilmesi suçun tanımını oluşturur.⁶ Bir başka görüşe göre ise suç, kurala aykırı fiil ve kusurluluk unsurlarıyla tanımlanmalıdır ve ancak bu iki unsurun birleşmesiyle hukuka aykırılık ortaya çıkar.⁷

Ceza, yasalarda suç olarak belirlenmiş eylemlere karşı, yine yasalarda öngörülen, kişiyi bazı yoksunluklara sokan, suçluyu ıslah etme, topluma yeniden kazandırma ve korkutuculuk özelliğinden dolayı suç işlenmesini önleme amaçlarına yönelik bir yaptırımdır.⁸ Ceza, suç işleyenlere karşı toplum adına uygulanan kanuni yaptırım olarak da tanımlanabilir.⁹ Dolayısıyla cezanın amacı, öç almak değil, suç işleyen kişinin ıslahı ve genel olarak suç işlenmesinin önlenmesi olarak belirmektedir.

Disiplin suçu, kamu hizmeti düzenini bozan eylemdir.¹⁰ Disiplin suçları ve cezaları, kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar ve özel kuruluşlar için de geçerlidir.

⁵ Karl Marx- Frederick Engels, **Selected Works in Three Volumes**, Volume I, 3th Edition, Moskow, 1976, p. 503

⁶ Kayıhan İçel, **Suç Teorisi**, 2. Bs., İstanbul, Beta, 2000, s. 4

⁷ Faruk Erem, **Türk Ceza Hukuku**, C. I, 7. Bs., Ankara, Ankara Üniversitesi, 1971, s. 20-21

⁸ Kayıhan İçel, **Yaptırım Teorisi**, İstanbul, Beta, 2000, s. 4

⁹ Faruk Erem, **Türk Ceza Hukuku**, C. I, 2.bs. , Ankara, Güney, 1950, s. 117

¹⁰ Turhan Tufan Yüce, "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Ceza Hukukunda Geçerliği Sorunu ve Danıştay Kararlarının Bu Açından Tahlili", **Danıştay Dergisi**, S. 88, 1994, s. 5

Dolayısıyla disiplin suçu, bir kolektif içindeki düzeni bozan eylem olarak tanımlanabilir.¹¹

Disiplin cezası, bir kurumun işleyişine etki eden bir karışıklığın, düzensizliğin yaptırıma bağlanması,¹² kamu hukuku alanındaki özel ilişkilere özgü idari yaptırımlardır.¹³ 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 124. Maddesine göre disiplin cezasının amacı, kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamaktır. Yükseköğretim öğrencileri açısından disiplin cezalarını incelediğimizde de benzer bir amaç görmekteyiz.

Yüksek Öğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği, “(...)kanun, tüzük, yönetmelik ve yönergelerin öğrencilere yüklediği görevleri yükseköğretim kurumu içinde ve dışında yerine getirmeyen, uyulması gerekli hususlara uymayan, yasaklanan işleri yapan veya öğrencilik sıfat, şeref ve haysiyeti ile bağdaşmayan hal ve harekette bulunan öğrencilere verilecek disiplin cezalarını, usul ve teşkilatla ilgili hükümleri belirtmek(...)” amacıyla çıkartılmıştır. Disiplin hukukunun önemli özelliklerinden biri de idare ile aralarında statüye dair bir ilişki bulunmayan bireyler, yani faydalananlar hakkında uygulanabilmesidir.¹⁴ Öğrencilerin statüleri kamu görevlilerinin statülerinden farklıdır. Kamu görevlileri kamu hizmetinin yürütücüsü iken, öğrenciler kamu hizmetinden “faydalanan” konumundadırlar. Bu nedenle öğrencilere verilen disiplin cezaları ile kamu görevlilerine verilen disiplin cezaları-benzer amaca hizmet etmekle birlikte- kapsam ve nitelik bakımından çeşitli farklılıklar barındırırlar.

b. Disiplin Hukuku ve Ceza Hukuku Arasındaki Farklar

Disiplin hukuku, yalnızca belli statüde bulunan kurum/kuruluş üyelerine(kamu görevlisi, öğrenci vb.) uygulanır. Ceza hukuku ise ülke sınırları

¹¹ Tezimizin konusu öğrencilere verilen disiplin cezaları olduğu için, kamusal alan dışındaki disiplin uygulamalarından bahsetmeyeceğiz.

¹² Yılmaz Günel, “Disiplin Cezaları”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. XIII, S. 2, 1958, s. 194

¹³ Guido Zanobini, **İdari Müeyyideler**, Çev. Yılmaz Günel, Ankara, Sevinç, 1964, s. 80

¹⁴ İl Han Özay, **İdari Yaptırımlar**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1985, s. 44

içinde suç sayılan eylemleri gerçekleştiren herkese uygulanır.¹⁵ Dolayısıyla ceza hukukunun uygulama alanı daha geniştir.

Disiplin cezaları yetkili kamu otoriteleri, yarı kamusal veya tamamıyla özel nitelik taşıyan teşekküller tarafından verilirken, cezalar yalnızca bağımsız mahkemeler aracılığıyla verilebilir.¹⁶ Dolayısıyla ceza, devletin yargı fonksiyonuna ilişkin bir uygulamayken, disiplin cezası idare fonksiyonuna ilişkindir. Disiplin cezalarının denetimi üst idari makamlar ve idari yargı tarafından yapılırken adli cezalar sadece yargı denetimine tabidir.

Disiplin cezaları yalnızca mesleki yaşama ve mesleki haklara¹⁷ etki eder. Cezalar ise toplumsal düzeni bozan eylemlere uygulandığı için kişinin yaşamına, özgürlüğüne, malına, toplumsal durumuna etki eder. Dolayısıyla ceza hukukundaki yaptırımlar disiplin hukukuna göre daha ağırdırlar.

Dönmezer-Erman cezanın korkutucu, disiplin cezasının ise uslandırıcı nitelik taşıdığını savunmaktadırlar.¹⁸ Bu iki ceza türünün de korkutucu ve uslandırıcı tarafları vardır. Meslekten ihraç edilen bir öğretim görevlisiyle ya da okuldan atılan bir öğrenciyle aynı statüde bulunan birinin, benzer bir durumun başına gelmesi ihtimaliyle korku duyması doğaldır. Adli cezanın uslandırıcı taraflarına ilişkin de çeşitli örnekler verilebilir. Bu nedenle böylesine kesin bir ayrıma gidilmesini doğru bulmuyoruz.

4. Ceza Hukuku İlkelerinin ve Kurumlarının Disiplin Hukukunda Uygulanması Sorunu

i. Kanunilik İlkesi

¹⁵ Ülke sınırları dışında işlenen bazı suçlar için ceza verilmesi de mümkündür.

¹⁶ Dönmezer- Erman, *age.*, s.s 385-386

¹⁷ Bu durum; doğal olarak, öğrenciler için öğrencilik yaşamı ve hakları olarak algılanmalıdır.

¹⁸ Dönmezer-Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, s.s 388-389

Kanunilik ilkesi; suç adı verilen eylemlerin ancak kanunla saptanması ve suçlara ancak kanunların gösterdiği cezaların uygulanabilmesi anlamına gelir. Bu ilke, kanunsuz suç olmaz(*nullum crimen sine lege*), kanunsuz ceza olmaz(*nulla poena sine lege*) olarak da ifade edilir.¹⁹

Doktrinde disiplin hukukunda kanunilik ilkesinin geçerli olmadığı düşüncesi egemendir. Disiplin hukukunda disiplin aykırılıklarının bütün ayrıntılarıyla gösterilmesi ve bunlara verilecek cezaların, aralarında bir nedensellik bağı kurularak, ayrı ayrı tanımlanmasının zor olması²⁰, kesin, kıyasa yol vermeyen sayma metodunun, hizmetlerin hızla geliştiği ve dinamizmin çok önemli bir unsur olması nedeniyle faydasız olması²¹, ceza hukuku ile disiplin hukuku arasında amaç, kapsam, temel ilke, uygulama ve sonuç açısından farklar bulunması²² gibi nedenlerle, kanunilik ilkesinin disiplin hukukunda uygulanmayacağı savunulmaktadır.

Yüce ise disiplin hukukunda kanunilik ilkesinin uygulanması gerektiğini savunmaktadır:

“ Disiplin hukukunda sözü geçen ceza ilkesi uygulanmalıdır, lakin bu ilke uygulanırken disiplin hukukunun kendine özgü düzenleme tarzına riayet edilmelidir. Disiplin hukukunda suç kalıpları(tanımları, tipleri) ceza hukukundakine nispetle daha genel ve esnek olabilir. Aralıklı(mütefavit) cezalarda cezanın alt sınırı ile üst sınırı(taban ile tavan) arasındaki mesafe daha geniş olabilir. Cezaların seçenekli(mütevanip) olmaları sağlanabilir.”²³

Disiplin cezalarında kanunilik ilkesinin uygulanması açısından bir diğer sorun, disiplin suçlarının ve cezalarının, kanunlar dışında düzenleyici işlemler ile düzenlenip düzenlenmeyeceğidir. Disiplin suçları ve cezaları; **657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, KİT geçici personeline ilişkin 3771 Sayılı Kanun** ve asker kişilere ilişkin **477 Sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve**

¹⁹ Kayıhan İçel, Süheyl Donay, **Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku**, 3. Bs., İstanbul, Beta, 1999, s. 73

²⁰ Cemil Cem, “Disiplin ve Disiplin Hukuku”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 5, 1969, s. 822

²¹ Esin Örucü, **age.**, s.816

²² Taner Gelegen, “Kamu Yönetiminde Disiplin ve Disiplin Cezaları”, **Danıştay Dergisi**, Cumhuriyetin 50. Yılı Özel Sayısı, 1973, s. 226

²³ Yüce, **age.**, s.9

Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanun dışında, tüzüklerle ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararlarda, disiplin suçlarının anayasanın 38. maddesi gereğince kanunla düzenlenmesi gerektiğinden bahsedilse de bu konuda bir düzenleme yapılmamıştır:

"(...) Yönetim, yönetim ilişkisi nedeniyle yönetilenler hakkında yaptırım uygulama yetkisine sahiptir. Disiplin hukukunun kaynağını oluşturan bu yetki, Anayasa çerçevesi içinde yasalarla düzenlenen alanlarda, yine yasalarla belirlenen koşullarda kullanılır. Düzenleyici işlemlerle belirlenen türleri, yöntemleri, uygulama nedenleri, sonuçlarıyla genelde bir disiplin cezası niteliğini taşıyan yaptırımlar için, yönetim kural işlemlerle yetkili kılınır. Yönetim, yasal belirleme ve dayanak olmadan herhangi bir davranışın yaptırım gerektirdiğini takdir edip kendi yetkisiyle bu konuda kural koyamaz. Yönetimsel yaptırımlar, yönetimin karar ve işlemlerinin denetimi sn zorunlu olanlarındandır. **Suç ve cezalar, Anayasa'ya uygun olarak yasayla konulabilir. Yönetim, kendiliğinden suç ve ceza yaratamaz.** Bir disiplin cezası sayılacak meslekten geçici ve sürekli uzaklaştırma (çıkarma) da programa uymama ya da başarılı olamama eylemleri belirlenmişse de "uymama"nın tanımı yapılmamış hangi eylemlerin "uymama" sayılacağı açıklanmamıştır. İçeriği çok geniş ve değişik biçimde yorumlanmaya elverişli "uymamak" kavramı, buna bağlı disiplin cezalarının uygulanmasında anlayış, yorum ve değerlendirme ayrılıklarına dayalı olarak eşitsizlik, çelişki, haksızlık doğurabileceği gibi yönetime, her an keyfiliğe dönüşmesine olanak verecek, geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. "Kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi uyarınca bir hukuk devletinde, ceza yaptırımına bağlanan her eylemin tanımı yapılmalı, suçlar kesin biçimde ortaya konulmalıdır. Anılan ilkenin özü, yasanın ne tür eylemleri yasakladığının hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde belirtmesi ve buna göre cezasının da yasayla saptanmasıdır.

Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlıklı 38. maddesinin konuyla ilgili birinci fıkrası "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır ceza verilemez." hükmünü taşımaktadır. İncelenen yasa "Hizmet içi eğitim programına uymamak" gibi içeriği belirsiz bir eyleme yaptırım getirerek Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasına aykırılık yaratmakla kalmamış, cezalardan hangisinin hangi durumlarda verileceğini belirtmeyip yönetime çok geniş takdir yetkisi vererek "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak konuyla konulur" diyen Anayasa'nın 38. maddesinin üçüncü fıkrasına da aykırı düşmüştür."²⁴

Anayasa Mahkemesi, KİT'lerde ve bağlı ortaklıklarda çalıştırılacaklara verilecek disiplin cezaları, disiplin cezası niteliğinde sözleşmenin feshine neden

²⁴ <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1988/K1988-08.htm>

olacak eylemler ve disipline ilişkin diğer düzenlemeleri içeren kanun hükümünde kararnamenin bazı maddelerini, Anayasa'nın 38. ve 91. Maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.²⁵

İlgilileri daha güvenceli bir statüye sokacağından disiplin hukukunun Anayasa Mahkemesi'nin kararları doğrultusunda kanunlarla düzenlenmesinin yerinde olacağını düşünüyoruz.

Son olarak kanunilik ilkesinin bir uzantısı olan belirlilik ilkesine değinelim. Belirlilik ilkesi, Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devletinin temel ilkelerinden birisidir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu nlem içermesi de gereklidir.

Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, kanunda, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Kişi, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

Yükseköğretim Kurumları ğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin uyarma cezasını ngren, "*ğrencilik sıfatının gerektirdiği vakara yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak*" 6/a, kınama cezasını ngren "*ğrencilik sıfatının gerektirdiği itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,*" 7/a maddeleri yukarıda bahsettiğimiz belirlilik ilkesine aykırıdır.

²⁵ http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=932&content=

Ayrıca ceza hukukunda yasak olan “kıyas” uygulaması **Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği**’nin 11. Maddesinde “benzer nitelik taşıyan fiiller” başlığıyla karşımıza çıkmaktadır. Anayasa Mahkemesi’nin kararları doğrultusunda belirlilik ilkesini zedeleyen ve kıyas yasağına aykırı hükümler getiren bu maddeler ilgili düzenlemelerden ayıklanmalıdır.

j. Ölçülülük İlkesi

Ölçülülük, suç ve ceza arasında adil bir denge bulunması anlamına gelir.²⁶ Danıştay verdiği kararlarda bu ilkeye önem vermekte, ilkenin ihlal edilmiş olması durumunda idari işlemi iptal etmektedir.²⁷

k. Disiplin Kovuşturmasının Ceza Yargılamasından Bağımsızlığı

Aynı eylem ve konu nedeniyle mükerrer yargılamanın ve cezaya çarptırmanın mümkün olmamasını anlatan “Ne Bis In Idem” kuralı, ceza hukukunun önemli ilkelerinden birisidir.²⁸ Disiplin cezaları; içerik, uygulanan kurallar ve etki açısından cezalardan farklı olduğundan bir fiile, hem disiplin cezası hem de ceza uygulanabilir.²⁹ Yalnız aynı fiilden dolayı, aynı şahsa birden fazla disiplin cezası verilemez, cezalardan en ağır olanı uygulanır.³⁰

Oğurlu, YÖK Kanunu 54/a maddesindeki düzenleme nedeniyle, yükseköğretim öğrencilerine aynı fiilden dolayı mükerrer disiplin cezası verilebileceğini, bu durumun ilgili ilkeye aykırılık oluşturduğunu ve düzeltilmesi

²⁶ A. Şeref Gözübüyük- Turgut Tan, **İdare Hukuku**, C. I, Ankara, Turhan, 2004, s. 927

²⁷ Danıştay 8. Dairesi: T: 11.10.1982, E: 1981/1718, K: 1982/1095(**Danıştay Bilgi Bankası**), T: 27.09.1985, E: 1985/563, K: 1985/810 (**Danıştay Bilgi Bankası**),**Yayımlanmamış Kararlar**: T: 24.12.1991, E: 1991/1139, K: 1991/2066, T: 09.07.1992, E: 1991/2188, K: 1992/1547, T: 09.07.2010, E: 1991/2632, K: 1992/1557, E: 1991/883, K: 1992/2223, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu: T: 10.11.1995, E: 1994/105, K: 1995/768.

²⁸ Özay, **İdari Yaptırımlar**, s.35

²⁹ Sıddık Sami Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C I., 2. Bs., İstanbul, Hak, 1960, s. 868

³⁰ Muzaffer Dilek, “Memur Disiplin Hukukunun ve Disiplin Soruşturmasının Temel Esasları”, **Türk İdare Dergisi**, S. 423, s. 38

gerektiğini söylemektedir.³¹ Düşüncemize göre, kanun koyucu bu maddede aynı fiil için mükerrer disiplin cezası uygulanması hakkında değil, disiplin cezalarının ve adli cezaların beraber verilebilmesi konusunda bir düzenleme yapmıştır. Dolayısıyla “Ne Bis In Idem” kuralı, disiplin cezalarının kendi arasında geçerliken, disiplin cezalarının ve adli cezaların beraber uygulanması bakımından geçerli değildir.

I. Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Kovuşturmasına Etkisi

YÖK Kanunu'nun 54/a maddesi ve Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin 19. Maddesi, öğrenci disiplin hukukunda “Ne Bis In Idem” kuralının uygulanmamasının yasal dayanağını oluşturur. Yönetmelik maddesine göre, “*Aynı olaydan dolayı, öğrenci hakkında ceza kovuşturmasının başlamış olması disiplin kovuşturmasını geciktirmez. Sanığın ceza kanununa göre mahkum olması veya olmaması disiplin cezasının uygulamasına engel teşkil etmez.*”

İlgili maddede, sanığın mahkum olmasının veya olmamasının disiplin cezasının verilmesini engellemediği belirtilse de bu durumun istisnaları mevcuttur.

Ceza yargılamasının, disiplin cezası verildikten sonra sonuçlanması halinde disiplin cezasına bir etkisi olmayacaktır. Yalnız disiplin cezası verilmeden önce ceza yargılaması yapılmış ise verilen mahkeme kararı, disiplin cezasını etkileyecektir.³² Fiilin gerçekleşmemesi veya fiilin ilgili memur(öğrenciler için de aynı durum geçerlidir) tarafından işlenmemesi nedeniyle beraat kararı verildiği hallerde kişiye disiplin cezası verilemez.³³ Mahkemenin mahkumiyet kararı vermesi durumunda ise disiplin cezası uygulanması bir zorunluluk haline gelecektir. Danıştay'ın kararları da bu yöndedir:

³¹ Yücel Oğurlu, “Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Cezasına Etkisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 52, S. 2, s. 108

³² Onur Karahanoğulları, “Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.8, S. 3, 1999, s. 65

³³ Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, s. 868

“(…)Dava dosyasının incelenmesinden, davacı İstanbul 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinde Devlet ve Milletın bölünmez bütünlüğü aleyhine propaganda yapmak suçundan yargılanarak hüküm giymiş ve bu hükmün Yargıtayca da onanarak kesinleşmesi üzerine davalı idarece işlem yapılmış ve buna karşı açılan davada, davacı hakkındaki hükmün kesinleşmediğı gerekçesiyle işlemin idare mahkemesince iptal edildiğı anlaşılmıştır.Yukarıda sözü edilen 4126 sayılı Yasanın 1. maddesi ve geçici maddesi ile 3713 sayılı Yasanın 8/1. maddesi hükümlerinin tamamen ortadan kaldırılmadığı ceza miktarlarında değışiklik yapılmış olduğı, bu durumda davacının devletın şahsiyetine karşı işlediğı suç ve mahkumiyetin tamamen ortadan kaldırılmadığı açıktır. Her ne kadar davacı 4111 sayılı Yasadan yararlanarak öğrenime devam etse ve öğrencilik haklarından doğal olarak yararlansa bile, 3713 sayılı Yasa uyarınca mahkum olan davacıya verilen Yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası yasal düzenlemelere uygun olup, işlemin iptal eden idare mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.Açıklanan nedenlerle, Eskişehir İdare Mahkemesi kararının bozulmasına, karar verildi.”³⁴

Fiilin; ceza kanunlarına göre suç sayılmaması, suç unsurlarını içermemesi³⁵ veya delil yetersizliğı nedenleriyle beraat kararı verilmesi³⁶ durumunda idare disiplin cezası verebilmektedir.

m. Tecil

Tecil, ilk defa suç işleyenlerin mahkumiyetlerinin infazının süreli olumsuz bir koşula bağılı olarak geri bırakılmasıdır.³⁷ Tecilde mahkumiyet söz konusu olduğundan ilgiliye verilen adli cezanın tecili, disiplin cezası verilmesini engellemez.³⁸

n. Affin Disiplin Cezalarına Etkisi

Doktrinde, kural olarak, genel affin disiplin cezalarına etki etmeyeceğı kabul edilmektedir.³⁹ Ancak disiplin cezasının uygulanmasının bir mahkumiyet kararına bağılı olduğđ durumlarında, genel af disiplin cezalarını etkiler. YÖK Öğrenci Disiplin

³⁴ Danıştay 8. Daire, T: 06.05.1997 E: 1996/2421, K: 1997/1497(**Danıştay Bilgi Bankası**)

³⁵ Onar, **age.**, s.s 868-869

³⁶ Karahanoğulları, **age.**, s. 67

³⁷ Faruk Erem, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 3. Bs., Ankara, Ankara Üniversitesi, 1954, s.s 195-196

³⁸ İbrahim Pınar, **4483 Sayılı Kanuna Göre Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri**, 4. Bs., Ankara, Seçkin, 2003, s. 713

³⁹ Onar, **age.**, s. 869, Pınar, **age.**, s. 713, Karahanoğulları, **age.**, s.s 70-71

Yönetmeliği'nin, yüksek öğretim kurumundan çıkarma cezasını gerektiren 10. Maddesinin (g) ve (h) fıkralarında, disiplin cezasının uygulanması için mahkumiyet kararı aranmaktadır. Bu maddelere aykırı davranışta bulunmak nedeniyle üniversiteden atılan öğrenciler, genel affın çıkması halinde isterlerse öğrencilik yaşamına geri dönebileceklerdir.

Ayrıca genel af düzenlemesinin içinde disiplin cezalarıyla hüküm bulunabileceği gibi, devlet doğrudan disiplin affı ile ilgili yasal düzenlemeler yapabilir. Nitekim 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na geçici maddeler eklenmesi suretiyle; 1984, 1988, 1991, 1993, 1995, 1997, 2000, 2005 ve 2008 yıllarında öğrenci affı uygulamasına gidilmiştir. 1984(4.11.1981 tarihinden sonra disiplin cezası alanlar istisna olmak üzere), 1995, 1997(Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nden yargıya intikal etmiş disiplin suçu nedeniyle ilişiği kesilmiş olanlar istisna olma üzere) 2000, 2005 ve 2008 yıllarında yapılan düzenlemelerin kapsamında disiplin affı da vardır. 1988'deki ve 1991'deki düzenlemelerin disiplin affını kapsamadığı, geçici maddelerde açıkça belirtilmiştir. 1993'teki öğrenci affı, katkı payı yatırmayan ve GATA'yla ilişkisi her ne sebeple olursa olsun kesilen öğrencilerin durumunu düzenlemiştir.

o. Zaman Aşımı

Suçun işlenmesinden belirli bir süre sonra verilecek cezaların, kendilerinden beklenen hukuksal yararı karşılayamayacakları düşüncesiyle ceza hukukunda kabul edilen zaman aşımı, disiplin cezaları için de geçerlidir.⁴⁰

Zaman aşımı, YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin 34. Maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; öğrencilerin disiplin suçunu işlediğinin yetkili amirlerce öğrenildiği tarihten itibaren; uyarma, kınama, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezalarında **bir ay** içinde, yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl için uzaklaştırma ile yükseköğretim kurumundan

⁴⁰ Günal, *age.*, s. 206

çıkarma cezalarında **altı ay** içinde, disiplin soruşturmasına başlanmadığı takdirde, disiplin cezası verme yetkisi zaman aşımına uğrar.

Ayrıca disiplin suçunun işlendiğinin öğrenilmesinden itibaren **iki yıl** içinde disiplin cezası verilmediği takdirde disiplin cezası verme yetkisi zaman aşımına uğrar:

“...Üniversitesi ... Fakültesi Yönetim Kurulunun ... gün ve ... sayılı kararının iptali istemiyle açılan davada, disiplin cezasını gerektiren fiilin işlendiği tarihten itibaren 2 yıl içinde disiplin cezası verilmesi gerektiği ancak üç yıl sonra disiplin soruşturması açılarak tesis edilen, işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemi iptal eden Diyarbakır İdare Mahkemesinin 30.9.2003 gün ve E:2002/1452, K:2003/1050 sayılı kararının; hukuka aykırı olduğu öne sürülerek, 2577 sayılı Yasanın 49. maddesi uyarınca temyizden incelenerek bozulması istemidir

(...)İdare ve Vergi Mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz yolu ile incelenip bozulabilmeleri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesinin 1. fıkrasında yazılı nedenlerin bulunmasına bağlıdır. İdare Mahkemesince verilen kararın dayandığı gerekçe Usul ve Yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına ve yargılama giderlerinin temyiz isteminde bulunan üzerinde bırakılmasına 20.04.2005 gününde oybirliği ile karar verildi.”⁴¹

Danıştay, disiplin soruşturmasının yasal düzenlemelerde belirtilen sürede bitirilmesi konusunun, idarenin iç işleyişi ile ilgili olduğunu, sürenin aşılması durumunda; ilgili amirin veya kurulun sorumlu olacağını, fakat disiplin suçunun zaman aşımına uğraması sonucunu doğurmayacağı düşüncesindedir.⁴²

p. Disiplin Suçlarında Ağrılatici ve Hafifletici Neden

YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin 12. Maddesi uyarınca, disiplin suçunun öğrencilik süresince tekerrürü halinde ve aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiiller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır disiplin cezası uygulanır. Yönetmeliğin 30/b maddesi uyarınca, başka

⁴¹ Danıştay 8. Dairesi, T: 20.04.2005, E: 2004/1667, K: 2005/1896 (Danıştay Bilgi Bankası)

⁴² Danıştay 8. Dairesi, T: 22.04.1987, E: 1985/737, K:1987/204(Danıştay Bilgi Bankası), T:, 17.09.1991, E:1991/1370, K: 1991/1358 (Danıştay Bilgi Bankası)

yükseköğretim kurumu öğrencileri ile birlikte, kendi yükseköğretim kurumunda disiplin suçu işlenmesi durumunda da bir üst derece ceza uygulanır.

İlgili yönetmelikte hafifletici nedenler ise 30/a maddesinde düzenlenmiştir. Disiplin suçunu oluşturan fiillerin ağırlığı, sanık öğrencinin; ne amaçla hareket ettiği, daha önce bir disiplin cezası alıp almadığı, davranış, tavır ve hareketleri, işlediği fiil nedeniyle pişmanlık duyması gibi nedenler disiplin cezası verilirken dikkate alınacak konulardır. Yönetmelik maddesi, bu hallerde doğrudan doğruya bir alt derece ceza verilmesini öngörmese de Danıştay, yukarıdaki durumların var olması halinde cezanın alt sınırına veya bir alt derece cezaya hükmedilmesi yönünde karar vermektedir.⁴³

C. Disiplin Cezalarının Yargısalılığı

Devlet, yasama, yürütme ve yargı organları aracılığıyla faaliyet yürütür. Yönetme gücünün tek elde toplanmasının diktatörlüğe yol açtığı gerekçesiyle kapitalist devletlerin büyük bir çoğunluğu, bu üç organın birbirinden “bağımsız” bir biçimde karar alma ilkesini kabul etmişlerdir. Bu ilke, hukuk terminolojisinde kuvvetler ayrılığı olarak tanımlanır. Yalnız kuvvetler ayrılığı ilkesinden, bu fonksiyonların hiçbir koşulda bir araya gelmeyeceği, çakışmalar yaşamayacağı anlaşılmalıdır.⁴⁴

Devlet, yasama, yürütme ve yargı organları aracılığıyla kamu yararının sağlanması doğrultusunda çeşitli faaliyetlerde bulunur. Yasama organının fonksiyonu kanun çıkartmak iken, yürütme ve yargı organlarının fonksiyonu, kanunların uygulanmasıdır.⁴⁵ Dolayısıyla yürütme ve yargı fonksiyonlarının yasamaya göre birbirlerine daha çok benzedikleri söylenebilir.

⁴³ Danıştay 8. Dairesi, T:11.10.1982, E: 1981/1718, K: 1982/1095(**Danıştay Bilgi Bankası**), T: 27.09.1985, E: 1985/563, K: 1985/810 (**Danıştay Bilgi Bankası**), T: 17.06.1992, E: 1991/534, K: 1992/1232 (**Yayımlanmamış Karar**), İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, T: 10.11.1995, E: 1994/105, K: 1995/768 (**Yayımlanmamış Karar**)

⁴⁴ Sait Güran, “Anayasanın Kuvvetler Ayrılığı İlkesine ve Yönetim Yargı İlişkilerine Bakış Açısında Değişiklik”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, S.11, 1994, s. 193

⁴⁵ A. Ülkü Azrak, “İki Fonksiyonun Karşılaştırılması Üzerine Bir Teorik Deneme”,

İşlemler, maddi ve organik olarak iki açıdan incelenebilir. İşlemlerin organik açıdan değerlendirilmesinde esas kriter, işlemi yapan organdır. Bu nedenle yalnız yürütme organı içinde yer alan organ, makam ve kamu görevlilerinin işlemleri idari sayılır. Bu ayrıma göre, yalnız mahkemelerin yapmış olduğu işlemler yargısal, TBMM'nin kanun koyucu yetkisi yasamaya dair olacaktır. Bu ayrıma göre, disiplin cezaları, hiyerarşi kuvvetinin sonucu olan⁴⁶ özel bir tür idari işlemdir.

İşlemleri maddi açıdan incelediğimizde önemli olan konu, işlemi yapan organ değil, işlemin içeriğidir. Disiplin cezalarının maddi açıdan yargısal nitelik taşıyan idari işlemler olduğunu söyleyebiliriz.⁴⁷ Disiplin cezalarının “yargısallığı”, özellikle işlemin şekil-usûl unsuru açısından geçerlidir. Disiplin cezası vermeye yetkili amirlerin ilgilinin savunmasını alması, keşif, bilirkişi, tanık dinleme vb. usuller uygulayarak karar vermesi bu durumun kanıtıdır.⁴⁸

Gölcüklü, disiplin cezalarının uygulanmasında üç temel sistemin varlığından bahsetmektedir. Bu sistemler; hiyerarşik sistem, yarı yargısal sistem ve yargısal sistemdir.

Hiyerarşik sistemde, amir “disiplin davasının” tarafı ve hakimidir. Disiplin suçlarının soruşturulması ve ilgililere ceza verilmesi konusunda bir usul yoktur. İtiraz amire yapılır ve itiraz üzerine verilen karar kesindir.

Yarı-yargısal sistemde, disiplin organı hiyerarşik amirdir. Yalnız amir, ceza vermeden önce istişari bir kurulun görüşünü alacak, kovuşturma dosyası ilgiliye verilecek ve ilgili, iddialara karşı savunmasını yapacaktır. Verilen kararlar gerekçeli olup bunlara karşı itiraz yolu açıktır.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C XXXIV., S. 1, 1968, s. 152-153, k.g., Süheyp Derbil, **İdare Hukuku**, 5. Bs., Ankara, Ankara Üniversitesi, 1959, s.112, Duran, **İdare Hukuku Ders Notları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1977, s. 8

⁴⁶ Feyyaz Gölcüklü, “İdari Ceza Hukuku ve Anlamı; İdarenin Cezai Müeyyide Tatbiki”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, S.2, 1963, s. 157

⁴⁷ Kemal Gözler, **İdare Hukuku**, Bursa, Ekin, 2003, s. 521

⁴⁸ Sıddık Sami Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C II., 3. Bs., İstanbul, Hak, 1966, s. 1198

Yargısal sistemde ise, disiplin kovuşturması ceza kovuşturması gibi düzenlenmiştir; hiyerarşik amir davacı veya şikayetçi konumundadır. Kovuşturma organı disiplin savcısıdır. Disiplin yargılaması, bağımsız bir disiplin mahkemesi tarafından yapılmaktadır.⁴⁹

1961 Anayasası döneminde idare mahkemeleri kurulamadığından Danıştay, kanunların başka idari mercilere bırakmadığı konularda ilk derece mahkemesi ve genel olarak üst derece mahkemesiydi.

Bu dönemde il idare kurulu, vergi itiraz ve temyiz komisyonları ve gümrük hakem heyetleri gibi, mahkeme niteliği taşımasa da idari yargı yetkisi kullanan çeşitli organlar vardı.⁵⁰ Disiplin kurulları da bu organlardan biriydi. Üniversite öğretim üyelerinin ve yardımcılarının disiplin işlerinde üniversite senatoları birinci, Üniversitelerarası Kurul ikinci derecede bir idare mahkemesi konumundaydı. Bu disiplin kurullarının kararları da Danıştay'ın denetimine tabiydi.⁵¹ Benzer bir durum yükseköğretim öğrencileri için de geçerliydi.

1982 yılında çıkartılan 2575 sayılı Danıştay Kanunu, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun , 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu ile beraber idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri kurulmuş, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalar sınırlandırılmıştır. Böylece idari yargı sistemimiz(Askeri Yüksek İdare Mahkemesi dışında) iki dereceli bir yapıya kavuşmuştur.⁵²

Bu yeni yapının ışığında disiplin cezaları, organik anlamda yargısallık özelliğini kaybetmiştir. Yalnız özellikle usul hükümleri açısından disiplin cezalarının “yargısal” nitelikleri devam etmektedir. Dolayısıyla bugün, yükseköğretim öğrencilerine verilen disiplin cezalarının yukarıda anlattığımız yarı-yargısal sistem içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

⁴⁹ Gölçüklü, **age.**, s.s 165-166

⁵⁰ A. Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, **İdare Hukuku**, C. II, Ankara, Turhan, 2006, s.58

⁵¹ Sıddık Sami Onar, **İdare Hukukunun Temel Esasları**, C. II, 2. Bs., İstanbul, Hak, 1960, s. 1512

⁵² Gözübüyük-Tan, **age.**, s. 61

Ülkemizde disiplin hukukunun yargısal nitelik gösteren tek düzenlemesi asker kişiler ile ilgilidir. 477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkında Kanuna göre ilgililer hakkında disiplin cezaları disiplin mahkemelerinin kararıyla uygulanır. Bu kararlara karşı Askeri Yargıtay'a temyiz başvurusunda bulunulabilir. Yalnız disiplin mahkemeleri; üyelerinin bağımsız ve tarafsız nitelikte hakim olmaması, mahkemelerin kuruluşu ve üyelerinin atanma biçimi anayasanın “mahkemelerin bağımsızlığı” ve “hakimlik ve savcılık teminatı” gibi düzenlemelerine aykırılık oluşturmaktadır.

Doktrinde disiplin hukukunun bir ya da birkaç kanun halinde birleştirilmesi ve disiplin cezalarının yetkili yargı organları tarafından verilmesi gerektiğini savunanlar vardır.⁵³

Bu görüşe göre disiplin amiri; disiplin suçu işlediğini düşündüğü kişi hakkında idare mahkemeleri bünyesinde kurulacak disiplin mahkemelerine şikayette bulunacak ve bu şikayet doğrultusunda mahkeme, yargılama yaparak bir karar verecektir.

İdare mahkemelerinin iş yoğunluğu göz önüne alındığında böyle bir uygulama, disiplin yargılamasının çok uzun sürelerde sonuçlanmasına yol açacaktır. Ayrıca ilgili kişi, bu süre boyunca disiplin cezası alıp almayacağını bilmediğinden düşük moral-motivasyonla görevini yerine getirecek, bu durum da kamu hizmetlerinin aksamasına yol açacaktır. Tüm bu nedenler dolayısıyla disiplin hukukunun “derli toplu” bir hale gelmesi için yasal düzenlemeler yapılması düşüncesine katılmakla beraber, disiplin cezaları konusunda yargısal sistemin kabul edilmesini yararlı bulmuyoruz.

⁵³ Tortop, *age.*, s. 6,
[http://www.aydinbim.adalet.gov.tr/MAKALELER/
D%C4%B0S%C4%B0PL%C4%B0N%20MAHKEMELER%C4%B0.htm](http://www.aydinbim.adalet.gov.tr/MAKALELER/D%C4%B0S%C4%B0PL%C4%B0N%20MAHKEMELER%C4%B0.htm)

I. BÖLÜM: İDARİ İŞLEM OLARAK DİSİPLİN CEZALARI

A. İdari İşlemin Tanımı

Özel hukuk, iradelerin eşitliği ilkesine dayanır. Hukuki ehliyet sahibi tarafların usulüne uygun irade beyanında bulunduğu, kanunların yasaklamadığı, ahlaka ve kamu düzenine aykırı olmayan her hukuki işlem, özel hukuk açısından geçerlidir. Kısacası, özel hukukta işlemlerin iki yanlı olması esastır.

Kamu hukukunda durum ise özel hukuktakinin tam tersidir. Devlet, başka bir ifadeyle idare, kamu yararının gerçekleşmesi doğrultusunda çeşitli kamu hizmetlerini yerine getirmekle yükümlüdür. İdare; aynı zamanda ülke savunmasını sağlamak, kamu hizmetinin özel bir görünümü olan kolluk faaliyetlerini⁵⁴ gerçekleştirmek gibi görevlerle de donatılmıştır. İdare, bu görevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirebilmek için çeşitli işlemler yapar. İcraîlik, re'sen icra edilebilirlik ve hukuka uygunluk karinesinden yararlanma özelliklerine sahip, hukuki bir sonuç doğuran ya da doğmuş bir hukuki sonucu belirten irade açıklamalarına idari işlem denir.

“İcraîlik” kavramı, idari işlemin tek yanlı olarak yürütülmesini anlatır.⁵⁵ İdari işlemin, özel hukuk alanındaki işlemlerin tersine tek yanlı olmasının nedeni, kamu yararını gerçekleştirmekle yükümlü kamusal iradenin, özel hukuk kişilerinin iradesinden üstün tutulmasıdır.⁵⁶ Böylece idare, özel hukuk kişilerinin rızası olmadan da işlem yapabilecektir.

Re'sen icra, idari işlemin hukuk dünyasında ortaya çıkan sonuçlarının maddi dünyaya doğrudan doğruya idare tarafından aktarılmasıdır.⁵⁷ Bu durumda idare, işlemin uygulanması için başka bir aracıya ihtiyaç duymaz.⁵⁸

⁵⁴ Özay, **Günışığında Yönetim**, 4. Bs., İstanbul, Der, 1996, s. 229

⁵⁵ Özay, **age.**, s. 308

⁵⁶ Özay, **age.**, s.306

⁵⁷ Gözler, **age.**, s. 569

⁵⁸ Gözübüyük- Tan, **İdare Hukuku**, C. I, 3. Bs., Ankara, Turhan, 2004 s. 418

Hukuka uygunluk karinesi, idari işlemlerin, yasal bir dayanağının bulunduğu ve hukuka uygun olduğu anlamına gelir. Dolayısıyla idari işlemler, iptal edilinceye kadar hukuka uygun sayılacaklar ve uygulanmaya devam edeceklerdir. Yalnız idari işlemler yargısal işlemler gibi “kanuni hakikat” ifade etmediğinden, gerekli koşulların olması durumunda itiraz ve tartışma konusu yapılabilirler.⁵⁹

B. İdari İşlemin Unsurları

1. Sebep

İdari işlemler, kendilerinden önce gelen ve objektif hukuk kurallarınca belirlenmiş bir “sebep”e dayanırlar.⁶⁰ İdari işlemin sebebi maddi bir olgu olabileceği gibi, kendisinden önce gelen işlemler de olabilir.⁶¹ İlk duruma örnek olarak bir kamu görevlisinin hastalanmasını ve ilgili esaslar uyarınca tedavi olmasını, ikinci duruma örnek olarak da yönetmeliklerin sebep unsurunu kanunların ve tüzüklerin oluşturmasını gösterebiliriz.

Sebep unsurunu incelerken, idarenin takdir yetkisi, önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İdarenin faaliyetlerini yürütürken, hukuk kurallarının kendisine çeşitli yollar sunması ve idarenin bu yollar arasından seçim yaparak kararlar alması, takdir yetkisini anlatır.⁶² İdarenin karşı karşıya kalacağı durumların/sorunların tamamının önceden bilinmesi ve düzenlenmesi imkansızdır. Dolayısıyla idari makamların takdir yetkisiyle donatılması, kararlarında belirli bir serbestlikle hareket etmesi doğal ve zorunludur.

Ayrıca idarenin takdir yetkisinin sınırsız olmadığından bahsetmek gerekir. İdari makamın; yetkinin veriliş amacından başka amaç gütmemesi, yalnızca somut olaya ilişkin öğeleri dikkate alarak nesnellığe ve tarafsızlığa uyması, hakkaniyete

⁵⁹ Duran, *age.*, s. 341

⁶⁰ Özay, *age.*, s. 356, Metin Günday, *İdare Hukuku*, 5. Bs., Ankara, İmaj, 2002, s. 138

⁶¹ Günday, *age.* s. 138

⁶² Takdir yetkisinin çeşitli tanımları için bkz. Onar, *age.*, C. I, ss. 320-333, Gözübüyük-Tan, *age.*, C. II, s.543, Gözler, *age.*, s.s774-775

uymayan ayrımcılıktan kaçınarak yasa önünde eşitlik ilkesini gözetmesi, işlemin amacıyla, kişilerin hakları, özgürlükleri veya menfaatleri üzerindeki olumsuz etkileri arasında bir denge sağlaması, takdir yetkisinin kullanımında uyulması gereken temel ilkelerdir.⁶³

Hukuk kurallarının idarenin hangi durumlarda nasıl davranacağını belirtmesi durumunda ise idarenin takdir yetkisinden bahsedilemez. Bazı konularda hukuk idareye, belirli şart ve durumların gerçekleşmesi halinde belli bir çözüm şeklini uygulama ödevini yükler.⁶⁴ Bu durumda idare, seçim yapma şansına sahip olmadığı, hukuk kurallarıyla sıkı sıkıya bağlandığı için “bağlı yetki”den söz edilir.

Yükseköğretim öğrencilerine verilen disiplin cezalarının sebep unsurunu, YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği oluşturur. Öğrenciler ancak bu yönetmelikte tarif edilen disiplin suçlarını işledikleri zaman disiplin cezası ile karşılaşır. Yalnız, yönetmeliğin “benzer nitelik taşıyan fiiller” başlıklı 11. Maddesi idareye disiplin suçunu belirleme konusunda takdir yetkisi sunmaktadır.

2. Konu

İdari işlemin meydana getirdiği hukuki sonuç, işlemin konu unsurunu oluşturur.⁶⁵ Konu unsuru, sebep unsuru ile yakından ilişkilidir. Öyle ki, Danıştay Kanunu’nun 1964’teki düzenlemesine kadar sebep ve konu unsurları “esas” adıyla birleştirilmiş bulunmaktaydı.

Disiplin cezalarının konusu, yükseköğretim öğrencisinin uyarılması, kınanması, belirli bir süreliğine yükseköğretim kurumundan uzaklaştırılması ya da temelli olarak yükseköğretim kurumundan uzaklaştırılmasıdır.

⁶³ Turan Yıldırım, **İdari Yargı**, İstanbul, Beta, 2008, s.s 183-184

⁶⁴ Tahsin Bekir Balta, **İdare Hukukuna Giriş**, C. I, Ankara, TODAİE, s. 84

⁶⁵ Onar, **age.**, C. I, s. 213

Konu unsuru açısından da idarenin takdir yetkisinin olduğunu söyleyebiliriz. YÖK Disiplin Yönetmeliği konusunda takdir yetkisini incelediğimizde, öğrenciye bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma ve bir yarıyıldan iki yarıyla kadar uzaklaştırma cezalarının verilmesinde idareye takdir yetkisi tanınmış olduğunu görüyoruz.

3. Yetki

Yetki, idari işlemin hangi makam, görevli veya organ tarafından yapılacağını belirleyen unsurdur.⁶⁶ Özel hukuk alanında “ehliyet” kavramı belirleyici olduğundan hukuki sonuç doğuran işlemler gerçekleştirme yetkisi geniştir. İdare hukuku alanında yetki, kamu gücü adına kullanıldığından ancak hukuk kurallarıyla belirlenmiş ve sınırlanmış makam vs. tarafından kullanılabilir. İdare hukukunda yetkisizlik esastır.⁶⁷

a. Yer Bakımından Yetki

Yer bakımından yetki, kamu makamlarının yetki alanının coğrafi sınırlarını anlatmakta kullanılır.⁶⁸ Bu bakımdan Bakanlar Kurulu, ülkenin tamamında yetkilidir. Hizmet yerinden yönetim kuruluşları olarak üniversiteler, Yüksek Öğretim Kurulu(YÖK), Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu(TRT) vb. de faaliyet konularını ilgilendiren konularda tüm ülkede yetkilidir. Hem merkezden yönetim örgütünün hem de yerinden yönetim örgütünün bir parçası olan valinin ise görevli olduğu ilin sınırları içerisinde yetkili olduğunu söyleyebiliriz.

b. Zaman Bakımından Yetki

İdare adına işlem yapan makam, görevli ya da organ, yetkisini görevli olduğu zaman(süre) zarfında kullanabilir. Görev süresi dolan bir makam vs. idari işlem yapamaz. Bu durumun istisnasını görev süresi dolan makamın veya kurulların,

⁶⁶ Yıldırım, *age.*, s. 149

⁶⁷ Yıldızhan Yayla, *İdare Hukuku*, İstanbul, Filiz, 1985, s. 88

⁶⁸ Gözler, *age.*, s. 685

yerlerine yenisi göreve başlayıncaya kadar idari hizmetlerin ve faaliyetlerin aksamaması için bazı işlemler yapabilmesi oluşturur.⁶⁹

İl Genel Meclisi, Belediye Meclisi gibi belirli sürelerde toplanan kurulların bu süreler dışında karar alması zaman bakımından yetkisizliğe örnek olarak verilebilir.⁷⁰

c. Konu Bakımından Yetki

İdarenin yetkileri, anayasaıyla, kanunlarla veya kanunlara dayanan tüzük, yönetmelik gibi genel düzenleyici işlemlerle belirlenir. Bir konuda hangi idari makamın yetkili olduğu her zaman yasal düzenlemelerde açıkça bulunmayabilir. Bazen de bazı faaliyetlerin yapılması birden çok idari makama bırakılmış olabilir. Konu bakımından yetkinin tespiti açısından bu gibi durumlarda, “yorum” yoluna başvurulmalı veya ilgili mevzuat incelenerek görevlendirmiş bulunan idari makamın yetkili olduğu konular tespit edilmelidir.⁷¹

d. Fonksiyon Gaspı- Yetki Gaspı-Yetki Tecavüzü

1982 Anayasası'nın 6. maddesine göre:

“Egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır(...) Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.”

Egemenlik; yasama, yürütme ve yargı organları tarafından kullanılır. Devletin bir organına ait fonksiyonun diğer bir organ tarafından gerçekleştirilmesi, fonksiyon gaspı olarak adlandırılır.⁷²Anayasa Mahkemesi yerine İçişleri Bakanlığı'nın bir siyasi partiyi kapatma kararı vermesi, fonksiyon gaspına örnek olarak verilebilir.

⁶⁹ Gözübüyük-Tan, *age.*, C. II, s. 477

⁷⁰ Yayla, *age.*, s. 90

⁷¹ Yıldırım, *age.*, s. 151

⁷² Onar,*age.*, C. I, s. 204

İdari işlemlerin geçerli olabilmesi için, idare adına irade açıklamaya yetkili makam veya organ tarafından gerçekleştirilmesi gerekir. Yetkisiz makamın veya organın irade açıklamasına yetki gaspı denir.⁷³

Yürütme organı, faaliyetlerini sağlıklı bir biçimde yürütebilmek için kendi içerisinde bir işbölümüne gitmiştir. İdarenin gerçekleştireceği faaliyetler için çeşitli makam veya kişiler görevli ve yetkili kılınmıştır. Bu işbölümü doğrultusunda idare adına irade açıklamaya yetkili bir makamın başka bir idari makamın görev ve yetki alanında bulunan bir konuda karar alması yetki tecavüzünü doğurur.⁷⁴

Son olarak herhangi bir yetkisi ya da görevi olmamasına rağmen idare adına irade açıklamaları istisnai olarak geçerli sayılan fiili ajan konusunu inceleyelim. Savaş, ihtilal, olağanüstü hal veya doğal afet gibi olaylar sırasında idari faaliyetin sürekliliğini sağlamak amacıyla, hukuk düzeni tarafından yetkili kılınmamış bazı görevlilerin yaptıkları işlemler hukuken geçerli sayılır. Bu kişiler, idari görev açısından bir zorunluluk olan seçim ya da atama usulüne tabi olmadan “fiilen” karar aldıkları için fiili ajan olarak adlandırılırlar.

e. Yetki Devri-İmza Yetkisinin Devri-Vekalet

Yetki devri, yetkili bir makamın, idare adına irade açıklama yetkisine sahip başka bir makama, belli konulardaki yetkisini bir süre için devretmesidir. Yetki devri, üst makamın ast makama yetkilerinden bir kısmını devretmesi olarak da tanımlanabilir.⁷⁵ Böyle bir uygulamanın gerçekleşebilmesi için kanunların açıkça izin vermesi gerekir. Ayrıca yetkisini devreden üst makamın sorumluluğu da ortadan kalkmaz.

Yetkisini devreden üst makamın görevden ayrılması durumunda yetki devrinin devam edip etmeyeceği konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır.

⁷³ **Ae.**, s. 204

⁷⁴ Gözler,**age.**, s.s 699-700

⁷⁵ Yıldırım, **İdari Yargı**, s.152

Yetki devrinde karar alma yetkisi, yetkiyi devreden makamdan tamamen ayrılır ve kendisine yetki devredilen makama geçer. Dolayısıyla üst makam devrettiği yetkilerini kullanamaz.⁷⁶ Diğer görüş ise yetki devrinin sorumluluğu kaldırmasını veya yetkiyi devreden gerekli gördüğü durumlarda işlem yapabilmesini savunmaktadır.⁷⁷

İmza yetkisinin devri ise kanunların izin verdiği konularda, idari işlemin asıl yetkili makam dışında başka makam tarafından da imzalanabilmesidir. Yalnız bu durumda asıl yetkilinin imza yetkisi ortadan kalkmaz. Yetki devrinden farklı olarak imza yetkisinin devri kişiseldir. Üst makamın istediği zaman veya astın görevi sona erdiğinde imza yetkisi son bulur.

Vekalet, çeşitli sebeplerden ötürü geçici bir süre boşalan bir idari makamın, yasal koşulları taşıyan başka bir kamu görevlisi tarafından doldurulmasıdır. Vekil yerine geçtiği asılın tüm yetkilerini kullanabilir.

f. Yetkide Paralellik İlkesi

Yetkide paralellik ilkesi, kanunda aksine bir hüküm bulunmaması kaydıyla bir işlemi yapmaya yetkili organın ya da makamın o işlemi değiştirmeye, geri almaya veya kaldırmaya da yetkili olmasıdır.

4. Şekil

Şekil, hukuk düzeninde değişiklik meydana getirmeye yönelik iradenin kendisiyle açıklandığı şeydir.⁷⁸ Usûl ise idari işlemlerin hangi yollar izlenerek yapılacağını gösteren unsurdur.⁷⁹ İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinde idari işlemlerin unsurları arasında "şekil" olarak sayılan unsur, şekil ve usûl kurallarını birlikte içerir.

⁷⁶ Günday, **İdare Hukuku**, s. 130, Gözübüyük- Tan, **İdare Hukuku C. I**, s. 434

⁷⁷ Yıldırım, **İdari Yargı**, s. 153

⁷⁸ Gözler, **age.**, s. 711

⁷⁹ Gözler, **age.**, s. 730

a. Yazılılık Kuralı

Özel hukuk alanında işlem yapabilme yetkisinin çok geniş olduğunu, idare hukukunda ise yetkisizliğin esas olduğunu görmüştük. Şekil unsuru açısından da benzer bir durum söz konusudur. Özel hukukta şekil serbestisi hakimken, idare şekil açısından belli kurallara uymak zorundadır. Bu kuralların ilki yazılılık kuralıdır.

Bireylere ağır sorumluluklar yükleyen, onları belirli statülerden başka statülere sokan, insanların hayatlarında önemli değişiklikler yaratan idari işlemlerin yazılı olması büyük bir gerekliliktir. İdari işlemin yazılı olmasıyla beraber ilgililer, idarenin toplumu ve kendilerini ilgilendiren konularda aldığı kararlardan haberdar olacak; menfaatleri ihlal edilmişse yargı yoluna başvurup haklarını koruma şansı elde edeceklerdir.

Anayasanın 125. maddesinde belirtilen idari işlemlere karşı dava açma süresinin yazılı bildirim tarihinden itibaren başlaması, yine anayasanın 74. maddesinde belirtilen dilekçe hakkını kullanan kişilere, başvurularının sonuçlarının gecikmeksizin yazılı olarak bildirilmesi, idari işlemlerin yazılı olmasının anayasal dayanağını oluşturur.⁸⁰ Acele işlerde ve kolluk faaliyetlerinde verilen sözlü kararlar ve idarenin yapılan başvuruyu belli bir süre içerisinde yanıtlamayıp başvuruyu reddetmiş sayılması(zımnî ret) yazılılık kuralının istisnasını oluşturur.⁸¹

b. Esaslı Şekil Kuralları İkincil Şekil Kuralları Ayrımı

Uygulamada ve doktrinde şekil kuralları ikiye ayrılmıştır. Esaslı şekil kuralları, uygulanmadığı zaman işlemi sakat hale getiren işlemin var oluş şartlarına ilişkin şekil kurallarıdır.⁸² Disiplin soruşturmasında ilgilinin savunmasının alınmaması ya da kurul halinde karar alan organların, toplantı veya karar yeter

⁸⁰ Yıldırım, *age.*, s. 167

⁸¹ Duran, *age.*, s. 354

⁸² Yayla, *İdare Hukuku*, 2. Bs., İstanbul, Filiz, 1990, s. 91

sayısına uymadan karar alması şekil kurallarına aykırı olacak ve yapılan idari işlem yargı organlarınca iptal edilebilecektir.

İkincil şekil kuralları ise ilgililerin durumunu değiştirmeyen, uygulanmadığı zaman idari işlemi sakat hale getirmeyen şekil kurallarıdır. Danıştay vermiş olduğu bir kararda doçentlik sınavında jüri üyelerinin akademik kıyafetlerini giymemelerini, sınavın geçersiz sayılmasını gerektirmeyecek bir şekil eksikliği olarak görmüştür.⁸³

c. Uygulanma Koşulu Olarak Şekil

Uygulanma koşulu olarak şekil, anayasa ya da kanunlar tarafından uygulanması, geçerli olması belirlenmiş idari işlemler için önemlidir. Örneğin tüzükler, Resmi Gazete’de yayımlandıktan sonra yürürlüğe girerler. Dolayısıyla yayımlanmamış bir tüzüğün hukuk düzeni içerisinde hüküm doğurması mümkün olmaz. Bu nedenle Resmi Gazete’de yayımlanmamış tüzüğe göre yapılan idari işlemler hukuka aykırı olacaktır. Danıştay; bu ve benzeri durumlarda ağır sakatlık halinin var olduğunu kabul edip Resmi Gazete’de yayımlanması zorunlu fakat yayımlanmamış genel düzenleyici işlemlerin yok hükmünde olduğu yönünde karar vermektedir.

Disiplin hukuku açısından da uygulanma koşulu olarak şekil çok önemlidir. İdari işlemin ilgisine tebliği işlemin uygulanabilir olması için zorunlu bir şekil şartıdır.⁸⁴ Danıştay, hakkında disiplin soruşturması açılan kişiye usûlüne uygun tebligat yapılmadığı takdirde, savunma hakkının kısıtlanması gerekçesiyle, iptal kararı vermektedir.

d. Kararların Gerekçeli Olması

İdari işlemler, kural olarak gerekçeli olmak zorunda değildir. Doktrinde, kanunlarda ya da düzenleyici işlemlerde hüküm bulunması halinde, idari işlemin

⁸³ Günday, **İdare Hukuku**, s.135

⁸⁴ Yıldırım, **age.**, s. 170

gerekçe olmadan yapılması şekil açısından hukuka aykırı bulunmaktadır.⁸⁵ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu 1997 yılında verdiği bir kararda, ilgili işlemde gerekçe bulunmamasının; işlemin var oluş şartına ilişkin olmaması, sonucu etkilememesi, ilgililerin durumunu değiştirmeyen bir özellikte olması nedeniyle hukuka aykırı olmadığını belirtmiştir.⁸⁶

e. Usulde Paralellik İlkesi

Yetkide paralellik ilkesinde olduğu gibi, kanunlarda aksine bir hüküm bulunmaması kaydıyla bir işlem hangi usul ve şekilde yapıldıysa aynı usul ve şekle göre değiştirilebilir, geri alınabilir ya da kaldırılabilir.

5. Maksat

Maksat, işlemde beklenen nihai sonuç, gayedir.⁸⁷ İdare, kamu yararını gerçekleştirme amacıyla faaliyet yürütür. Her idari işlemin maksadı kamu yararının gerçekleşmesidir. Bu durum “genel maksat” olarak tanımlanır. Bazı durumlarda kanunlarda idari işlemle varılmak istenen maksat açıkça belirtilir. Bu durum da “özel maksat” olarak anılır.⁸⁸

Maksat, idari işlemin subjektif bir unsurudur ve objektif nitelik taşıyan sebep unsuruyla karıştırılmamalıdır.⁸⁹ Kopya çeken bir öğrenciyi disiplin cezası verilmesi işleminin sebebi, öğrencinin kopya çekmesidir. Bu fiil, işlemin ve işlemi yapan kişinin iradesinin dışında kalır ve objektif niteliktedir. Disiplin cezası verme işleminin amacı ise kusurlu öğrenciyi kusursuz hale getirmek ve diğer öğrencilerin kopya çekmemesi için örnek oluşturmaktır.⁹⁰

⁸⁵ Yıldırım, *age.*, s. 171, Gözübüyük-Tan, *age.*, C. II, s. 530 Gözler, *age.*, s. 720

⁸⁶ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 17.10.1997, E:1995/769, K: 1997/525, *Danıştay Dergisi*, S. 95, s. 84

⁸⁷ Onar, *age.*, C. I, s. 218

⁸⁸ Gözübüyük- Tan, *age.*, C. II, s. 567

⁸⁹ Onar, *age.*, C. I, s. 219

⁹⁰ Gözler, *age.*, s.s 851-852

Maksat unsurunda ortaya çıkan sakatlıklar, yetki ve usûl saptırması şeklinde ortaya çıkar. Yetki saptırması, bir idari makamın yetkilerini kullanması gereken amaçla değil, bir başka amaçla kullanmasıdır.⁹¹ Birbirinden farklı ve kendine has uygulama şartları olan ve aynı maksada ulaşmaya uygun olan iki usûlden, idare kendisine daha avantajlı olanından, sadece bu sebeple faydalanırsa usûlün saptırılmasından bahsedilir.⁹² İdarenin siyasi, kişisel ve üçüncü kişilere yarar sağlama⁹³ gibi amaçlarla yapılan işlemleri yetki saptırmasına, bir taşınmazı kamulaştırma yolunu kullanarak elde etmek yerine “işgal” etmesi usûl saptırmasına örnek oluşturur. Doktrinde ve yargı kararlarında usûl saptırmasının, yetki saptırmasının bir türü olduğu kabul edilmektedir.⁹⁴

C. İdari İşlemlerdeki Sakatlıkların Müeyyideleri

İdari işlemlerin unsurlarında gerçekleşen sakatlıkların müeyyideleri, “yokluk” ve işlemin iptal edilmesidir.

İdare hukukunda yokluk müeyyidesi, idareye mal edilemeyen, tamamen fiili ve haksız bir durum ortaya çıkaran işlemler için söz konusudur.⁹⁵ Ayrıca işlemin yapılmasıyla ortaya çıkan hukuksal duruma bireylerin uyması zorunlu değildir. Böyle bir işlemin yokluğu her zaman ve her durumda ileri sürülebilir.⁹⁶

İşlemin sebep, konu, şekil unsurlarındaki sakatlıklar, az rastlansa da, yokluk doğurabilirler. Yetki unsurundaki sakatlıklarda ise yokluk müeyyidesine çok daha sık rastlanır. Daha önce yetki unsurunda değindiğimiz fonksiyon gaspının ve yetki

⁹¹ Gözler, **age.**, s. 852

⁹² İsmet Giritli, **Türk Devlet İçtihatlarına Göre İdarenin Yetkisini Saptırması**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1957, s. 63

⁹³ İdare hukukunda tüzelkişiler önemli bir yer kaplamaktadır. Tüzelkişiler organları aracılığıyla faaliyet yürütürler. Tüzelkişilerin organları ise gerçek kişilerden oluşur. Dolayısıyla gerçek kişilerin kin, nefret, sevgi gibi duyguları, siyasi amaçları idari işlem yapılırken etkili olabilir. Böyle bir durumda kamu yararı gerçekleşmeyecek ve işlem maksat unsuru bakımından hukuka aykırı olacaktır.

⁹⁴ Giritli, **age.**, s. 65, Gözübüyük-Tan, **age.**, s. 576, Özyay, **age.**, s. 403, Gözler, **age.**, s. 863,

⁹⁵ Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, s.s 230-231

⁹⁶ Onar, **A.e.**, s. 231

gaspının söz konusu olduğu durumlarda yokluktan bahsedilir.⁹⁷ Yetki tecavüzü durumunda ise her zaman yokluk oluşmaz. Ancak ilgili olayda ağır ve açık bir şekilde yetki tecavüzü varsa yokluktan bahsedilebilir.⁹⁸ Maksat unsurunda ise yokluk müeyyidesinden bahsedilemez.

Gözler, idari işlemlerdeki sakatlıkları basit hukuka aykırılık, ağır hukuka aykırılık ve maddi yokluk olarak üçe ayırmaktadır. Basit hukuka aykırılığın iptal, ağır hukuka aykırılığın yok hükmünde sayılma müeyyidesini gerektirdiğini, maddi yokluk durumunda ise “yok” olan işlemin hukuk düzeninde hiçbir değişiklik doğurmaması nedeniyle herhangi bir müeyyideye gerek olmadığını belirtmektedir.⁹⁹

İdare hukukunda özel hukukta olduğu gibi tespit davası olmadığından yokluk iddiasında bulunan kişi veya kurum ancak iptal davası açmakla idari işlemin yok hükmünde sayılmasını sağlayabilir.¹⁰⁰

İdari işlemlerdeki sakatlıkların bir diğer müeyyidesi de işlemin iptal edilmesidir. İYUK’un 2. maddesine göre; yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olan idari işlemlere karşı, menfaatleri ihlal edilenler iptal davası açabilirler. İdari işlemlerin iptal edilmesini sonraki bölümlerde inceleyeceğiz.

D. İdari İşlemlerin Sınıflandırılması

1. Organik Açından İdari İşlemler

İdari işlemlerin organik açıdan değerlendirilmesinde esas kriter, işlemi yapan organdır. Bu nedenle yalnız yürütme organı içinde yer alan organ, makam ve kamu görevlilerinin işlemleri idari sayılır.¹⁰¹ Oysa yasama ve yargı organları da kendi

⁹⁷ Onar, *age.*, ss. 232-234

⁹⁸ Gözler, *age.*, s. 890

⁹⁹ Gözler, *age.*, s. 897

¹⁰⁰ Özay, *Günişğında Yönetim*, s.391, Gözler, *age.*, s.s 900-901

¹⁰¹ Özay, *age.*, s. 317

ihtiyaçlarını gidermek, çeşitli idari konularda uzun süreli ve kesintisiz olarak yürütülmesi gereken faaliyetlerde bulunurlar.

İdarenin tekelinde olmayan, devletin diğer organlarının da yerine getirebilmesi anlamında idari işlemleri belirleyen ortak kavram “idare işlevi”dir.¹⁰² Dolayısıyla yasama ve yargı organları da idari işlem yapabilirler ve bu işlemler idari yargı denetimine tabidirler.

2. Maddi Açıdan İdari İşlemler

İdari işlemlerin maddi açıdan değerlendirilmesinde idari işlemi yapan organ değil, işlemin içeriği önem taşımaktadır. Maddi açıdan idari işlemler; genel işlemler, sübjektif (birel) işlemler olmak üzere ikiye ayrılır.

a. Genel İşlemler

(1) Genel Düzenleyici İşlemler

Objektif, sürekli, genel ve soyut hukuki sonuçlar yaratan işlemlere genel düzenleyici işlem ya da kural işlem adı verilir.¹⁰³ Bu açıdan değerlendirildiğinde işlemi yapan organın bir önemi yoktur. Objektif, sürekli, genel ve soyut hukuki durumları yaratan işlemleri hangi organ, kurum ya da kuruluş yapmış olursa olsun, o işlem genel düzenleyici/kural işlem sayılır. Genel düzenleyici işlemlere örnek olarak anayasada düzenlenmiş olan tüzükler, yönetmelikler, kanun hükmünde kararnameler gösterilebilir.

(2) Adsız Düzenleyici İşlemler

Hukuk düzenimizde yürütmenin “karar”, “kararname”, “tebliğ”, “sirküler”, “statü”, “ilan”, “duyuru” vb. isimler taşıyan adsız düzenleyici işlemleri de vardır. Bu

¹⁰² Duran, **age.**, s.s 332-333

¹⁰³ Onar, **age.**, C.I, s. 240

işlemlerin, adsız düzenleyici işlemler olarak tanımlanması bir adlarının olmamasından değil anayasada sayılmamış olmasından kaynaklanır. Bu tür düzenleyici işlemler kural olarak “yönetmelik benzeri” şeklinde anılır.¹⁰⁴ Tıpkı yönetmelikler gibi bu işlemlerin de yürürlüğe girmesi için yayımlanmaları zorunluluğu yoktur.

(3) Genel Karar

Objektif, genel, soyut fakat sürekli olmayan genel işlemlere genel karar denir. Genel kararı genel düzenleyici işleminden ayıran kriterler; genel kararın süreli olması, her yerde ve her zaman değil, sadece yönelmiş bulduklarını etkilemesidir. Genel düzenleyici işlemlerin kural olarak yazılı olması ve ilan yoluyla duyurulması şartken, genel kararlarda böyle bir şart aranmaz. Ayrıca genel düzenleyici işlemleri idare içindeki her makam ya da görevli uygulayamazken-bunun için genel düzenleme yetkisine sahip olmak ya da genel karar organı olmak gerekirken- genel karar herhangi bir görevlinin işlemi olabilir.

Bu konuda bir ilginç karara İstanbul Üniversitesi Yönetimi imza atmıştır. İstanbul Üniversitesi’nde 2005 rektörlük seçimlerinden bir süre sonra fakülteler arası öğrenci geçişi yasaklanmıştır. Bu uygulama günümüzde hala devam etmektedir. Ayrıca üniversite yönetiminin bu konuda bir idari işlem yapıp yapmadığı da belirsizdir. Turistlerin pasaportlarını gösterip girdiği İstanbul Üniversitesi Merkez Binası’na, yüz metre ilerideki Edebiyat Fakültesi’nde okuyan öğrencilerin girememesi garip bir durum oluşturmaktadır. Başka fakülte öğrencileri Merkez Bina’ya girmeye çalıştıklarında kapıdaki özel güvenlik görevlileri sözlü olarak rektörlük kararını öğrencilere hatırlatmakta ve öğrencileri üniversitenin tarihi binasına sokmamaktadır. Okul yönetiminin genel düzenleyici işlemlerle böyle bir karar alması hukuka aykırıdır. Bu meselede okul yönetiminin öğrenci olayları ya da başka bir gerekçeyle takdir hakkını kullanabilmesi, bir genel karar ile fakülteler arası geçişi yasaklaması mümkündür. Üniversiteye ilişkin “tehdit”in sona ermesiyle ve genel

¹⁰⁴ Özay, *Günüşğında Yönetim*, s. 329

kararın uygulanmakla tükenmesiyle beraber de üniversitede durumun eski haline gelmesi gerekirdi.

b. Sübjektif (Birel) İşlemler

İdari işlemlerin yarattığı birtakım hukuki sonuçlar, belli kişilerin veya kurumların vs. önceden belli, objektif durumlara, sokulması ya da bu durumdan çıkarılmasını sağlar. İşte kişilerin, kurumların vs. daha önceden belirlenmiş objektif hukuki durumlara sokulmaları ya da çıkartılmaları sonucunu doğuran işlemlere, geniş anlamda sübjektif (birel)¹⁰⁵ ya da bireysel¹⁰⁶ işlemler denir. Birel işlemler, koşul işlem ve dar anlamda sübjektif(öznel) işlem olmak üzere ikiye ayrılır.

(1) Koşul İşlem

Bir kişiye, kuruma, nesneye, olaya vs. dair yapılan genel bir hukuksal durumdan bir diğerine girme veya ondan çıkma sonucunu yaratan işlemlere, koşul işlem denir.¹⁰⁷ “çalışma izni”, “ruhsat”, “avukatlığa kabul”, “okula kayıt”, “disiplin cezası verme” gibi işlemler koşul işlemin en sık rastlanan örnekleridir.

(2) Dar Anlamda Sübjektif(Birel-Öznel) İşlem

Hiçbir objektif unsur içermeyen işlemlere, dar anlamda sübjektif(birel-öznel) işlem denir. İşlemin dar anlamda sübjektif olması, onun objektif işlemin saptanmasından sonra, ortaya çıkacak olan konunun, yani yaratacağı sonucun kapsamının belirlenmesinde sübjektif şartların etkili olması ve sonucun işlemde işleme değişebilmesidir.¹⁰⁸ Kamu görevlilerine ödenen maaşın hesaplanması, disiplin cezalarında kişinin iyi hali, ilk defa disiplin suçu işlemesi vb. nedenlerle kişiye verilecek cezanın hesaplanması dar anlamda sübjektif işlemlere örnek olarak, gösterilebilir.

¹⁰⁵Özay, **age.**, s. 335

¹⁰⁶Yayla, **İdare Hukuku**, s. 120

¹⁰⁷Onar, **age.**, C. I, s. 241, Özay, **age.**, s. 338, Gözler, **age.**, s. 578,

¹⁰⁸Özay, **age.**, s. 341

3. İradenin Açıklanması Bakımından İdari İşlemler

İradenin açıklanması bakımından işlemler, tek iradeli işlemler ve çok iradeli işlemler olmak üzere ikiye ayrılır. **Tek iradeli işlemler**de tek bir kamu görevlisinin iradesi, hukuki sonuç doğurmak için yeterlidir. Çok iradeli işlemlerde ise tek bir kamu görevlisinin iradesi yeterli olmayıp aynı yönde başka görevlilerin de iradesinin hukuksal sonuç doğurmaya yönelmiş bulunması gerekir.¹⁰⁹

Çok iradeli işlemler kendi içinde kolektif ve birleşme işlemler olmak üzere ikiye ayrılırlar. **Kolektif işlem**, birden çok iradenin aynı konu ve amaç doğrultusunda ortaya çıkması sonucu oluşur.¹¹⁰ İşlemin ortaya çıkması sürecinde, iradeler birden fazla olsa da oluşan hukuki sonuç tektir. Bu açıdan, kurul kararları kolektif işlemdirler. Bakanlar Kurulu'nun bir kararı kolektif işleme örnek olarak verilebilir.

Bazı durumlarda birden fazla iradenin aynı konu ve amaç doğrultusunda da olsa farklı zamanlarda ortaya çıktığını görüyoruz. İşte birden fazla iradenin ve işlemin söz konusu olduğu bu tür işlemlere **birleşme işlem** diyoruz.¹¹¹ Doktrinde birleşme işleme “süreç işlem”¹¹² veya karma işlem¹¹³ de denmektedir.

Üniversite rektörlerinin seçilmesi ve atanması kolektif ve birleşme işlemin birleştiği hukuksal bir süreçtir. Bu süreçte önce, öğretim görevlileri rektör seçimi için oy kullanarak kolektif bir işlem gerçekleştirirler. Daha sonra en fazla oyu alan altı rektör adayının bulunduğu liste, Yüksek Öğretim Kurulu'na gönderilir. YÖK, aday sayısını üç kişiye indirerek ve kendi sıralamasını yaparak cumhurbaşkanına sunar. Cumhurbaşkanı da listedeki sıralamayla bağlı olmadan, üç aday arasından

¹⁰⁹ A.e, s. 378

¹¹⁰ Onar, **age.**, C. I, s. 252

¹¹¹ Günday, **age.**, s. 119

¹¹² Sait Güran, “İdari İşlem”, **Prof. Dr. Hayri Domanic'e 80. Yaş Armağanı**, C. II, İstanbul, 2001, s. 1276

¹¹³ Gözler, **age.**, s. 586

rektörlüğe uygun gördüğü kişiyi atar. İşte burada üniversitenin, YÖK'ün ve cumhurbaşkanının gerçekleştirdiği işlemler birleşme işlemlerdir.

Birleşme işlemde, birden çok aşama, aynı anlama gelmek üzere birden çok işlem olduğundan, bu işlemlerin herhangi birinde hukuka aykırılık olduğunda, diğerleri hukuka uygun olsa bile, idari yargı yerine başvurulup işlemin iptali istenebilmektedir.

II. Bölüm: Yükseköğretim Öğrenci Disiplin Yönetmeliğine Göre Disiplin Suçları, Cezaları ve Soruşturma Usulü

I. Disiplin Suçları ve Cezası

B. Uyarma Cezası

1. Tanım

Uyarma cezası; öğrenciye, öğrencilik görevlerinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir. Uyarma cezası en hafif disiplin cezasıdır. Devlet memurları açısından uyarma cezasının verilmesinde herhangi bir merci veya kuruluşun görüş ve kararının alınmasına da gerek yoktur.¹¹⁴ Yükseköğretim öğrencilerine dair disiplin hukukunda ise daha farklı bir durum söz konusudur.

Öğrencilere verilen uyarma cezalarında soruşturma yapmaya ve disiplin cezası vermeye yetkili amirler; dekan, enstitü müdürü, yüksekokul müdürüdür. Fakat uygulamada, YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin 13. Maddesi işletilmekte, soruşturmacı veya soruşturmacıların atanması suretiyle disiplin soruşturması yapılmaktadır. Dolayısıyla yetkili amirler, soruşturmacıların hazırlamış olduğu raporu inceleyip karar vermektedirler. Yalnız yetkili amirler, soruşturmacının önerisiyle bağlı değildir. Bu nedenle soruşturma raporu doğrultusunda ya da aksine karar verilmesi mümkündür.

2. Uyarma Cezasını Gerektiren Fiil ve Haller

- e. Öğrencilik sıfatının gerektirdiği vakara yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak**

¹¹⁴ Zehrettin Aslan, **Disiplin Suç ve Cezaları**, İstanbul, Alfa, 2001, s. 60

Bu hüküm, YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin, “kanunilik” ve “belirlilik” ilkelerinin istisnasını oluşturur. Bu hüküm doğrultusunda idarenin disiplin suçunu belirlenmesinde geniş bir takdir yetkisi vardır. “İdeolojik Halay Çekmek” vb. nedenlerle öğrenciler hakkında disiplin soruşturması açılması¹¹⁵, idarenin takdir yetkisini kullanırken nasıl hareket ettiğinin bir göstergesidir. Uyarma cezasının hafif bir ceza olduğu, bu nedenle idarenin takdir yetkisinin geniş tutulabileceği söylenebilir. Disiplin cezası alan öğrenci, ceza almış olmanın psikolojik baskısını yaşamaktadır. Ayrıca öğrenci bir daha disiplin suçu işlediğinde bir derece ağır ceza alacaktır. Bu nedenlerle ve suçta ve cezada kanunilik ilkesi doğrultusunda ilgili hüküm kaldırılmalı ve disiplin suçu oluşturan fiiller, yönetmelikte tek tek sayılmalıdır.

f. Kişilerle olan ilişkilerde, kaba ve saygısız davranmak, başkalarını rahatsız edecek biçimde bağırarak, şarkı söylemek, çalgı çalmak, gürültü etmek, çevresini temiz tutmamak

Öğrencilerin gerek arkadaşları gerek okul çalışanları gerekse akademik personel ile ilişkilerinde asgari nezaket ve saygı çerçevesinde hareket etmesi zorunludur. Bu konuda titizlik göstermeyen öğrenci uyarma cezası ile karşı karşıya kalabilecektir.

Bağırarak, şarkı söylemek, çalgı çalmak ve gürültü etmek konularında “Başkalarını rahatsız etme” kriteri sübjektif niteliktedir. Bu nedenle bu konuda esas kriter, yükseköğretim kurumunda eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinin engellenmesi olmalıdır.

g. Yetkili mercilerce sorulan hususları haklı bir sebep olmadan zamanında cevaplandırmamak

¹¹⁵ http://www.tempodergisi.com.tr/toplum_politika/15672/,
<http://www.turkhukusitesi.com/showthread.php?t=9497>

Üniversiteler geniş bir alanda faaliyet gösteren kurumlardır. Özellikle “köklü” devlet üniversitelerinin öğrenci, akademisyen ve üniversite çalışanlarının sayısı binlerle ölçülmektedir. Durum böyle olunca kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürüyebilmesi için bazı mekanizmalara ihtiyaç vardır. Yetkili mercilerin çeşitli durumlar hakkında bilgi alması ve ortada bir sorun varsa bunları çözmeye çalışması doğaldır.

Öğrencilerin kendilerine sorulan konuları zamanında cevaplamaması uyarma cezasının uygulanmasına yol açar. Haklı bir sebebin varlığı, öğrencinin zamanında cevap vermemesinin hukuka uygunluk nedenini oluşturur. Haklı sebeplerin ne olduğu yönetmelikte düzenlenmemiştir. Bu nedenle haklı sebep her olayda, soruşturma komisyonu veya soruşturmacı tarafından incelenmelidir.

h. Toplantı ve törenlerde öğretim elemanlarına veya davetlilere ayrılan yerleri işgal etmek

Üniversitelerde çeşitli konularda birçok toplantı ve tören düzenlenmektedir. Toplantılara ve törenlere katılımın kuralları olduğu açıktır. Öğrencilerin ilgililere ayrılan yerleri işgal etmesi toplantıların düzenini bozacaktır.

Yalnız, öğrenciler bilmeyerek ve istemeyerek ilgililere ayrılan yerlere oturmuş olabilirler. Böyle bir durum halinde öğrencilerin sözlü olarak uyarılması sonucunda, oluşan düzensizlik giderilebilir. Ayrıca öğrenciler yapılan uyarıya rağmen işgale devam etmeleri durumunda yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezası ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla öğrencilerin yapılan uyarıya rağmen fiillerine devam etmeleri durumunda disiplin cezası verilmesinin daha uygun olduğunu düşünüyoruz.

C. Kınama Cezası

1. Tanım

Kınama cezası; öğrenciye öğrencilik görevlerinde ve davranışlarında kusurlu sayıldığıının yazıyla bildirilmesidir. Memur disiplin hukukunda kınama cezası verilmesi konusunda kast aranmaz.¹¹⁶ Öğrenci disiplin hukukunda ise kınama cezası gerektiren fiillerde kast aranır. Kast, “bilme” ve “isteme” unsurlarına dayanır. Kasten suç işlenmesi için, yapılan fiilin neden olduğu veya yasal tanımda bulunan neticenin bilinmesi ve istenmesi gerekir.¹¹⁷

2. Kınama Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları

h. Öğrencilik sıfatının gerektirdiği itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak

YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin bu fıkrası “kanunilik” ve “belirlilik” ilkelerinin ikinci istisnasını oluşturur. Bu disiplin suçunun belirlenmesinde idarenin geniş takdir yetkisi olduğunu ve bu durumun düzeltilmesi gerektiğini tekrar belirtmiş olalım.

i. Yükseköğretim kurumlarında duvarlara, demirbaş eşya üzerine yazı yazmak, işaret, resim ve benzeri şekiller çizmek

Demirbaş eşya, kamu veya özel işletmelerde kayıtlı olarak kullanılan ve görev değişimi sırasında bir görevliden diğerine aktarılan dayanıklı eşyadır.¹¹⁸ Yükseköğretim kurumunda dolaplar, masalar, sınıflarda bulunan sıralar vb. demirbaş eşyalar bulunur. Duvarlara ve demirbaş eşyaya öğrenciler tarafından yazı yazılması, işaret, resim ve benzeri şekiller çizilmesi kınama cezasının verilmesiyle sonuçlanacaktır.

¹¹⁶ Aslan, *age.*, s. 64

¹¹⁷ Kayıhan İçel, *Suç Teorisi*, 2. Bs., İstanbul, Beta, 2000, s. 230 vd.

¹¹⁸ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=demirba%FE&ayn=tam>

j. Yükseköğretim kurumu yetkililerince istenen bilgileri eksik veya yanlış bildirmek veya hiç bildirmemek

Üniversiteler geniş bir alanda faaliyet gösteren kurumlardır. Özellikle “köklü” devlet üniversitelerinin öğrenci, akademisyen ve üniversite çalışanlarının sayısı binlerle ölçülmektedir. Durum böyle olunca kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürüyebilmesi için bazı mekanizmalara ihtiyaç vardır. Yükseköğretim kurumu yetkililerin çeşitli konular hakkında bilgi alması ve ortada bir sorun varsa bunları çözmeye çalışması doğaldır.

Öğrencilerin kendilerinden istenilen bilgileri yükseköğretim kurumu yetkililerine eksik, yanlış veya hiç bildirmemesi durumlarında kınama cezasının uygulanması söz konusu olur.

k. Yükseköğretim kurumu yetkililerince tespit edilen yerler dışında ilan asmak

Yükseköğretim kurumu yetkililerince tespit edilen yerler dışında ilan asmanın karşılığı kınama cezasıdır. Yalnız bu konuda yükseköğretim kurumlarında ortak bir uygulama yoktur. Kimi üniversitelerde belirlenen yerler dışında ilan asılması soruşturmaya konu olmazken, kimilerinde disiplin soruşturmasının yanında polislin veya özel güvenlik birimlerinin fiili müdahaleleriyle karşılaşmaktadır.

l. Ders, seminer, uygulama, laboratuvar, atölye çalışması ve konferans gibi çalışmaların düzenini bozmak

m. Yükseköğretim kurumunun ders, seminer, konferans ve uygulama faaliyetlerine içkili olarak katılmak

İlgili yönetmeliğin bu iki fıkrası birbirlerine çok yakın olduğu için beraber ele alındı. Üniversiteler, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda orta öğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmanlık yaparlar.¹¹⁹ Üniversitelerin eğitim-öğretim, araştırma vb. faaliyetlerini aksatan veya gereği gibi yapılmasını engelleyen bu fiiller kınama cezası ile cezalandırılırlar.

n. Kumar oynamak veya oynatmak

Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama, Türk Ceza Kanunu'nun 228. Maddesinde suç olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla öğrencinin kumar oynatması durumunda, ceza ve disiplin kovuşturması beraber yapılabilecektir. Öğrencinin kumar oynaması durumunda ise sadece disiplin soruşturması yapılacaktır. Ayrıca öğrenci üniversite dışında kumar oynasa dahi bu disiplin cezası uygulanabilecektir.

D. Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezası

1. Tanım

Bu ceza; öğrenciye, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırıldığı ve bu sürede öğrencilik haklarından yararlanamayacağı yazı ile bildirilmesidir. Öğrencilik haklarından anlaşılması gereken, derslere ve sınavlara devam vb. durumlardır. Uzaklaştırma cezası alan öğrenci ceza süresi boyunca üniversitenin binalarına ve eklentilerine giremez. Dolayısıyla öğrenci, derslere ve sınavlara da giremeyecektir. Ayrıca öğrencinin, uzaklaştırma cezasını çektiği sırada üniversite binalarına girmesi durumunda, yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl uzaklaştırma cezası verilebilecektir.

¹¹⁹ Turan Yıldırım, **Türkiye'nin İdari Teşkilatı**, 5. bs., İstanbul, Alkım, 2005, s.334

2. Yükseköğretim Kurumundan Bir Haftadan Bir Aya Kadar Uzaklaştırma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları¹²⁰

- j. Öğrenme ve öğretme hürriyetini, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak kısıtlamak; yükseköğretim kurumlarının sükun, huzur ve çalışma düzenini bozucu davranışlarda bulunmak

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42. Maddesine göre, "*Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz(...) eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma, ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülebilir...*" Yükseköğretim kurumunda öğrenme ve öğretme özgürlüğünü fiilleriyle kısıtlayan öğrenciler uzaklaştırma bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasıyla karşı karşıya kalacaklardır.

Türk Ceza Kanunu'nun 112. maddesine göre, "*cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla eğitim ve öğretimin engelleyen kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.*" Somut olayda böyle bir durum varsa ceza ve disiplin kovuşturması bir arada yürütülecektir.

- k. Törenlerde, tören düzenini bozacak, tören programını ihlal edecek davranışlarda bulunmak

- l. Toplantı ve törenlerde öğretim elemanlarına veya davetlilere ayrılan

¹²⁰ Bu başlık altında anlattığımız bütün uzaklaştırma cezaları, bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasını anlatır. Her seferinde uzun yazmamak için böyle bir kısaltma yapmayı uygun gördük.

yerleri uyarıya rağmen işgale devam etmek

Uyarma cezası bahsinde üniversitelerin düzenlediği toplantılardan ve törenlerden bahsetmiştik. Toplantı düzeninin bozulması, ilgili kişilere ayrılan yerlerin işgal edilmesi ve uyarıya rağmen işgale devam edilmesi konuları iki farklı disiplin cezasını gerektiren fiiller olmaktan çıkartılmalı, yapılan yeni düzenlemeyle bu üç durum, disiplin yönetmeliğinde tek bir fıkrada bir araya getirilmelidir. Böylece birbirine çok yakın disiplin suçlarını işleyen kişinin farklı yaptırımlarla karşı karşıya kalması önlenecektir.

m. Yükseköğretim kurumu içinde siyasi faaliyetlerde bulunmak

n. Yükseköğretim Kurumu içinde bildiri dağıtmak, afiş ve pankart asmak

Birbiriyle bağlantılı olduğu için yönetmeliğin ilgili maddesinin bu iki fıkrasını bir arada ele alıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 68. Maddesine göre, yükseköğretim öğretim elemanları ve öğrencileri siyasi partilere üye olabilirler. Öğretim elemanlarının ve öğrencilerin siyasi partilere üyelikleri ilgili esaslar kanunla düzenlenir. 2547 sayılı YÖK Kanunu'nun 59. maddesi bu durumu düzenlemiştir. Düzenlemeye göre, *öğretim elemanları siyasi partiye üye olabilirler fakat bölüm başkanı, yüksekokul ve enstitü müdürü, dekan, rektör, Yükseköğretim Kurulu ve Yükseköğretim Denetleme Kurulu üyesi olamazlar.*

Yine aynı maddedeki düzenlemeye göre, *siyasi partilere üye olan öğretim elemanları ve öğrenciler, yükseköğretim kurumu içinde parti faaliyetlerinde bulunamazlar, parti propagandası yapamazlar.*

Üniversiteler; bilim, eğitim, araştırma kurumları olmanın yanı sıra sosyal politik ve kültürel özellikler barındırırlar. Üniversite öğrencilerinin siyasi partilere

üye olabilmesi demokratik bir düzenlemedir. Siyasi partilere üye olabilen öğrencilerin, günlük yaşamlarının en büyük bölümünü geçirdikleri yükseköğretim kurumunun içinde siyasi faaliyetlerde bulunamaması hayatın olağan akışına aykırıdır. Ayrıca günümüzde üniversitede bir çok siyasi grup faaliyette bulunmaktadır. Öğrencilerin siyasi partilere üyeliğini yasaklamak geri bir adım olacağından, yükseköğretim kurumunda siyaset yapmanın, fiili durum da göz önünde bulundurularak, disiplin yönetmeliği açısından da serbest olması gerekir.

o. Disiplin kovuşturmasının sağlıklı bir şekilde yürütmesini engellemek

Disiplin kovuşturması, delillerin toplanması, savunma alınması, delillerin değerlendirilmesi vd. aşamalardan geçer. Bu aşamalardan herhangi birinin öğrenci tarafından kesintiye uğratılması uzaklaştırma cezasının verilmesine yol açacaktır.

p. Yükseköğretim kurumundan aldığı kendine hak sağlayan bir belgeyi başkasına vererek kullanırmak veya aynı kurumdan alınan başkasına ait bir belgeyi kullanmak

Yasal düzenlemelerin yükseköğretim kurumu öğrencilerine tanımış olduğu bazı haklar vardır. Askerlik hizmetinin ertelenmesi, belediye hizmetlerinden yararlanma (toplu taşıma araçlarından indirimli yararlanma), kültürel etkinliklerden (sinema, tiyatro, opera-bale, müzeler vd.) indirimli yararlanma, burslardan yararlanma gibi. Bu haklardan yararlanabilmek için kişinin öğrencilik durumunu kanıtlaması gerekir.

Yükseköğretim kurumu öğrencilerinin en sık kullandıkları belgeler öğrenci belgesi ve öğrenci not çizelgesidir. Bu belgeler vb. belgelerin usulsüz bir biçimde kullanılması, öğrenci veya öğrencilere uzaklaştırma cezası verilmesine yol açar.

q. Yükseköğretim kurumundaki demirbaş eşyaya, kapı, duvar ve benzeri yerlere ahlak dışı yazılar yazmak, resim yapmak veya yapıştırmak

Benzer bir disiplin suçunu, kınama cezasını gerektiren fiillerden biri olarak anlatmıştık. Yazılan yazının, yapılan resmin veya yapıştırılan cismin **ahlak dışı** olması, kınama cezası yerine uzaklaştırma cezasının verilmesini gerektirir.

r. Yükseköğretim kurumunca veya kurumun izniyle asılmış duyuruları, program ve benzerlerini koparmak, yırtmak, değiştirmek, karalamak veya kirletmek

Üniversitelerde ders programını, sınav sonuçlarını, çeşitli kültürel-sanatsal faaliyetleri vd. üniversite bileşenlerine duyurmak için, belirli yerlere duyuru vb. şeyler asılır. Asılan bu metinlerin zarar görmesi, okulun faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütmesini aksatır. Bu nedenle bu fiilleri işleyen kişi okuldan uzaklaştırılır.

D. Yükseköğretim Kurumundan Bir Veya İki Yarıyıl İçin Uzaklaştırma Cezası

1. Tanım

Bu ceza; öğrenciye yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl uzaklaştırıldığı ve bu sürede öğrencilik haklarından yararlanamayacağı yazı ile bildirilmesidir.

2.Yükseköğretim Kurumundan Bir Veya İki Yarıyıl İçin Uzaklaştırma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları¹²¹

- n. Yükseköğretim kurumu idarecileri ile öğretim elemanlarını ve diğer görevlileri tehdit etmek, onların şeref ve haysiyetlerine veya şahıslarına karşı sözlü veya yazılı olarak herhangi bir saldırıda bulunmak veya hareket etmek**

Yükseköğretim kurumu çalışanlarını tehdit etmek, bu kişilere sözlü saldırıda bulunmak, ilgili kişilerin psikolojisinde olumsuz sonuçlar doğurur. Tehdit, kişinin iç huzuru, güvenlik duygusunu bozarak onun karar veya hareket serbestisini tehlikeye sokan bir fiildir.¹²² Hakaret ise, TCK'nın 125. Maddesinde düzenlenmiştir. Eski kanunda "hakaret" ve "sövme" ayrı maddelerde düzenlenmişken yeni kanun bu iki suçtu tek maddede toplamıştır. Düzenlemeye göre hakaret, bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat edilmesidir. Sövme, sövme suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırılmasıdır. Bu fiiller nedeniyle ilgili görevliler, kamu hizmetlerini gereği gibi yerine getiremezler. Kamu hizmetinin aksaması nedeniyle öğrenciye uzaklaştırma cezası verilir. Gerekli koşulların var olması halinde de ceza ve disiplin kovuşturması beraber yürütülecektir.

- o. Tek başına veya toplu olarak, yükseköğretim kurumu idarecilerinin şahısları veya kararları aleyhine saldırgan nitelikte konuşmak, yayınlar yapmak, bunlar aleyhine öğrencileri kışkırtmak veya bu gibi fiillere teşebbüs etmek**

¹²¹ Bu başlık altında anlattığımız bütün uzaklaştırma cezaları, bir veya iki yarıyıl uzaklaştırma cezasını anlatır. Her seferinde uzun yazmamak için böyle bir kısaltma yapmayı uygun gördük.

¹²² Mehmet Emin Artuk- Ahmet Gökçen- Ahmet Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Bs., Ankara, Seçkin, 2002, s.197

Bu fıkra, yükseköğretim kurumu idarecilerinin otoritesinin konuşma ve yayınlarla sarsılmaması için düzenlenmiştir. İdarenin takdir yetkisine sahip olduğu bu hükümde, yapılan yayınların veya konuşmaların, düşüncüyü ifade etme ve yayma özgürlüğünün sınırları içerisinde kalıp kalmadığının tespit edilmesi gerekir.

Daha önce incelediğimiz disiplin suçlarından farklı olarak bu suç, teşebbüs halinde de cezalandırılmaktadır. Teşebbüs, failin suçu tamamlamak kastıyla icraya başlaması fakat elinde olmayan nedenlerle bu amacına ulaşamamasıdır.¹²³

p. Siyasal ve ideolojik amaçlar dışında boykot, işgal, engelleme gibi eylemlere teşebbüs etmek veya yükseköğretim kurumunun hizmetlerini aksatacak davranışta bulunmak

Siyasal ve ideolojik amaçlar dışında boykot ve işgal gerçekleştirilmesi zor bir ihtimal olarak görünmektedir. Üniversite yemekhanesinin özelleştirilmesi veya yemeklere zam yapılması sonucunda yapılan yemekhane boykotunun, siyasi ve ideolojik temelinin bulunmaması imkansızdır. Uygulamada bir fiilin siyasi ya da ideolojik amaçlar doğrultusunda yapılması konusunda, “fail” önem kazanmaktadır.

Bu nedenle boykot, işgal veya engelleme gibi fiilleri siyasi aidiyeti bulunmayan kişiler gerçekleştirdiyse bu hüküm uygulanacaktır. Aksi durumda yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası uygulanacaktır. Bu fıkrada fiili gerçekleştiren kişiler açısından, anayasanın kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık bulunduğunu belirtmek gerekir. Bu aykırılık yapılacak düzenlemelerle giderilmelidir.

q. Dil, ırk, din ve mezhep açısından kutuplaşmalara yol açıcı faaliyetlerde bulunmak

¹²³ İçel, *age.*, s. 313

Anayasanın 2. Maddesine göre, “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti, laik, demokratik, sosyal bir hukuk devletidir.*” Yine anayasanın “din ve vicdan hürriyeti” başlıklı 24. Maddesine göre, “*Herkes vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir(...) Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz;dini inançlarından dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.*” Son olarak da anayasanın 10. maddesinde, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşit olmasından bahsedilmektedir.

TCK’nın 216. Maddesinde “*Halkın sosyal sınıf, ırk, din mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik etmek ve halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din mezhep,cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak aşağılamak*” “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama” suçu olarak düzenlenmiştir. YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği’nin bu anayasal ve yasal hükümlerden esinlenerek düzenlenen bu fıkrasına göre; dil, ırk, din ve mezhep açısından kutuplaşmaya yol açıcı faaliyette bulunan yükseköğretim öğrencileri, uzaklaştırma cezasıyla karşı karşıya kalacaklardır. Yukarıda andığımız suçun oluşması halinde de ceza ve disiplin kovuşturması beraber yürütülecektir.

r. Kurum personeline ve arkadaşlarına fiili tecavüzde bulunmak

Yükseköğretim kurumu personeline ve arkadaşlarına fiili tecavüzde bulunmanın nezaket, saygı, hoşgörü gibi insani özelliklerde zayıflık göstergesi olduğu açıktır. Bu zayıflığı gösteren yükseköğretim kurumu öğrencisi, uzaklaştırma cezasına çarptırılacaktır.

Eski Ceza Kanunu’nda “müessir fiil” olarak tanımlanan yaralama, başkasının vücuduna acı veren veya verebilecek olan sağlığı ihlal eden, algılama yetilerinde

karışıklık meydana getiren fillerdir.¹²⁴ Şartları oluşmuşsa ceza ve disiplin kovuşturması bir arada yürütülecektir.

s. Yükseköğretim kurumundaki demirbaş eşyaya, kapı, duvar ve benzeri yerlere ideolojik veya siyasi amaç taşıyan yazılar yazmak, resim, amblem ve benzerlerini yapmak ve yapıştırmak

Yükseköğretim kurumundaki demirbaş eşyaya, kapı duvar ve benzeri yerlere ideolojik veya siyasi amaç taşıyan yazı yazmak, resim çizmek vb. filler bir veya iki yarıyıl uzaklaştırma cezasını gerektirir. Bu disiplin suçu, kınama cezasını gerektiren, yükseköğretim kurumlarında duvarlara, demirbaş eşya üzerine yazı yazmak, işaret, resim ve benzeri şekiller çizmek suçunun nitelikli halidir.

Benzer bir durumun işlenen fiilin ahlak dışı olmasında da görmüştük. “Ahlak dışılık” bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasının verilmesini gerektirirken, ideolojik-siyasi amaç, bir veya iki yarıyıl için uzaklaştırma cezasının verilmesini gerektirmektedir. Üniversitelerde siyasi faaliyetlerin en ağır cezalarla karşı karşıya olmasının nedeni, 12 Eylül dönemi yöneticilerinin, 1960’lı yıllardan 1980 yılına kadar yaşanan siyasal çatışmaların en önemli sorumlularından birinin üniversiteler olduğunu düşünmeleridir. Demirbaş eşyaya her ne amaçla olursa olsun yazı yazılması tek bir fıkroda düzenlenmeli ve bu disiplin suçunun cezası kınama cezasından daha ağır bir ceza olmamalıdır.

t. Hırsızlık yapmak

Hırsızlık, başkasına ait taşınır bir malın, kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla, zilyedinin rızası olmadan bulunduğu yerden alınmasıdır. Bu suçta korunan yarar zilyetliktir.¹²⁵ Hırsızlık suçu TCK’nın 141-147. Maddelerinde

¹²⁴ Sulhi Dönmezer, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 14. Bs., İstanbul, Beta, 1995, s. 106

¹²⁵ Dönmezer, **age.**, s.281 vd.

düzenlenmiştir Bu disiplin suçunun işlenmesi halinde de ceza ve disiplin kovuşturması beraber yapılacaktır.

u. Yükseköğretim kurumunda alkollü içki içmek

Yükseköğretim kurumları, daha önce belirttiğimiz üzere eğitim-öğretim, araştırma ve inceleme kurumlarıdır. Alkollü içkilerin kişilerde yarattığı etkileri düşündüğümüzde üniversite yaşamını sağlıklı bir biçimde sürmesi için, üniversitede alkollü içkilerin kullanımının belirli esaslara bağlanması gerekir.

Aslında üniversitelerde düzenlenen konser, etkinlik, kokteyl, yemek vb. etkinliklerde içki içilebilmektedir. Bu maddede disiplin suçu olarak düzenlenen fiil, içki içilmesinin serbest olduğu etkinlikler dışında ve üniversite idaresinin kontrolü dışında öğrencinin içki içmesidir. Bu açıdan disiplin suçunun daha açık bir şekilde düzenlenmesi yerinde olacaktır.

v. Yükseköğretim kurumlarının çalışmalarını sekteye uğratabilecek nitelikteki bir eyleme öğrencileri veya diğer kimseleri tahrik etmek

YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nde düzenlenen disiplin cezalarının neredeyse tamamı üniversite çalışmalarını kesintiye uğratabilecek fiiller için söz konusudur. Bu maddenin amacı, üniversite çalışmalarının kesintiye uğratan eylemleri tahrik edenlerin de cezalandırılmasıdır.

Yürütme, yönetmeliği düzenlerken tek tek maddeler içine tahrik unsurunu cezalandıran hükümler koymaktansa ayrı ve genel bir düzenleme yapmayı tercih etmiştir. Böylece takdir yetkisi konusunda idarenin kendisine bir avantaj sağladığı da söylenebilir.

w. Yükseköğretim kurumlarına ait kapalı ve açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar

düzenlemek veya bu tür toplantılara katılmak, öğrencileri temsil yetkisi olmadığı halde öğrenci temsilcisi sıfatını takınarak beyanatta bulunmak, toplantı veya törenlere katılmak

Yetkililerden izin almadan üniversitelerde barışçıl, konusu suç oluşturmayan, eğitim-öğretimi kesintiye uğratmayan toplantılar yapılmasının disiplin suçu olmaktan çıkartılması gerekir.

Bu fıkra ile sadece toplantıyı düzenleyenler değil toplantıya katılanlar da disiplin cezasına çarptırılmaktadırlar. Toplantıyı izinsiz olarak düzenleyenlerin bilerek ve isteyerek böyle bir faaliyet gerçekleştirdikleri açıktır. Yalnız aynı durum toplantıya katılanlar için geçerli değildir. Üstelik bu disiplin suçu bir veya iki yarıyıl yükseköğretim kurumlarından uzaklaştırma cezasını gerektirmektedir. Dolayısıyla suç ve ceza arasındaki adil denge olması ilkesinin bu fıkra açısından ihlal edildiğini söyleyebiliriz.

x. Yükseköğretim kurumu binalarına girmeleri yasak olduğu halde, bu karara itaatsizlik etmek veya yetkili organlarca kapatılmış binalara girmek, zarar vermek veya tahrip etmek

Bu tür fiiller, yükseköğretim idarecilerinin verdiği kararların ihlal edilerek otoritelerinin zedelenmesine yol açacaktır. Bu nedenle ilgili fıkradaki fiilleri işleyenler uzaklaştırma cezası alacaklardır.

y. Yükseköğretim kurumunda yasaklanmış her türlü yayını bulundurmamak, bunları çoğaltmak, dağıtmak

Üniversiteler kamusal kurumlardır. Devletin yetkili organları aracılığıyla yasaklamış olduğu yayını bulundurmanın, çoğaltmanın ve dağıtmanın disiplin

cezasıyla karşı karşıya kalması doğaldır. Bu fiil işleyen öğrenciler yine uzaklaştırma cezasıyla cezalandırılırlar.

z. Sınavlarda kopya yapmak veya yaptırmak veya bunlara teşebbüs etmek

Bu fıkranın değerlendirmesine Türkçe açısından başlamak istiyoruz. “Kopya yapmak” kullanımını hiç duymadığımızı belirtmek istiyoruz. Türk Dil Kurumu’nun Büyük Türkçe Sözlüğü’nde de “kopya yapmak” gibi bir ifade bulamadık. Bu kullanımın yerine “kopya çekmek”¹²⁶ ifadesinin kullanılmasının doğru olduğunu düşünüyoruz.

Öğrencinin kopya çekerek, çektirerek veya kopya çekmeye teşebbüs ederek ilgili derslerden hak etmediği notu alması; adalet düşüncesine, dürüstlüğe ve doğruluğa aykırı olacaktır. Bu nedenlerle bu fiiller disiplin cezasını gerektirir. Fiili işleyen öğrenci, üniversiteden uzaklaştırılacaktır.

E. Yükseköğretim Kurumundan Çıkarma Cezası

1. Tanım

Bu ceza; öğrenciye, bir daha yükseköğretim kurumundan herhangi birine alınmamak üzere öğrencilikten çıkarıldığıнын yazı ile bildirilmesidir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasına benzeyen bu ceza, oldukça ağır sonuçlar doğurmaktadır.

Devlet memurluğu statüsü memura, yükseköğretim kurumu öğrencisine göre daha büyük sorumluluklar yükler. Dolayısıyla bu sorumlulukları yerine getirmeyen kişilerin devlet memurluğundan çıkarılması olağan karşılanabilir. Devlet memurluğundan çıkarılan kişinin, işçi olarak ya da kendi işini kurarak hayatını idame

¹²⁶ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=kopya+%E7ekmek&ayn=tam>

ettirmesi mümkündür. Aynı durum öğrenci için söz konusu değildir. Bir daha hiçbir yükseköğretim kurumuna geri dönmek üzere üniversiteden çıkartılan öğrenci, hayatının erken bir döneminde çok ciddi sıkıntılar yaşayacaktır.

Bu nedenlerle, ilgili yönetmelikte düzenlenmiş olan, işkence yapmak veya yaptırmak, ırza tecavüz etmek, uyuşturucu ticareti yapmak, ateşli silahlar ve mermilerini, bıçakları, patlayıcı maddeleri taşımak, kullanmak, yükseköğretim kurumunda bulundurmamak fiilleri nedeniyle öğrenci, bir daha yükseköğretim kurumuna dönemeyecek şekilde üniversiten çıkarma cezasına çarptırılmalıdır. İlgili yönetmelikte düzenlenen diğer hükümler açısından ise yükseköğretim kurumundan çıkarılan öğrencinin, yapılan sınavları kazanması halinde yükseköğretim kurumuna kaydı yapılmalıdır.

Üniversiteden atıldıktan birkaç ay sonra sınava girip kendi okuluna ya da başka bir okula kayıt yaptıran öğrencinin, çıkartılma cezasını bertaraf etmesi ihtimali, bu kişilerin belirli süreler üniversite sınavlarına girmesinin engellenmesiyle önlenebilir. Bu durumda olan bir kişi, en az iki yıl sınava girme hakkından mahrum bırakılabilir. Böylece öğrenci bu sürede, yaptığı hataların değerlendirmesini yapmak için zaman bulacak, aynı zamanda disiplin hukukunun etrafından da dolanamayacaktır.

2. Yükseköğretim Kurumundan Çıkarma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları

b. Görevlileri ve öğrencileri cebir ve şiddet kullanarak kurum dışına çıkartmak, görevin yapılmasına engel olmak veya öğrencileri bu tür davranışlara zorlamak

Yükseköğretim kurumu öğrencisinin üniversite mensuplarının (işçi-memur, akademisyen, öğrenci), her ne sebeple olursa olsun, zora ve şiddete başvurarak faaliyet yürütmelerini engellemesi veya arkadaşlarını böyle bir fiili gerçekleştirmeye

zorlaması üniversitenin düzenini ağır bir biçimde bozacaktır. Bu nedenle bu ağır fiili gerçekleştirenlerin okullarıyla ilişkileri kesilir.

b. Yükseköğretim kurumlarının ideolojik ve siyasi amaçlarla huzur, sükun ve çalışma düzenini bozmak veya boykot, işgal engelleme, personelin işini yavaşlatma gibi eylemlere katılmak, bu amaçlara yönelik eylemleri tahrik etmek

Bu disiplin suçu, yönetmeliğin çeşitli maddelerinde düzenlenmiş bazı disiplin suçlarının nitelikli halidir. Yükseköğretim kurumunun sükun, huzur ve çalışma düzenini bozmak, bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasını gerektiren bir fiildir. Siyasi ve ideolojik amaçları olmayan boykot, işgal ve engelleme fiilleri ise bir veya iki yarıyıl okuldan uzaklaştırmayı gerektirir.

Bu iki durumda siyasi-ideolojik amaç bulunması, öğrencinin yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası almasına neden olur. Personelin iş yavaşlatma eylemine katılmak da aynı disiplin cezasını doğuracaktır. Personelin iş yavaşlatma eylemine katılmanın, okuldan çıkarma cezasını gerektirmesi oldukça ağır bir düzenlemedir. Siyasi- ideolojik amaçların ağırlaştırıcı neden olması konusundaki düşüncemizi daha önce belirtmiştik. Bu nedenle bir kez daha bu konuya değinmeye gerek duymuyoruz.

c. Yükseköğretim kurumlarında siyasi ve ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart ve benzerlerini bulundurmamak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurum binalarına veya binalardaki eşyalar üzerine yazmak, resimlemek, teşhir etmek, sözlü veya yazılı ideolojik propaganda yapmak

Afiş-pankart asmak, bildiri dağıtmak, binalardaki eşyalara yazı yazmak ve resim yapmak disiplin yönetmeliğine göre öğrencinin başka disiplin cezalarına çarptırılmasını gerektirir. Öğrencinin amacı siyasi ve ideolojik ise, yükseköğretim

kurumundan çıkarma cezası verilecektir. Dolayısıyla bu fiil de yönetmeliğin başka maddelerinde düzenlenen disiplin suçlarının nitelikli halidir diyebiliriz.

d. Bir kimseyi veya grubu, tehditle suç sayılan bir eylemi düzenlemeye veya böyle bir eyleme katılmaya yahut yalan beyanlarda bulunmaya veya sahte delil göstermeye veya suçu yüklenmeye zorlamak

Tehdidin, kişinin iç huzurunu, güvenlik duygusunu bozarak onun karar veya hareket serbestisini tehlikeye sokan bir fiil olduğunu daha önce belirtmiştik. Bu disiplin suçunun oluşması için “tehdit” ve “zor” unsurlarının gerçekleşmesi gerekir. Suç sayılan bir eylem düzenlemek, yalan beyanda bulunmak, sahte delil göstermek gibi fiiller (bazı koşulların gerçekleşmesi halinde) başka kanunlar tarafından da suç olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla koşulları varsa, ceza ve disiplin kovuşturması beraber yürütülecektir.

e. Kanun dışı kuruluşlara üye olmak, bu kuruluşlar adına faaliyet yapmak veya yardımda bulunmak

Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün yurttaşları anayasaya ve kanunlara uymak durumundadırlar. Öğrenciler de ülkenin bir parçası olduğuna göre, aynı durum onlar için de geçerlidir. Kanunların yasakladığı kuruluşlara üye olan ve bu kuruluşlar adına faaliyet gerçekleştiren veya bunlara yardım eden kişi ceza kanununun çeşitli yaptırımlarıyla karşılaşacaktır. Ceza ve disiplin kovuşturması bu fiil için de beraber yürütülecektir.

f. Uyuşturucu madde kullanmak, taşımak, bulundurmak veya ticaretini yapmak

Uyuşturucu madde imal etmek, kullanmak, taşımak, bulundurmak ve ticaretini yapmak suçları TCK'nın 188-192. Maddelerinde düzenlenmiştir. Özellikle uyuşturucu maddenin imal edilmesi ve ticaretinin yapılması toplumun sağlığını ciddi biçimde tehlikeye sokan suçlardır. Bu nedenle bu suçu işleyen kişiler, ağır cezalara

çarpıtılacaklardır. Uyuşturucu bulunduran ve kullanan kişiler hakkında daha hafif cezalara ya da güvenlik tedbirlerine başvurulacaktır.

Toplumun sağlığını ciddi biçimde tehlikeye sokan veya uyuşturucu kullanarak üniversite öğrencisi olmanın toplumda yarattığı saygıyı zedeleyen, arkadaşlarına kötü örnek olan öğrenci, yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma cezasına çarpıtılacaktır. Gerekli koşulların bulunması halinde ceza ve disiplin kovuşturmaları bir arada yürütülecektir.

g. Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümler sebebiyle cezalandırılmış olmak

Eski ceza kanunu cürüm ve kabahatler arasında bir ayrım gözetmişti. Yeni Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle kabahatler ayrı bir kanunda düzenlenmiş oldu. Ayrıca Yeni Ceza Kanunu “devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümler” yerine “mille ve devlete karşı suçlar” başlığını tercih etmiştir.

Bu başlıkta düzenlenen suçlardan bazıları; cumhurbaşkanına hakaret, devletin egemenlik alametlerini aşağılama, Türk milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, devletin yargı organlarını alenen aşağılamak, devletini birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, anayasayı ihlal olarak düzenlenmiştir.¹²⁷ Ayrıca disiplin yönetmeliğindeki bu hüküm disiplin cezası verilmesi için ceza mahkumiyetinin arandığı iki hükümden biridir.

h. “6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanun”a muhalefet ederek, ateşli silahlarla, mermilerini ve bıçaklarla saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletleri, patlayıcı maddeleri taşımak, yükseköğretim

¹²⁷ Bu suçta Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye çalışmak kastedilmektedir.

kurumu içerisinde bulundurmak veya bu suçlardan mahkum olmak

Disiplin yönetmeliği, bu disiplin suçunun oluşabilmesi için anılan alet, madde vb. yükseköğretim kurumunda bulundurmayı veya ilgili kanuna muhalefet ederek mahkum olma şartlarını aramaktadır. Bu hüküm, disiplin yönetmeliğinin “mahkumiyet” koşulunu arayan diğer hükmüdür. Öğrencilerin başlıca görevi üniversitede eğitim-öğretime katılıp kendilerini geliştirmeleri, bu süre boyunca ve sonrasında topluma yararlı olmaktır.

Ateşli silahlar, bıçaklar, patlayıcı maddeler gibi insan hayatını tehlikeye sokan unsurların öğrenciyle hiçbir biçimde bir araya gelmemesi gerekir. Toplum, gençlerin yükseköğretim görmesi için birçok fedakarlıkta bulunur. Öğrencilerin bu tür maddeleri taşıması veya kullanması, kendisi için fedakarlıkta bulunan ailelerine ve topluma karşı olan borcuna aykırılık oluşturur. Öğrencilikle hiçbir ilgisi olmayan bu tür bir fiilin gerçekleştirilmesinin cezası yükseköğretim kurumundan çıkarma olacaktır.

i. Yükseköğretim kurumu binalarında veya eklentilerinde izin almadan açık veya saklı dernek vb. kuruluşlar teşkil etmek

Dernekler vb. kuruluşlar yasal düzenlemelere göre kurulurlar. Öğrencilerin yükseköğretim kurumu binalarında böylesine açık ve gizli dernekler kurmaları hayatın olağan akışına uygun değildir. Öğrenciler, var olan derneklere üye olabilirler veya yeni dernekler kurabilirler. Gerekli koşulları varsa okulda da bu dernek vb. kuruluşların çalışmalarını yürütebilirler. Bu nedenle karşılaşılması son derece güç olan bu fiilin disiplin suçu olarak düzenlenmiş olması yerinde değildir. Üstelik böyle bir durum olsa bile bu fiile yükseköğretimden çıkarma cezası verilmesi çok ağırdır.

j. Sınavlarda tehditle kopya yapmak, kopya yapan öğrencilerin dershaneden çıkarılmasına engel olmak, kendi

yerine başkasını sınava sokmak veya başkasının yerine sınava girmek

Bu fiil de daha önce anlattığımız kopya çekmek suçunun nitelikli halidir. Ayrıca bu fiilde kopya çekmeye ek olarak, “tehdit” unsuru, kopya çeken öğrencilerin dershaneden çıkarılmasına engel olunarak sınıflarda veya amfilerde sınav düzeninin bozulması, sınava girmeye hakkı olmayan bir kişinin başkası yerine sınava girmesi düzenlenmiştir. Başkası yerine girilen sınav aynı üniversitede gerçekleşmek zorunda değildir. Hatta bir lise öğrencisi yerine üniversiteye geçiş sınavına giren yükseköğretim öğrencisi hakkında da bu disiplin cezası uygulanır.¹²⁸

k. Disiplin kovuşturmasıyla ilgili işleri veya disiplin kurulunun çalışmasını zor kullanarak veya tehditle engellemek

Bu disiplin suçu, bir haftadan bir aya kadar yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma cezası gerektiren disiplin suçunun nitelikli halidir. Öğrencinin disiplin kurulunun çalışmasını böylesine fiillerle engellemesi, soruşturmayı yürüten öğretim görevlisi/görevlilerinin rahat ve huzurlu bir ortamda çalışmasını engelleyecek, karar verme sürecini ciddi bir biçimde sekteye uğrayacaktır.

Soruşturmacı öğretim görevlilerini tehdit ederek veya zor kullanarak kendisi veya başkaları lehine karar çıkartmaya çalışan öğrenci, yükseköğretim kurulundan çıkarılacaktır.

l. Irza tecavüz etmek

Bu suç yeni Ceza Kanunu’nda “cinsel saldırı” olarak tanımlanmıştır. Kanuna göre, cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal eden kişi

¹²⁸ Danıştay 8. Dairesi, T: 06/12/1993, E: 1992/3242, K: 1993/3989

cezalandırılır. Fiilin, vücuda organ veya başka bir cisim sokulması yoluyla gerçekleşmesi halinde suçun nitelikli hali söz konusu olur.

Cinsel saldırıya uğrayan kişinin psikolojisinin ciddi biçimde bozulacağı kesindir. Ayrıca kişinin yaşadığı çöküntü nedeniyle yaşamına son vermesi de mümkündür. Mağdur üzerinde önemli etkiler bırakan, insanların yaşamlarının büyük değişime uğratan böyle bir fiilin gerçekleşmesi, öğrencinin okuldan atılmasını gerektirir.

m. Güvenlik kuvvetleri tarafından aranan kişileri saklamak ve barındırmak

Bir kişi güvenlik kuvvetleri tarafından bir çok nedene bağlı olarak aranabilir. Sadece güvenlik kuvvetleri tarafından aranan kişiyi saklamanın ve barındırmanın disiplin cezası verilmesine yol açmaması gerekir. Burada disiplin cezası verilmesi için suç işleyen bir kişinin saklanması ve barındırılması şartı getirilmelidir.

n. Derslere veya sınavlara girilmesine, ders veya sınavların yapılmasına herhangi bir şekilde engel olmak, dersteki öğrencileri dışarıya çıkarmak, çıkmaya kışkırtıcı veya zorlayıcı davranışta bulunmak

Yükseköğretim kurumlarının çalışmalarını sekteye uğraticı, toplantıların, derslerin, seminerlerin vb. düzenini bozan, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatan fillerin, öğrencilere çeşitli disiplin cezaları verilmesine neden olduğunu incelemiştik. Ders ve sınavların yapılmasının engellenmesi veya dersteki öğrencilerin dışarıya çıkarılması, andığımız fillere göre daha ağır bir disiplin suçu olarak düşünülmüştür. Bu nedenle bu fiili gerçekleştiren öğrencinin üniversite ile ilişkisi kesilir.

o. Bir kişiye veya bir gruba her ne şekilde olursa olsun işkence yapmak

1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, 1966 tarihli Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1978 tarihli Amerikalılararası İnsan Hakları Sözleşmesi, 1981 tarihli Afrika İnsan ve Halklar Hakları Şartı gibi uluslararası belgelerde işkence açıkça yasaklanmıştır.

10 Aralık 1984 tarihli, “İşkenceye ve Öteki Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Cezalara ya da Muamelelere Karşı Sözleşme”nin 1. maddesindeki tanıma göre işkence, bir kişiye özellikle aşağıdaki amaçlarla bilerek ve isteyerek uygulanan maddi ya da manevi acı ve ızdırap verici her türlü fiildir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17. maddesinde işkence yasaklanmıştır. Ayrıca, Yeni Türk Ceza Kanununun “işkence” başlıklı 94. maddesine göre; “*Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*”

Uluslararası sözleşmeler, anayasa ve ceza kanunu tarafından yasaklanmış bu fiilin öğrenci tarafından işlenmesi yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasının verilmesini gerektirir.

p. Bayrak törenlerini engelleyici tutum ve davranışta bulunmak veya tören esnasında gereken saygıyı kasıtlı olarak göstermemek

Uzun yıllardır bayrak törenleri, yükseköğretim kurumlarında yapılmamaktadır. Dolayısıyla günümüzde bu disiplin cezası “kadük” hale gelmiştir. Bu nedenle disiplin yönetmeliğinden bu cezanın çıkarılması gerekir.

r. Disiplin Yönetmeliği'nde sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunmak

Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde “benzer eylemler” aynı türden disiplin cezasını gerektirirler. Bu madde giriş bölümünde anlattığımız “suçta ve cezada kanunilik” ilkesinin açık ihlalidir. Bu madde nedeniyle öğrencinin disiplin cezalarına karşı “güvencesi” zayıflatılmaktadır. Bu madde “suçta ve cezada kanunilik” ve “belirlilik” ilkeleri gereği disiplin yönetmeliğinden çıkartılmalıdır.

II. Öğrenci Disiplin Suçlarında Soruşturma Usulü

A. Soruşturma Yaptırmaya Yetkili Amirler

Toplu, sürekli ve yükseköğretim kurumunun ortak alanlarında veya mekanlarında gerçekleşen öğrenci olaylarında disiplin soruşturması yaptırmaya yetkili amir üniversite rektörüdür. Diğer durumlarda yetkili amir, öğrencinin öğrenim gördüğü yükseköğretim kurumunun niteliğine göre belirlenir. Bu ayrıma göre, dekan, enstitü müdürü, yüksekokul müdürü ve konservatuvar müdürü soruşturma yaptırmaya yetkilidir.

Toplu, sürekli ve okulun ortak mekanlarında gerçekleşen öğrenci olayları için soruşturma kurulu oluşturulması zorunludur. Bu kurul, rektör tarafından görevlendirilir ve soruşturma sonunda raporunu rektöre sunar. Diğer disiplin suçlarında soruşturma kurulu oluşturulması zorunlu olmamakla birlikte, uygulamada tüm disiplin suçlarının soruşturulmasında bu kurullar görev yapmaktadırlar.

B. Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Amirler ve Kurullar

Uyarı, kınama ve yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezalarını fakülte dekanı, enstitü, yüksekokul veya konservatuvar müdürleri verebilir. Yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl uzaklaştırma cezası ve yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları ise yetkili disiplin kurullarınca verilebilir. Üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul yönetim kurulları aynı zamanda disiplin kurulları olarak görev yaparlar.

C. Soruşturma Süresi

Disiplin soruşturmasına, disiplin suçu oluşturan fiilin disiplin soruşturması yapmaya yetkili amir tarafından öğrenilmesi üzerine başlanır. Disiplin suçu oluşturan fiilin, çeşitli yollarla öğrenilmesi mümkündür: Disiplin soruşturması yapmaya yetkili amir, disiplin suçu oluşturan fiili bizzat öğrenmiş olabilir, fiilin işlenmesi sırasında yetkililer tarafından tutanak tanzim edilmiş olabilir, disiplin suçu işlendiğini tespit eden başka organ veya kişiler yahut disiplin suçu oluşturan fiile maruz kalan kişiler; fiili, disiplin amirine bildirebilir. Yapılan denetim ve incelemeler sonucunda da disiplin suçunun işlendiği öğrenilebilir. Disiplin suçu, aynı fiil hakkında başlatılan adli soruşturma sonucunda da öğrenilebilir.

Disiplin soruşturmasına, olayın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde başlanmalıdır. Soruşturma yapmaya yetkili amir, disiplin soruşturmasını bizzat yapılabileceği gibi, soruşturmacı tayin etmek suretiyle de yapabilir. Soruşturmanın; soruşturmacı tayini suretiyle yapılması halinde soruşturma emri geciktirilmeden soruşturmacıya bildirilir. Soruşturma, onay tarihinden itibaren en geç iki ay içinde sonuçlandırılır.

D. Soruşturmanın Yapılış Şekli

Soruşturmacının yetkileri arasında tanık dinlemek, keşif yapmak ve bilirkişiye başvurmak vardır. Her soruşturma işlemi bir tutanakla tespit edilmek zorundadır. Tutanak; işlemin nerede ve ne zaman yapıldığı, işlemin mahiyeti, kimlerin katıldığı, ifade alınmış ise, soruları ve cevapları belirtecek şekilde düzenlenir ve soruşturmacı, katip ile ifade sahibi veya keşif sırasında hazır bulundurulanlar veya belge sorumlularınca imzalanır. Soruşturma sürecinde tanık dinlenecekse, tanığın ifadesi alınmadan önce, tanığa yemin ettirilmeli ve yeminin şekli de tutanakta belirtilmelidir. Buna karşılıık öğrencinin ifadesi alınırken yemin ettirildiğinde işlem hukuka aykırı olur.

E. Savunma Hakkı

Anayasanın “hak arama hürriyeti” başlıklı 36. maddesine göre, herkes haklı araç ve yollardan yararlanarak yargı organları önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 130. maddesine göre ise devlet memurlarına savunmaları alınmadan ceza verilemez. Öğrenciler için de aynı esaslar geçerlidir. Öğrencinin savunmasının alınmasında uyulacak usul, Öğrenci Disiplin Yönetmeliği’nin 16. Maddesinde düzenlenmiştir.

Hakkında disiplin soruşturması açılan öğrenciye atfedilen suçun neden ibaret olduğu, savunmasını yapacağı tarihten en az yedi gün önce yazılı olarak bildirilir. Bu yazıda; öğrenciden belirtilen gün, saat ve yerde, savunmasını yapmak üzere hazır bulunması istenir. Tebligat yapılmasının mümkün olmadığı hallerde, öğrencinin savunmasını yapmak üzere soruşturmacıya başvurması konusu, yükseköğretim kurumunun belirli yerlerinde ilan olunur.

Öğrenciye yollanacak davetiyede; çağrıya özürsüz olduğu halde uymadığı veya özrünü zamanında bildirmediği takdirde, savunmadan vazgeçmiş sayılacağı ve diğer delillere dayanılmak suretiyle hakkında gerekli kararın verileceği belirtilmelidir.

Geçerli sayılan bir özür bildiren veya mücbir sebep dolayısıyla davete uymadığı anlaşılan öğrenciye, yeniden uygun bir süre verilir veya belirtilecek bir süre içinde yazılı savunmasını göndermesi istenir. Tutuklu öğrencilere savunmalarını yazılı olarak gönderebileceği duyurulur.

Her türlü tebligat işlerinde, Yönetmeliğin 35. ve 37. maddeleri hükümleri uygulanır. Bu düzenlemelere göre, tebligat öğrencinin yükseköğretim kurumuna kayıt sırasında bildirdiği adrese yazılı olarak yapılmalıdır. Öğrencinin adresinin değiştiği durumlarda bildirim yapılmamışsa, yanlış veya eksik bildirimde bulunulmuşsa öğrenciler kendilerine tebligat yapılmadığını iddia edemezler.

Tebliğatin elden yapılması halinde tebellüğ belgesi dosyasında saklanır. Soruşturma; öğrencinin kendini gereği gibi savunmasına imkan verecek şekilde yürütülür. Ancak savunma bahanesiyle soruşturmanın uzatılmasına imkan verilmez.

F. Karar Verilmesi Konusunda Düzenlemeler

1. Karar

Disiplin cezası vermeye yetkili amir veya Disiplin Kurulu; soruşturma raporunda önerilen cezayı kabul edip etmemeye yetkilidir. Gerekçelerini göstermek kayıt ve şartıyla lehe veya aleyhe başka bir disiplin cezası da verebilir. Ayrıca disiplin kurulunun toplanabilmesi için, kurul üye tam sayısının yarısından bir fazlasının toplantıda bulunması gerekir. Karar alınabilmesi için ise toplantıya katılanların salt çoğunluğunun oy kullanmış olması gerekir. Kurul üyeleri ret veya kabul yönünde oy kullanabilir, çekimser oy kullanılması mümkün değildir. Oylarda eşitlik olması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.

2. Karar Süresi

Disiplin cezası vermeye yetkili amirler; uyarma, kınama, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezalarına, soruşturmanın tamamlandığı günden itibaren en geç on gün içinde karar vermek zorundadırlar. Diğer disiplin cezalarının verilmesini gerektiren hallerde, dosya derhal Disiplin Kuruluna havale edilir. Disiplin Kurulu, dosyayı aldığı tarihten itibaren en geç on gün içinde karar vermek zorundadır.

3. Karar Verilirken Dikkat Edilecek Konular

Disiplin cezalarını vermeye yetkili amirler ile disiplin kurulları; bu cezalardan birini tayin ve takdir ederken, disiplin suçunu oluşturan fiil ve hareketlerin ağırlığını, sanık öğrencinin hangi maksatla hareket ettiğini ve amacını dikkate almak

zorundadırlar. Bu düzenleme, suç ve ceza arasında adil bir denge (orantılılık ilkesi) bulunmasının bir sonucu olarak yönetmelikte yer bulmuştur. Ayrıca öğrencinin daha önce bir disiplin cezası alıp almadığı, davranış, tavır ve hareketleri, işlediği fiil ve yaptığı hareket dolayısıyla pişmanlık duyup duymaması da disiplin amirleri ya da kurulları tarafından dikkate alınmalıdır.

Başka yükseköğretim kurumu öğrencileri ile birlikte, kendi yükseköğretim kurumunda disiplin suçu işlenmesi, “ağırlaştırıcı” nedendir. Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde bir üst derece disiplin cezası verilir. Toplu olarak işlenen disiplin suçlarında, suçluların tekil olarak tespit edilemediği hallerde, topluluğu oluşturan öğrencilerin her birine yetkili amir veya kurullarca uygun görülecek cezalar verilir.

G. Soruşturma Sırasında Tedbir

Soruşturmacılar; zaruri gördükleri takdirde soruşturma süresince, hakkında soruşturma yapılan öğrencinin yükseköğretim kurumu binalarına girmesinin yasaklanması hususunda karar verilmesini disiplin soruşturmasını yaptırmaya yetkili merciden isteyebilirler.

H. Disiplin Cezaların Uygulanması ve Zamanaşımı

Yetkili amir veya kurul kararlarında hangi tarihten itibaren cezaların uygulanacağını belirtmediği durumlarda, disiplin cezaları verildikleri tarihten itibaren uygulanır.

Disiplin Yönetmeliği’nde sayılan disiplin suçu niteliğindeki fiil ve halleri işleyen öğrenciler hakkında bu fiil ve hallerin işlendiğinin soruşturmaya yetkili amirlerce öğrenildiği tarihten itibaren; uyarma, kınama, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezalarında **bir ay** içinde, Yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl için uzaklaştırma ile yükseköğretim kurumundan

çıkarma cezalarında **altı ay** içinde, disiplin soruşturmasına başlanmadığı takdirde, disiplin cezası verme yetkisi zaman aşımına uğrar.

Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren, **iki yıl** içinde disiplin cezası verilmediği takdirde, ceza verme yetkisi zaman aşımına uğrar. Yalnız disiplin cezasının verilmesi için bir adli yargı hükmüne ihtiyaç varsa, zaman aşımı süresi adli yargı hükmünün kesinleştiği günden itibaren başlar.

İ. Disiplin Cezalarına Karşı İtiraz

YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'ne göre yalnızca yükseköğretim kurumundan çıkarma cezalarına karşı itiraz yoluna başvurulabilir. Diğer cezalar için idari yargıda iptal davası açmak gerekecektir.

Yetkili disiplin kurulu tarafından verilen yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasına karşı on beş gün içerisinde üniversite yönetim kuruluna itiraz edilebilir. İtirazın gerçekleşmesi halinde üniversite yönetim kurulu, verilen cezayı aynen kabul etme veya reddetme yetkisine sahiptir.

III. BÖLÜM: TÜRKİYE’NİN İDARİ SİSTEMİ VE YARGISAL DENETİM ORGANLARI

A. Dünyada ve Türkiye’de İdari Sistemlerin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de idari yargının yapısını anlamak için öncelikle ülkemizde ve dünyada egemen olan idari sistemleri incelemek gerekir. Çünkü bir hukuk düzeninin devlete ve onun yürüttüğü faaliyetlere bakışı, idari sisteminin şekillenmesinde önemli bir rol oynar.

Bazı hukuk düzenlerinde devletin organları veya görevlileri, faaliyetlerini yürütürken özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerinden üstün tutulurlar. Bu durumun nedeni, idarenin özel hukuk kişilerine göre üstün yetkilerle donatılması olarak gösterilmektedir. Yine bu hukuk düzenlerinde, devletin idari faaliyetleri ve tasarrufları, tamamen farklı bir nitelikte görülmüş ve özel hukukun uygulama alanından çıkartılarak farklı hukuk kurallarına tabi kılınmıştır.¹²⁹ Dolayısıyla farklı hukuk kurallarına tabi olan devletin yaptığı işlemlerin denetimi, adli yargıdan ayrı hukuk yerleri(idari yargı) tarafından gerçekleştirilecektir.

Bu sistem, idari rejim ya da “icrai idare” olarak adlandırılmaktadır ve Fransa’da doğmuştur. Feodal sistemden merkezi devlet sistemine geçiş, ülkede önemli çatışmaları ve değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Devletin merkezinde bulunan Kral ve çeşitli kamu görevlileriyle, örf-adet hukukunu uygulayan ve yargı yetkisini elinde toplayan yerel mahkemeler olan “parlement”ler arasında ciddi mücadeleler yaşanmaktaydı. Uzun mücadelelerin sonucunda devletin merkezileşme eğilimine paralel olarak “parlement”ler çözülmüş, Conseil d’Etat(Devlet Konseyi) ve il idare kurulları oluşturulmuştur. Daha sonra bu iki kurum, idari yargı alanında bağımsız mahkemeler olarak görev yapmaya başlamıştır.¹³⁰

¹²⁹ Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C.I, s. 40

¹³⁰ H. Nuri Yaşar, **İdari Yargı Kararlarının Etkinleştirilmesi Arayışında İdari Yargı, İdari Yargıç ve Yargısal Emir**, İstanbul, Filiz, 2002, s. 15’ten aktaran Yıldırım, **İdari Yargı**, s.3, Özay, **Gün Işığında Yönetim II Yargısal Korunma**, İstanbul, Filiz, 2004, s. 8

Günümüzde Fransa, Almanya ve Türkiye vb. ülkelerde idari rejim egemendir. Adli yargı ile idari yargı arasında görev açısından bir uyumsuzluk çıkması durumunda karar verecek olan uyumsuzluk mahkemesinin varlığı ise bu sistemin karakteristik bir özelliğidir.¹³¹

Dünyadaki bütün devletler “icrai idare” sistemini benimsemiş değillerdir. Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya gibi Anglo-Sakson hukuk sisteminin hakim olduğu ülkelerde, devlet organları ve görevlileri faaliyetlerini yürütürken, özel hukuk tüzel kişilerinden üstün tutulmamıştır. Dolayısıyla bu ülkelerde devletin yaptığı işlemler, farklı hukuk kurallarına tabi olmadığından adli yargı tarafından denetlenmektedir. Bu sistem ise “adli idare”¹³² olarak adlandırılmaktadır.

Tüm dünyada bu iki sistem egemen olmakla birlikte bu iki sistemi birbirine yaklaştırma girişimleri de vardır. Örneğin Fas’ta idare mahkemeleri adli yargı düzeni içerisinde yer almaktadır.¹³³ Almanya, Avusturya, İsviçre gibi Kıta Avrupası ülkelerinde idari sözleşmeler vb. işler özel hukuka tabi tutulmaktadır.¹³⁴ Birleşik Krallık’ta da Yüksek Mahkeme(*High Court*)’nin bünyesinde İdari Mahkeme(*Administrative Court*) kurulmuştur.¹³⁵

B. Tanzimat’tan Günümüze Türkiye’de İdari Yargı

Türkiye’de “idari rejim”in egemen olduğundan bahsetmiştik. Aynı Fransa’daki gibi Türkiye’nin idari yapısı da uzun mücadeleler sonunda şekillenmiştir. 19. Yüzyıla kadar Osmanlı Devleti’nde padişahın, hiçbir sınırlamaya ve denetime tabi olmadan hemen hemen her konuda karar aldığını ve uyguladığını görmekteyiz. Bu durum 1839 tarihli Tanzimat Fermanı(Gülhane Hattı Humayunu) ve

¹³¹ İdari rejimin egemen olduğu fakat uyumsuzluk mahkemesinin bulunmadığı eski Yugoslavya Sosyalist Cumhuriyeti bu durumun istisnasını oluşturur.

¹³² Onar, **age.**, C. I, s.41

¹³³ A. Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, **İdare Hukuku**, 2. bs., C.II, Ankara, Turhan, 2003, s. 12

¹³⁴ **A.e.**, s. 17

¹³⁵ Paul P. Craig, “Access to Mechanisms of Administrative Law”, **English Public Law**, Oxford, Oxford University Press, 2004, p. 874

1856 tarihli Islahat Fermanı ile değişmiştir. Tanzimat Fermanı'nda; halkın can, mal ve namus güvenliğinin sağlanması, yargılamada açıklık(mahkemelerin açık olması ve yargılama yapılmadan idam cezası verilmemesi), rüşvetle mücadele, özel mülkiyetin güvence altına alınması gibi konular yer almıştır.

Islahat Fermanı'nda ise gayri-müslim tebaa için din ve ibadet özgürlüğü güvence altına alınmış, gerekli yaş ve ehliyet sahibi kişilerin din farkı gözetmeden devlet memurluklarına atanabilmeleri düzenlenmiş ve cemaatlerin eğitim-öğretim amaçlı çeşitli seviyelerde okul açabilmesinin önündeki engeller kaldırılmıştır.¹³⁶

Bu iki fermanın etkisiyle Osmanlı Devleti'nde çeşitli kanunlar kabul edilmiş, yeni kurumlar oluşturulmuştur. 1840'ta Ceza Kanunu, 1850'de Ticaret Kanunu, 1872'de Mecelle-i Ahkam-ı Adliye¹³⁷, 1879'da Teşkilatı Mehakim Kanunu kabul edilmiştir. Ayrıca 1876 yılında Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası yürürlüğe girmiştir. Anayasanın yürürlüğe girmesinden sonra, 1877'de Osmanlı Parlamentosu¹³⁸ toplanmıştır.

Avrupa'da büyük bir hızla güçlenen "milliyetçilik" akımına karşı İmparatorluğun çözülmesine karşı bir çare olarak düşünülen ve Osmanlı tebaasından bir çok milletin temsilci gönderdiği parlamentonun ömrü fazla uzun olmamıştır. II. Abdülhamit, 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nı gerekçe göstererek anayasayı askıya alıp Meclis-i Mebusan'ı kapatmıştır. Meclis-i Ayan resmi olarak kapatılmamasına karşın bu dönemde toplanmamıştır. Osmanlı Parlamentosu'nun yeniden faaliyette bulunması için otuz yılın geçmesi ve II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi gerekecektir.

1868'de faaliyete geçen Şura-yı Devlet bu dönemde oluşturulan kurumların en önemlisidir. Böyle bir yargı organının faaliyete geçmesi Türkiye'nin "idari rejim"e geçişini anlamak açısından çok önemlidir. 1837 yılında kurulan, kanun ve tüzük hazırlama, bunların uygulamasını gözetme, memurları yargılama, halkla hükümet arasında çıkan anlaşmazlıkları çözüme bağlama gibi görev ve yetkileri

¹³⁶ Vakur Versan, **Kamu Yönetimi**, 9. bs., İstanbul, Der, 1986, s.s 149-153

¹³⁷ Modern Avrupa hukukuyla İslami hukukun kaynaştırılmaya çalışıldığı bir tür medeni kanun olarak kabul edilebilir.

¹³⁸ Osmanlı Parlamentosu Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Ayan olarak iki kanatlıydı.

bulunan Meclis-i Valayi Ahkamı Adliye'nin, zaman içerisinde çeşitli aşamalardan geçerek Şura-yı Devlet ve Divanı Ahkamı Adliye olarak bölünmesi, idari yargı ile adli yargının ayrılması açısından bir dönüm noktasıdır.

Şura-yı Devlet'in Danıştay ile karşılaştırıldığında bir çok konuda görevli ve yetkili olduğunu görüyoruz:

“ Şura-yı Devlet kendi içinde beş daireye ayrılmıştı, a)mülkiye ve harbiye, b)maliye ve evkaf, c) kanun, d)nafia, e)ticaret, ziraat ve maarif daireleri... Devlet Şurası'nın görev ve yetkileri şunlardı:

- Her çeşit kanun ve tüzük tasarılarını inceleyip hazırlamak,
- İdari ve adli mahkemeler arasında çıkan anlaşmazlıklarda görevli mercii saptamak,
- Her türlü idari işler hakkında, kendisine verilmiş olan yetkiler dahilinde karar vermek,
- Nasıl davranacakları kendisine Padişah emri ya da devlet kanunlarıyla bildirilmiş olan memurları yargılamak,
- Padişah ve nazırların sordukları bütün meseleler hakkında görüş bildirmek.”¹³⁹

Ayrıca Şura-yı Devlet'in başkanı hükümet üyesiydi.¹⁴⁰ Bu dönemin anayasal gelişmeleri konusundaki en önemli bilim insanlarından olan Tunaya, Şura-yı Devlet'in yürütme içinde ikinci bir kabine olarak görülebileceğini belirtmiştir.¹⁴¹ Şura-yı Devlet'i bir tür parlamento olarak gören yazarlar da vardır.¹⁴² Kanun tasarıları hazırlama yetkisine sahip, başkanı hükümet üyesi olan kurum, Osmanlı Devleti'nde yürütme ve yargı fonksiyonlarının birbirinden henüz ayrılmadığının açık bir göstergesi olarak kabul edilmelidir.

1886'da yapılan bir düzenlemeyle Şura-yı Devlet yargı organı olma niteliğini kaybetmiş, istişari bir meclis ve memur yargılaması yapan bir “kurum” haline gelmiştir. 1886-87 yıllarında yapılan düzenlemelerle de istinaf, bidayet mahkemeleri kurulmuştur.¹⁴³ 1913 yılında yapılan düzenlemelerle, devlet memurlarının yargılanması adliye mahkemelerine bırakılmış, temyiz, istinaf ve bidayet

¹³⁹ İlber Ortaylı, **Türkiye İdare Tarihi**, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, 1979, s.s 280-281

¹⁴⁰ Versan, **Kamu Yönetimi**, s. 152

¹⁴¹ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasi Gelişmeler**, C.I, İstanbul, Bilgi Üniversitesi, 2001, s. 47

¹⁴² Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi**, c. VII, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1956, s. 149

¹⁴³ Orhan Özdeş, “Danıştay ve Tarihi Gelişimi”, **Danıştay Dergisi**, C.I, No: 1, s.s 26-27

mahkemeleri kaldırılmış ve Şura-yı Devlet sadece idari ve istişari bir kurum haline gelmiştir.¹⁴⁴

Cumhuriyet'e geçişin hemen öncesinde 1922 yılında, Şura-yı Devlet bütünüyle kaldırılmıştır. 1924 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra, 7 Kasım 1925'te kabul edilen 669 sayılı Kanunla beraber Şura-yı Devlet yeniden kurulmuştur. Bu anayasada Şura-yı Devlet, yürütme organı içerisinde düzenlenmiştir. Bu durumun nedeni, kanun koyucunun Şura-yı Devlet'i aslen bir danışma ve inceleme organı, bunun yanı sıra idari davalara bakan ve karar veren bir organ olarak görmesidir.

1961 Anayasası, Danıştay'ın yürütme organı içerisinde düzenlenmesine son vermiş ve Danıştay yargı organı içerisinde düzenlenmiştir. Bu değişiklikle beraber Danıştay'ın asli görevi, danışma ve inceleme organı olmak değil yüksek idare mahkemesi olmak olarak belirlenmiştir.¹⁴⁵ Böylece Danıştay bağımsız bir mahkeme haline gelirken, doğal olarak Danıştay üyeleri de yargıç güvencesinden yararlanmaya başlamışlardır.

1961 Anayasası bu düzenlemeleriyle hukuk devleti anlayışına uygun bir idari yargı sistemi kurmuştur. 1982 Anayasası idari yargı açısından bu durumu devam ettirmiştir. Ayrıca 6 Ocak 1982'de 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un kabul edilmesiyle Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak vereceği kararlar azaltılmış, Türkiye'nin idari yargı sistemi yetkinleştirilmiştir.

C. Türkiye'nin İdari Yargı Örgütü

Anayasa'nın 7. maddesine göre yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır. Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar. Mahkemelerin

¹⁴⁴ Sadık Artukmaç, **Bizde İdarenin Murakebesi**, İstanbul, Cumhuriyet, 1950, s. 64

¹⁴⁵ Sait Güran, **Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay Üzerine Yapısal Bir Deneme**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1977, s.s 350-351

bağımsız olmasının gereği olarak; hiçbir organ, makam, organ veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz. Ayrıca, görülmekte olan bir dava hakkında, Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

Hakimlik ve savcılık güvencesi gereği, hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz.

İdari yargı örgütü, Türkiye'nin yargı örgütünün bir parçasıdır. Dolayısıyla yukarıda anlattığımız ilkelerin hepsi idari yargı organları ve görevlileri açısından da geçerlidir.

1. Danıştay¹⁴⁶

2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 1. maddesine göre Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'yla görevlendirilmiş Yüksek İdare Mahkemesi, danışma ve inceleme organıdır. Danıştay'ın karar organları; Daireler, Danıştay Genel Kurulu, İdari İşler Kurulu, İdari Dava Daireleri Kurulu, Vergi Dava Daireleri Kurulu, İçtihatları Birleştirme Kurulu, Başkanlık Kurulu, Yüksek Disiplin Kurulu ve Disiplin Kurulu'dur.

Danıştay'da boşalan üyeliklerin dörtte üçü idari yargı hakim ve savcılığından, dörtte biri ise diğer görevliler arasından seçilir. İdari yargı hakim ve

¹⁴⁶ A. Şeref Gözübüyük, **Yönetmelik Yargı**, Ankara, Turhan, 1996, s.s 32-36, Yıldırım, **İdari Yargı**, s.s 139-141

savcılarını, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na; diğer görevlerde bulunanlar ise, Cumhurbaşkanlığı'na Danıştay üyeliğine seçilirler.

Danıştay'ın görevleri; idare mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini incelemek ve karara bağlamak, Danıştay Kanunu'nda yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlamak, Başbakanlık veya Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarı ve teklifleri hakkında görüşünü bildirmek, tüzük tasarılarını incelemek; kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirmek, Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında görüşünü bildirmek, Danıştay Kanunu ve diğer kanunlarla verilen görevleri yapmaktır

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak görevleri; Bakanlar Kurulu kararlarına, Başbakanlık, bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının müsteşarlarıyla ilgili müşterek kararnamelere, Bakanlıkların düzenleyici işlemleri ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere, Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere, birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere, Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurul'un görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine, karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülmeven kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları karara bağlamaktır.

Ayrıca Danıştay, belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.

İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili nihai kararlar, temyiz yoluyla Danıştay'da görülürler.

2. Bölge İdare Mahkemeleri¹⁴⁷

1961 Anayasası'nda düzenlenmiş olmasına rağmen Bölge İdare Mahkemeleri ancak 1982 yılında, 2576 sayılı kanununu yürürlüğe girmesiyle kurulabilmiştir.

Bölge İdare Mahkemeleri, ilgili kanun ile kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş genel görevli bağımsız mahkemelerdir. BİM, bir başkan ile iki üyeden oluşur.

BİM başkanlıklarına atamalar, HSYK tarafından yapılır. Ayrıca Danıştay üyeleri istekte bulunarak Ankara, İstanbul, İzmir BİM başkanlıklarına HSYK tarafından atanabilirler. Bu durumda ataması yapılan kişi; Danıştay üyesi sıfatını, kadrosunu, aylık ve ödeneğini ve her türlü özlük haklarını korur.

Bölge İdare Mahkemeleri'nin görevleri; yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemelerinde tek hakim tarafından verilen, uyuşmazlık miktarı bir milyar lirayı aşmayan; tam yargı davalarını, konusu belli parayı içeren idari işlemlere karşı açılan iptal davalarını itiraz üzerine incelemek ve kesin olarak hükme bağlamak, yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak ve diğer kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirmektir. Bölge İdare Mahkemeleri ayrıca ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu yürütmenin durdurulması kararına yapılan itirazları inceler.

3. İdare Mahkemeleri¹⁴⁸

İdare mahkemeleri, idari yargının genel görevli mahkemelerdir. İdare mahkemelerinde birer başkan ve yeteri kadar üye bulunur. Mahkeme kurulları, başkan ve iki üyeden oluşur.

¹⁴⁷ Gözübüyük-Tan, **İdare Hukuku**, C. II, s.s 79-81, Gözübüyük, **Yönetsel Yargı**, s.s 40-41, Yıldırım, **İdari Yargı**, s.s 146-149

¹⁴⁸ Gözübüyük-Tan, **İdare Hukuku**, C. II, s.s 81-85, Gözübüyük, **Yönetsel Yargı**, s.s 41-43, Yıldırım, **İdari Yargı**, s.s 146-149

İdare mahkemelerinin görevleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki; iptal davalarını, tam yargı davalarını, tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları, diğer kanunlarla verilen işleri çözümlmek ve özel kanunlarda Danıştay'ın görevli olduğu belirtilen ve İYUK ile idare mahkemelerinin görevli kılınmış bulunduğu davaları çözümlmektir.

IV. BÖLÜM: ÖĞRENCİLERE VERİLEN DİSİPLİN CEZALARININ YARGISAL DENETİMİ

A. İptal Davaları

1. Tanım

İptal davası, hukuka aykırı bir idari işlemin idari yargı yerlerince iptal edilmesini sağlayan bir dava türüdür.¹⁴⁹ 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesine göre iptal davaları, idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılabilen davalardır.

İdare, işlem yaparken hukuk kurallarıyla sınırlanmıştır. İdari yargı yerlerinin temel görevi, karar alanların(yürütmenin) hukuka uygun davranıp davranmadığını belirlemektir.¹⁵⁰ Bu nedenle idari yargı denetimi, hukuka uygunluk denetimiyle sınırlıdır.

İdari mahkemeler, yürütme görevinin yerine getirilmesini kısıtlayıcı, idarenin takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı veremezler. İdari mahkemeler, yerindelik denetimi yapamazlar, idari eylem ve işlem niteliğinde yargı kararı veremezler. Bu son değindiğimiz konu, idari yargı kararlarının uygulanmadığı durumlar açısından önem taşımaktadır. Günümüzde idarenin görevlileri çeşitli sebeplerle idari yargının kararlarını uygulamamaktadırlar. Danıştay'ın özelleştirmeler konusunda verdiği bir çok iptal kararı idare tarafından uygulanmamıştır. Yıldırım, bu durumlar için anayasada ve İYUK'ta yapılacak değişikliklerle idari eylem veya işlem niteliğinde yargı kararı verilebilmesini önermektedir.¹⁵¹

¹⁴⁹ A. Şeref Gözübüyük-Güven Dinçer, **İdari Yargılama Usulü**, 2. Bs., Ankara, Turhan, 1999, s. 13

¹⁵⁰ Mark Eliot- Jack Beatson- Martin Matthews, **Administrative Law: Text and Materials**, 3th Edition, Oxford, Oxford University Press, 2005, p. 34

¹⁵¹ Yıldırım, **İdari Yargı**, s.s 471-472

Hukuk sistemimizin düzenlemelerine göre idare mahkemelerinde iptal davası açılması, işlemin yürütülmesini durdurmaz. Böyle bir sonuç isteniyorsa iptal davası, **“yürütmenin durdurulması”** talebini içerir bir biçimde açılmalıdır. Bizim hukukumuzdan farklı olarak, İsviçre'nin bazı kantonlarında ve Almanya'da, iptal davalarının açılması yürütmeyi kendiliğinden durdurmaktadır.¹⁵²

Yürütmeyi durdurmanın koşulları, işlemin, hem telafisi güç ya da imkansız zarar doğuracak nitelikte olması hem de açıkça hukuka aykırı olmasıdır. Ancak bu koşullar gerçekleştiğinde ilgili yargı yeri karar verip, işlemin yürütülmesini durdurabilecektir.

2. İptal Davasının Şartları

İptal davalarının hukuk düzeninde var olabilmesi için belirli şartların gerçekleşmesi gerekir. İptal davasının şartları, davanın kabul şartları ve esasa ilişkin (iptal kararının verilebilmesi için aranan) şartlar olarak ikiye ayrılır. Davanın kabule ilişkin şartları; göreve, davanın konusuna, taraflara, süreye ve şekle ilişkin olmak üzere beşe ayrılır.

a. Göreve İlişkin Şartlar

Görev, genel olarak bir yargı yerinin dava konusu yönünden yetkili olması durumunu gösterir. Yetki ise bir mahkemenin yer yönünden yetkisini gösterir.¹⁵³ İptal davalarında genel görevli mahkeme idare mahkemeleridir.

İptal davasının görevsiz yargı yerinde açılması durumunda, ilgili davada idari yargı görevli değilse, görevsizlik kararı verilir. Dava, idari yargının görev alanında kalmasına rağmen yanlış idari yargı yerinde açılmışsa, görevsizlik kararı verilir ve dosya görevli mahkemeye gönderilir. Danıştay, idare ve vergi mahkemelerinin görev

¹⁵² Ali Ülkü Azrak, “İptal Davalarının Objektif Niteliği Üzerine Düşünceler”, **Sıddık Sami Onar’a Armağan**, s.s 148-149

¹⁵³ Gözübüyük-Dinçer, **age.**, s. 418

alanına giren davalar, adli veya askeri mahkemelerde açılırsa, ilgili mahkemenin görevsizlik kararı vermesinden itibaren otuz gün içinde görevli yargı yerinde dava açılabilir.¹⁵⁴

b. Dava Konusuna İlişkin Şartlar

Öncelikle davanın konusu, idari bir işlem olmalıdır. Dolayısıyla idari eylemler; iptal davasına konu olamayacak, ancak doğurdukları zararlar sonucunda tam yargı davalarına konu olabileceklerdir. İdari sözleşmelere karşı da iptal davası açılmaz. Fakat sözleşmeye ilişkin verilmiş kararlar, örneğin sözleşmenin onaylanmasına ilişkin kararlar, iptal davasına konu olabilirler.¹⁵⁵

Ancak “icraî” işlemler iptal davasının konusu olabilirler. İcraî işlem yapmaya yetkili bir makamın, icra edilebilme niteliğine sahip bir işlem gerçekleştirmesi durumunda bu işleme karşı iptal davası açılabilir.¹⁵⁶

Ayrıca idari işleme karşı iptal davası açabilmek için işlemin; bir menfaati ihlâl eder nitelikte olması, kesin olması ve işleme karşı başvuru yollarının tüketilmiş olması gerekir.

c. Taraflara İlişkin Şartlar

(1) Davacıya İlişkin Şartlar

İptal davalarında davacıya ilişkin şartları, öncelikle, gerçek kişiler ve tüzel kişiler açısından incelemek gerekir. Gerçek kişilerin iptal davası açabilmeleri için, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda düzenlenmiş bulunan dava ehliyetine sahip olmaları gerekir.

¹⁵⁴ Gözübüyük-Tan, *age.*, C. II, s. 310

¹⁵⁵ Siddık Sami Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, 3. bs., C.III, İstanbul, Hak, ty., s. 1777

¹⁵⁶ Onar, *age.*, s. 1779, Ragıp Sarıca, *İdari Kaza*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1949, s. 16

Dava ehliyeti kavramı, medeni hukuktaki fiil ehliyeti kavramına denk düşer. Ergin, ayırt etme gücüne sahip, kısıtlı olmayan kişiler fiil ehliyetine sahiptir. Sınırlı ehliyetliler, ancak kanuni temsilcileri aracılığıyla iptal davası açabilirler:

“(…)2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesinde, bu kanunda hüküm bulunmayan hususlardan olan ehliyet konusunda, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş, sözü edilen Kanunun 38. maddesinde de, "Davaya Ehliyet Kanunu Medeni ile tayin olunmuştur" hükmüne yer verilmiştir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 14. maddesinde, fiil ehliyetsizliği halleri arasında "Kısıtlılık" hali de belirtilmiş, 407. maddesinde, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olan her ergin şahsın kısıtlanacağı, cezayı yerine getirmekle yükümlü makamın, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlü olduğu hükmüne yer verilmiş, aynı Kanununun 448. maddesinde ise, vasiinin, vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerde temsil edeceği kuralına yer verilmiştir.

(…) davacının işlem ve dava tarihi itibarıyla kısıtlı olması nedeniyle fiil ehliyetinin, dolayısıyla dava açma ehliyetinin bulunmadığı anlaşılmaktadır(...) Bu durumda, fiil ehliyeti ve bu bağlamda dava ehliyeti bulunmayan davacının, kanuni temsilcisi olan vasisi aracılığıyla dava açması veya kendisi tarafından açılmış olan davada, idare mahkemesince vasiden icazet alınarak, davada vasi tarafından temsil olunması sağlandıktan sonra, işin esasının incelenmesi gerekirken, bu eksiklikler giderilmeden davanın esastan incelenerek sonuçlandırılmasında usul hükümlerine uyarlık bulunmamaktadır.”¹⁵⁷

Fakat sınırlı ehliyetli olmasına rağmen ayırt etme gücüne sahip küçük ve mahcur, hangi haklarını kullanabiliyorlarsa bu konularda kanuni temsilcileri olmaksızın dava açabilirler.

Medeni Kanun’un 49. maddesine göre tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla fiil ehliyetini kazanırlar. İdare hukukunda tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar, organları veya temsilcileri aracılığıyla iptal davası açabilirler. Dolayısıyla dernekler, sendikalar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları vb. iptal davasında taraf olabilirler. Yalnız, dernekler, sendikalar gibi kuruluşların üyelerinin idare ile anlaşmazlık yaşadığında davada taraf olabilmesi

¹⁵⁷ Danıştay 11. Daire, T: 13.11.2006, E. 2004/3099, K. 2006/5159, **Danıştay Dergisi** sayı: 115

için Danıştay, üyelerin ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesi veya hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıkması şartlarını aramaktadır:

“Her ne kadar İdare Mahkemesi'nce; 4688 sayılı Yasa'nın 19. maddesinin 2/f. fıkrası uyarınca sendikaların, kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin bulunan bir işlemin iptali istemiyle dava açabilecekleri; tek tek üyelerinin şahsi menfaatlerini ilgilendiren işlemlerle ilgili olarak dava açma ehliyetlerinin bulunmadığı; ancak, bir üyesi hakkında tesis edilen bireysel işlemle ilgili olarak bu üye tarafından açılacak olan davada, üyenin talep etmesi halinde hukuki yardımda bulunma yetkisi olduğu kabul edilmiş ise de; 4688 sayılı Yasa'nın 19/2-f. maddesinde; sendikaların, idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında üyelerini yargı organları önünde temsil etme veya ettirme, dava açma ve açılan davalarda taraf olma durumlarının, "hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıktığı haller" olarak kabul edilmiş olması ve bu gerekliliğin ortaya çıkması durumunda sendikaların, üyeleri adına dava açabileceklerinin açıkça hükme bağlanmış olması karşısında, Mahkeme'nin aksi yöndeki yorumuna katılmaya hukuken olanak bulunmamaktadır.(...) dava konusu uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, davanın ehliyet yönünden reddinde hukuki isabet görülmemiştir.”¹⁵⁸

Üniversiteler, belediyeler vb. kamu kurumları ve kuruluşları da iptal davasında taraf olabilirler. Yalnız, idari makamlar, kendi görevlerini doğrudan doğruya ilgilendirmeyen konularda iptal davası açma yetkisine sahip değillerdir.¹⁵⁹

İptal davası açabilmenin ikinci şartı bir menfaatin ihlal edilmesidir. Yalnız, ihlal edilen menfaatin meşru, kişisel ve güncel olması gerekir.¹⁶⁰ Menfaatin, meşru sayılması için, anayasaya, kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, kararnamelere, idari teamüllere, içtihatlara, sözleşmelere dayanması gerekir.

Menfaatin kişisel olması, idari işlemin kişiyi doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak etkilemesidir. Öğrenci hakkında disiplin soruşturması açılmasında ve ceza verilmesinde öğrenci bu durumdan doğrudan doğruya etkilenecektir. Bir üniversitede bütünleme sınavlarının kaldırılması genel ve objektif nitelikte bir işlemdir. Bu işlem doğrudan doğruya bir öğrenci hakkında yapılmamıştır. Fakat buna rağmen işlem den etkilenen tüm öğrenciler iptal davası açabilecektir.

¹⁵⁸ Danıştay 5. Daire, E: 2003/985, K: 2002/3906, **Danıştay Kararları Dergisi**, Sayı:3

¹⁵⁹ Ali Ülkü Azrak, “İptal Davalarının Niteliği Üzerine Düşünceler”, s. 151

¹⁶⁰ Ragıp Sarıca, **age.**, s. 26

Menfaatin güncel olması için ise dava açıldığı zaman ya da dava karara bağlanırken menfaatin bulunması gerekir. Doğmamış ya da ileride doğacak bir menfaat için iptal davası açılmaz.¹⁶¹

2007 yılında Danıştay, menfaat ihlalinin idari işlemlerin hukuka uygunluğunun iptal davası yoluyla denetlenmesini engellemeyecek bir biçimde yorumlanması yönünde önemli bir karar vererek, menfaat ihlalinde kişiselliğin sınırlarını az da olsa genişletmiştir:

“(…)Danıştay'ın yerleşik içtihatlarında, iptal davalarında subjektif ehliyet ; bu davaların içtihat ve doktrinde belirlenen hukuki nitelikleri dikkate alınarak, idare hukuku alanında tek taraflı irade açıklamasıyla kesin ve yürütülmesi zorunlu nitelikte tesis edilen idari işlemler ile meşru, kişisel ve güncel bir menfaat ilgisi kurulabilenler tarafından iptal davası açılabilme yeteneği olarak kabul edilmiştir. Buna göre iptal davalarında aranan menfaat ilişkisi, davacı ile iptali talep edilen idari işlem arasında kurulacak makul ve gerçek bir ilişkiyi ifade etmektedir. Bu ilişki, subjektif bir hakkın ihlal edilmesi gibi güçlü ve açık bir bağlantıya dayanabileceği gibi, davacının idari işlemle belirli bir çerçeveye girmesine de dayanabilecektir. Bu nedenle, idari yargı yeri tarafından, menfaat ilişkisinin her davada o davaya özgü olarak saptanması gerekmektedir. Yukarıda yer verilen 2709 sayılı Anayasanın 125. maddesinin 4. fıkrası ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2. maddesi hükümlerinden de anlaşılacağı üzere, iptal davalarının hukuki sonucunun idarelerin hukuka uygun hareket etmelerinin sağlanması, hukuka bağlı idare ve hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesi olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

Bu nedenle, 2577 sayılı Yasanın 2. maddesinde iptal davaları için öngörülen subjektif ehliyet koşulunun, Anayasanın 125. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak yorumlanarak saptanması ve idari işlemlerin hukuka uygunluğunun iptal davası yoluyla denetlenmesini engellemeyecek biçimde anlaşılması, hukuk devletinin yapılandırılması ve sürdürülmesi ilkesinin sağlanmasına uygun düşecektir. Başka bir ifade ile subjektif ehliyetin, 125. maddenin 2. fıkrasında belirlenen ve yargı denetimi dışında tutulan işlemler dışında, yargı kısıntısı yaratacak biçimde yorumlanamayacağı açıktır. Aksi halde, dava konusu olayda olduğu gibi, idari işleme karşı bu işlemde yararlananlar tarafından iptal davası açılabilmesinin kabul edilmesi halinde, açılacak iptal davasında menfaat ihlali koşulu oluşmayacağından, bu davalarda subjektif ehliyet nedeniyle idari işlemin hukuki denetim dışında kalması sonucu doğacaktır. Böylece her iki durumda da, subjektif ehliyet bulunmadığının kabul edilmesi nedeniyle idari işlemlerin hukuki denetiminin iptal davaları yoluyla gerçekleştirilmesi mümkün olmayacaktır. Buna göre, Danıştay'ın yerleşik içtihatları uyarınca, iptal davalarında dava

¹⁶¹ Gözübüyük- Tan, **İdare Hukuku**, C.II, s. 378

konusu edilen idari işlemler ile davacılar arasında meşru, kişisel ve güncel bir menfaat ilgisi bulunması gerekmele birlikte, subjektif ehliyet sorunu nedeniyle bir kısım işlemlerin hukuki denetim dışında kalma olasılığının bulunduğu durumlarda, menfaat ihlalinin idari işlemlerin hukuka uygunluğunun iptal davası yoluyla denetlenmesini engellemeyecek biçimde yorumlanması zorunludur.”¹⁶²

(2) Davalıya İlişkin Şartlar

İptal davaları, bir idari işleme ve işlemi gerçekleştiren makama karşı açılır. İdare hukukunda işlemler, çeşitli makam ve kurullar tarafından bir kamu tüzel kişisi adına yapılır. Dolayısıyla iptal davasında davalı olarak, idare adına işlem yapan kamu tüzel kişisi gösterilmelidir.

Disiplin soruşturması sonucu ceza alan bir üniversite öğrencisi iptal davası açtığında, davalı olarak kendisine ceza veren kurulu değil, üniversite rektörlüğünü göstermelidir. Danıştay, davalının yanlış gösterilmesi durumunda davanın reddine karar veriyordu. Fakat bu nedenle davanın reddedilmesi önemli sonuçlar doğurduğundan yapılan yasal düzenlemelerle “doğru hasma” karşı, önce on günlük süre içerisinde daha sonra otuz günlük süre içerisinde dava ikamesi mümkün hale getirilmiştir.¹⁶³ Nihayet 1973 yılında Danıştay Kanunu’nda yapılan düzenlemeyle dava dilekçesinin gerçek hasma Danıştay Tarafından tebliğ edilmesi kabul edilmiştir.¹⁶⁴ İYUK’un 15. Maddesinde de aynı usul kabul edilmiştir.

d. Süreye İlişkin Şartlar

Süre, soyut bir kavram olan zamanın somut bir kesimini anlatır.¹⁶⁵ İptal davası, kanunun kabul ettiği süre içerisinde açılmalıdır. Bu süre geçtikten sonra dava açılması mümkün değildir. Dolayısıyla dava açma süresi, hak düşürücü süre olarak

¹⁶² Danıştay 11. Daire, E: 2007/7002, K: 2007/6930, **Danıştay Dergisi** Sayı:117

¹⁶³ Mukbil Özyörük, **İdari Yargı Dersleri**, Ankara, Teksir, 1969-1970

¹⁶⁴ Gözübüyük-Tan, **age.**, C. II, s. 445

¹⁶⁵ Yahya K. Zabunoğlu, “İdari Yargıda Dava açma Süresi”, **I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi**, C.I, Ankara, 1990, s. 188, Sarıca, **age.**, s. 49

kabul edilmelidir.¹⁶⁶ Kamu hukukunda dava açma süresinin, kendine özgü bir kurum olduğu, hatta zaman aşımına hak düşürücü süreden daha yakın olduğu düşüncesi de doktrinde savunulmaktadır.¹⁶⁷

İdari işlemlere karşı dava açılabilmesinin süreye bağlanması, yönetilenlere, haklarında verilen kararın hukuka uygun olup olmadığını, işlemin dava konusu yapmanın gerekip gerekmediğini düşünme, inceleme olanağı vermesi ve idarenin kararlarında istikrar olması gerekçeleriyle açıklanmıştır.¹⁶⁸

Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen durumlarda Danıştay'da ve idare mahkemelerinde altmış, vergi mahkemelerinde otuz gündür. Önceki kanunda genel dava açma süresi doksan gündü. Yıldırım, doksan günden altmış güne indirilen sürenin hak arama ehliyetini sınırladığını düşünmektedir.¹⁶⁹

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 58. maddesine göre, ödeme emrine karşı yedi gün içerisinde vergi mahkemelerinde dava açılabilmesi ve Kamulaştırma Kanunu'nun 14. Maddesine göre, kamulaştırma işlemine karşı otuz gün içinde dava açılabilmesi, özel kanunlarda ayrı süre gösterilmesinin örneği olarak verilebilir.

İdari uyuşmazlıklarda dava açma süresi; yazılı bildirim yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren başlar. İYUK'un 7. maddesinde vergi hukuku konusundaki anlaşmazlıklarda sürelerin ne zaman başlayacağı ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

İlanı gereken tüzük ve bazı yönetmelikler gibi düzenleyici işlemlerde ise dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Tatil günleri süreler dahilidir. Sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre, tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar. Ayrıca düzenleyici işlemlerin ilgiliye uygulanması durumunda,

¹⁶⁶ Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C.III, s. 1961, Ragıp Sarıca, **age.**, C. I, s. 49

¹⁶⁷ Lutfi Duran, "İdari Kazada Dava Açma Müddeti", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XI, no:1-2, 1945, s. 254

¹⁶⁸ Gözübüyük-Tan, **age.**, C. II, s. 932

¹⁶⁹ Yıldırım, **age.**, s. 332

uygulama işleminin yazılı olarak bildirilmesi üzerine, dava açma süresi yeniden başlar.¹⁷⁰

Dava açma süresi, “Adli Tatil” olarak bilinen, çalışmaya ara verme zamanına denk gelirse, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.

Kendisi hakkında idari işlem yapılan kişi, dava açma süresi içinde ve dava açmadan önce, bu işleme karşı üst makamlara; üst makamın bulunmadığı durumlarda işlemi yapan makama, işlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması için başvurabilir. Yapılan başvuru, dava açma süresini durdurur. Üst makam ya da işlemi yapan makam dışında bir yere başvurulması durumunda, dava açma süresi işlemeye devam eder.

İdare, başvuruyu açıkça reddedebileceği gibi başvuruya cevap vermemek suretiyle örtülü olarak da reddedebilir. İdarenin başvuruyu örtülü olarak reddetmiş sayılması için başvuru tarihinden itibaren altmış gün içinde ilgiliye cevap vermemesi gerekir. İdarenin başvuruyu açık ya da örtülü olarak reddetmesinden itibaren dava açma süresi yeniden işlemeye başlar. Yıldırım, idarenin cevabını bekleyen ilgilinin örtülü ret durumunda dava açma süresini kaçırabileceğinden hareketle İYUK'ta düzenlenen altmış günlük örtülü ret süresinin kaldırılmasını, idareye en fazla otuz gün içerisinde cevap verme zorunluluğunun getirilmesini önermektedir.¹⁷¹

YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin 33. Maddesine göre sadece, disiplin kurulları tarafından verilmiş yükseköğretimden çıkarma cezasına karşı on beş gün içinde üniversite yönetim kuruluna itiraz edilebilir. Diğer cezalar için itiraz usulü düzenlenmemiştir. Dolayısıyla bu cezaların söz konusu olduğu durumlarda ilgililerin idari dava açmaktan başka bir seçeneği yoktur.

¹⁷⁰ Gözübüyük-Tan, *age.*, C. II, s. 963

¹⁷¹ Yıldırım, *age.*, s. 342

İlgili kişiler, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlemin ya da eylemin yapılması için de idari makamlara başvurabilirler. İdare, başvuruya altmış gün içinde cevap vermezse, ilgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren, dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştay'da, idare ve vergi mahkemelerinde dava açabilirler.

Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse, ilgili bu cevabı, talebin reddi sayarak dava açabileceği gibi kesin cevabı da bekleyebilir. Bu durumda dava açma süresi işlemez. Ancak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçmemelidir. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi durumunda ise altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren ilgililer altmış gün içinde dava açabilirler.

e. Şekle İlişkin Şartlar

İdari davalar, Danıştay, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır. İdare ve vergi mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde dilekçeler, asliye hukuk hakimliklerine, yabancı ülkelerde de Türk konsolosluklarına verilebilir.

Dilekçelerde; tarafların, varsa vekillerinin veya temsilcilerinin adları ve soyadları, unvanı ve adresleri, davanın konusu, sebepleri ve dayandığı deliller, davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi, vergi, resim, harç benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarına ilişkin davalarla tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar, vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının türü ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi, numarası ve varsa mükellef hesap numarası yer alır.

Kural olarak her idari işleme karşı ayrı ayrı dava açılır. Fakat aralarında maddi ya da hukuki açıdan bağıllık veya sebep-sonuç ilişkisi bulunan birden fazla işlem yapılmışsa, bu işlemlere karşı tek dilekçe ile dava açılabilir.¹⁷²

İdari işlemlere karşı, birden fazla kişinin ortak dilekçeyle dava açılabilmesi de mümkündür. Böyle bir durumun gerçekleşebilmesi için, davacıların hak veya menfaatlerinde ortaklık bulunması ve davaya yol açan maddi olay veya hukuki sebeplerin aynı olması gerekir.

3. İptal Davalarının Sonuçları

a. Davanın Reddedilmesi

İptal davasının reddedilmesi, idarenin yapmış olduğu işlemin hukuki statüsü açısından bir değişiklik doğurmaz. İşlem, hukuk dünyasında var olmaya devam eder ve ilgilileri etkiler. Davanın reddi, herkesi değil sadece dava taraflarını etkiler. Dolayısıyla üçüncü kişiler aynı konuda iptal davası açabileceklerdir.¹⁷³

b. İptal Kararı Verilmesi

İptal kararı verilmesi halinde işlem geriye yönelik olarak ortadan kalkar. Dolayısıyla işlem, hukuk dünyasında hiç yapılmamış gibi kabul edilecektir. Yalnız böyle bir durumda, iptal kararına kadar geçen sürede işlem, bazı hukuksal sonuçlar doğurmuş olabilir. Bu da idareye, eski iptal kararından önceki durumu sağlamak için bazı işlemler yapma ve önlemler alma görevini yükler.¹⁷⁴

Davanın reddedilmesinde olduğu gibi, bu durumda da davanın tarafları etkilenir. Verilen iptal kararı, kişileri ve devletin tüm organlarını bağladığından davanın reddine göre daha geniş etki doğurur. Verilen iptal kararı üçüncü kişiler

¹⁷² Özyörtük, *age.*, s. 116

¹⁷³ Gözübüyük-Tan, *İdareHukuku*, C.II, s. 561, Sarıca, *age.*, s. 113

¹⁷⁴ Gözübüyük-Tan, *age.*, s. 557

açısından da geçerli olur.¹⁷⁵ Yalnız böyle bir durumun gerçekleşebilmesi için iptal davasına konu olan işlemin, genel bir işlem olması gerekir. Bir genel düzenleyici işlem olan yönetmeliğin iptal edilmesi üçüncü kişileri de etkilerken, disiplin cezası verilmesinin iptali sadece davacıyı(İlgiliyi) etkileyecektir.

B. Yükseköğretim Öğrencilerine Verilen Disiplin Cezalarının Sebep, Konu, Yetki, Şekil Unsurları Açısından Yargısal Denetimi

1. Sebep

İdari işlemlerin sebebini incelerken sebep unsurun maddi bir olgu ya da işlemin kendisinden önce gelen başka bir idari işlem olarak tanımlamıştık. İdari işlemlerin sebep yönünden hukuka uygunluk denetiminde, üç ihtimal söz konusu olur. Bu ihtimaller; mevzuatta idari işlemin sebebini gösterilmesi, mevzuatta işlemin sebebini gösterilmemesi fakat idareye bir sebep gösterme görevinin yüklenmesi ve mevzuatta işlemin sebebi gösterilmediği gibi idarenin bir sebep göstermesi görevinin olmamasıdır.¹⁷⁶ Yükseköğretim öğrencilerine verilen disiplin cezalarının sebep unsurunu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 54. maddesine ve 69. maddesinin a/9 bendine dayanarak düzenlenen, Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği oluşturmaktadır.

Öğrenciler, ancak bu yönetmeliğin ikinci bölümünde “disiplin cezaları ve suçları” başlıklı kısımda 6,7,8,9,10. maddelerde düzenlenmiş bulunan eylemlerden en az birini gerçekleştirdikleri şüphesiyle, disiplin soruşturması geçirebilirler. Aynı kısmın “öngörülmemiş disiplin suçları” başlığını taşıyan 11. maddesine göre, yukarıda anılan maddelerde sayılan ve disiplin cezası gerektiren eylemlere nitelik ve ağırlıkları bakımından benzeyen eylemler dolayısıyla da öğrencilere disiplin cezası verilebilecektir. Bu maddenin varlığının, ceza hukukunun temel ilkelerinden olan

¹⁷⁵ Sarıca, *age.*, s. 113

¹⁷⁶ Güler Mermut, “İptal Davalarının Şartı Olarak Kanuna Aykırılık”, *İdare Hukuku ve İdari Yargı ile İlgili İncelemeler*, Ankara, Danıştay, 1976, s.s 320-321

suçta ve cezada kanunilik ilkesine ve belirlilik ilkesine aykırılık oluşturduğunu daha önceki bölümlerde belirtmiştik.

Öğrenci disiplin cezalarına ilişkin Danıştay kararları incelediğimizde, idari işlemlerin en çok sebep ve usûl unsurları bakımından iptal edildiğini görüyoruz. Sebep unsurundaki hukuka aykırılıklar, öğrencinin yönetmelikte bahsedilen eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmediğinde düğümlenmektedir:

“...Üniversitesi, ... Fakültesi ... bölümü 2. sınıf öğrencisi olan davacının, Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 8/a, c ve f maddeleri uyarınca iki hafta okuldan uzaklaştırma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin Fakülte Yönetim Kurulunun 14.1.2004 gün ve 2004/1-4 sayılı işleminin iptali istemiyle açılan davada; davacıya isnad edilen disiplin cezasına konu fiili somut ve açık bir biçimde ortaya koyan hiçbir tespit bulunmadığından hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemi iptal eden İstanbul 2. İdare Mahkemesinin 30.3.2005 gün E: 2004/566, K: 2005/546 sayılı kararının, eylemin soruşturma raporu ile ortaya konulduğu ileri sürülerek, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesi uyarınca temyizden bozulması istemidir.

(...)Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü:

İdare ve Vergi Mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz yolu ile incelenip bozulabilmeleri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen nedenlerin bulunmasına bağlıdır. İdare Mahkemesince verilen kararın dayandığı gerekçe usul ve yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına ve yargılama giderlerinin temyiz isteminde bulunan üzerinde bırakılmasına 25.12.2006 gününde oybirliğiyle karar verildi.”¹⁷⁷

Danıştay, sebep konusunda suç ve cezada kanunilik ilkesine önem vermektedir. Bu ilkeye aykırı gerçekleştirilen idari işlemler konusunda Danıştay, tereddüde yer bırakmayacak şekilde karar vermektedir:

“(...)Uyuşmazlık, davacının bazı derslerin sorularını para karşılığında diğer öğrencilere sattığı ve bu şekilde yarar sağladığı gerekçesiyle, Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 11.maddesi gereğince 10.maddesinin j fıkrasına göre Yükseköğretim Kurumundan çıkarma cezası uygulanması yolundaki 29.11.1985 gün ve 1 sayılı Disiplin kurulu kararının; Yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası öğrencinin sınav sorularını para karşılığında satması ve disiplin yönetmeliğinde böyle bir suçun öngörülmemiş olması nedeni ile fiilin niteliği ve ağırlığı göz önüne alınarak, disiplin yönetmeliğinin 11.maddesi kuralı doğrultusunda 10.maddenin j fıkrasına göre verilmiş ise de, eylemin bu maddenin kapsamına giren bir davranış olmadığı ve madde uygulamasında hataya düşüldüğü gerekçesiyle iptal eden İdare Mahkemesi kararının bozulması isteminden ibarettir. İdare ve Vergi Mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz yolu ile incelenip bozulabilmeleri 577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49.maddesinin 1.fıkrasında yazılı nedenlerin bulunmasına

¹⁷⁷ Danıştay 8. Daire, T: 25.12.2006, E:2005/5252, K: 2006/5498 (**Yayımlanmamış Karar**) benzer kararlar için bkz. Danıştay 8. Daire, T: 05.10.2004, E: 2004/2193, K: 2004/3624 (**Danıştay Bilgi Bankası**), T: 24.02.2006, E: 2005/4497, K: 2006/725 (**Danıştay Bilgi Bankası**), **Yayımlanmamış Kararlar**: T. 13.09.1991, E: 1990/1765, K: 1991/1335, T: 22.06.1993, E: 1992/2466, K: 1993/2477, T: 07.07.1993, E: 1992/2281, K: 1993/2633

bağlıdır. İdare Mahkemesince verilen kararın dayandığı gerekçe usul ve yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren başka bir neden de bulunmadığından, temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına ve yargılamam giderlerinin temyiz isteminde bulunan üzerinde bırakılmasına karar verildi.

AZLIK OYU: Davacının bazı derslerinin sorularını sınavdan önce teksir memurundan alarak yarar karşılığı sattığının gerçek olması nedeni ile Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 11.maddesi gereğince 10.maddesinin j fıkrası kuralının uygulanarak davacı öğrenciye Yükseköğretim Kurumundan çıkarma cezası verilmesinde yasalara aykırılık bulunmadığından, dava konusu işlemi iptal eden İdare Mahkemesi kararının bozularak davanın reddedilmesi gerektiği görüşü ile karara karşıyız.¹⁷⁸

Danıştay, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin önemini vurgulayan bir başka kararında, disiplin yönetmeliğinin amacı ve kapsamı gereği, ancak yükseköğretimde eğitim-öğretim gören öğrencilerin disiplin cezasına çarptırılabilceği, yükseköğretim kurumunda öğrencilik sıfatı kazanmadan önce işlenen suçların disiplin cezasına dayanak oluşturamayacağına hükmetmiştir:

“(...) Uyuşmazlık; Fakültesi bölümü öğrencisi olan davacının, 6136 sayılı yasaya göre hüküm giydiği gerekçesiyle disiplin yönetmeliğinin 10/h maddesine göre yükseköğretim Kurumundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali isteğiyle açılan davanın reddine ilişkin İdare Mahkemesi kararının bozulması isteminden ibarettir. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin "Amaç" ve "kapsam" başlıklı maddeleri bu yönetmeliğin, Yükseköğretim Kurumları içinde ya da dışında Yükseköğrenim gören öğrencilerle ilgili yasa tüzük yönetmelik ve yönergelerle yüklenilen görevlerin yerine getirilmemesi ve disipline aykırı davranışların cezalandırılmasına ilişkin kurallar taşıyan ve takip eden maddede de dayanağını Yükseköğretim Yasasından alan bir genel düzenleme olduğu vurgulanmıştır. Dava konusu olayda ise davacı, Yükseköğrenime başlamadan önce, Lise öğrenimi sırasında işlediği bir suç nedeni ile adli yargı yerince hapis cezası ile cezalandırıldığı ve bu ceza Yükseköğrenime başladıktan sonra kesinleşerek yerine getirildiği dosyadan anlaşılmaktadır. Yukarıdaki anlatımdan da anlaşılacağı gibi davacıya uygulanan disiplin yönetmeliğinin amaç, kapsam ve dayanağı yükseköğretim aşamasındaki disipline aykırı davranışları cezalandırmak olduğuna göre davacıya Yükseköğretim aşamasından önceki dönemde işlenen bir suç nedeni ile disiplin cezası verilmesinde hak ve adalet ilkelerine uyarlık görülmemiştir. Bu nedenle İdare Mahkemesi kararının bozulmasına ve dosyanın anılan mahkemeye gönderilmesine karar verildi.

AZLIK OYU: 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasının, Yükseköğretime giriş başlıklı 45. maddesi C bendi, devlete karşı işlenen suç nedeniyle cezalandırılanların Yükseköğretim kurumlarına giremeyeceğini kurala bağlamıştır. Davacı Yükseköğretim Kurumuna girmeden önce lise öğrenimi sırasında işlediği bu nitelikteki suç nedeniyle Yükseköğretim Kurumuna girdikten sonra kesinleşen yargı kararı ile cezalandırılmış bulunmaktadır. Yukarıda anılan madde kuralı, davacı öğrencinin fakülteye girdiği ve ceza kararının verildiği sırada yürürlükte bulunmamakta idiyse de, bu kuralda belirlenen ilkeye göre davacının Yükseköğretime girebilme niteliğini kaybettiği açıktır. Bu durumda fakülteye girdikten sonra yükseköğretime girebilme niteliğini kaybeden bir öğrencinin de yüksekokuldan çıkarılabileceğini kabul etmek gerekir. Açıklanan nedenle davalı idarece uygulanan işlemin yerinde olduğu sonucuna varıldığından davalı idarenin temyiz isteminin kabulü ve davanın reddi gerektiği görüşü ile karara karşıyız.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Danıştay 8. Dairesi, T: 04.07.1988, E: 1988/397, K: 1988/529, **Danıştay Dergisi**, Sayı: 74-75, 1989, s.s 493-495

¹⁷⁹ Danıştay 8. Dairesi, T: 20.09.1990, E: 1989/419, K: 1990/963, **Danıştay Dergisi**, Sayı: 82-83, 1992, s.s 672-674

2. Konu

Konu unsuru, idari işlemin yarattığı sonuçtur. Disiplin hukuku açısından öğrenciye verilen disiplin cezası, idari işlemin konu unsuru oluşturur. Öğrenciye disiplin suçu işlemediği halde ceza verilmesi, sebep unsuru açısından hukuka aykırılık oluşturur. Verilen cezanın yanlış takdir edilmesi ise işlemi konu unsuru açısından hukuka aykırı kılar:

“(…)Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği görüşüldü: Uyuşmazlık, ... Üniversitesi ... Fakültesi öğrencisi olan davacının 2000 yılı ÖSYM Sınavına başkasının yerine sınava girdiğinin tespit edildiğinden bahisle okuldan çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemde doğmuştur. 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasının 54. maddesinde, yükseköğretim kurumları içinde veya dışında yükseköğretim öğrenciliği sıfatına, onur ve şerefine aykırı harekette bulunan öğrencilere, eylem başka bir suçu oluştursa dahi ayrıca disiplin cezası verileceği belirtilmiştir. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 7/a maddesinde ise öğrencilik sıfatının gerektirdiği itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışta bulunmanın kınama cezasını, aynı yönetmeliğin takip eden 10/j maddesinde ise sınavlarda tehditle kopya yapmanın, kopya yapan öğrencilerin derslerden çıkarılmasına engel olmanın, kendi yerine başkasını sınava sokmanın veya başkasının yerine sınava girmenin yükseköğretim kurumundan çıkarmayı gerektireceği hükme bağlanmıştır.

(…)disiplin hukukunun ilkelerinden bir olan eylem ile verilen ceza arasındaki adil dengenin sağlanması yolundaki kural uyarınca , olayda davacının eyleminin yukarıda anılan Disiplin Yönetmeliğinin 7/a maddesinde ifadesini bulan "öğrencilik sıfatının gerektirdiği itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" fiiline tekabül etmesi ve bu fiilin de kınama cezasını gerektirmesi karşısında olayın bu hususlar göz önünde bulundurularak karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle, ... İdare Mahkemesi kararının bozulmasına, 23.6.2003 gününde oyçokluğu ile karar verildi.”¹⁸⁰

İdari işlemlerde genel olarak konu unsuru bakımından takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilir. Öğrenci disiplin hukukunda, verilen cezada alt ve üst sınırın belirlenmesi konusunda idare, takdir yetkisine sahiptir. Yalnız ilgili yönetmeliğin 30/a fıkrası idarenin takdir yetkisinin sınırını göstermektedir.

Disiplin Yönetmeliği'nin 30/a maddesine göre, cezalar tayin ve takdir edilirken, disiplin suçunu oluşturan fiil ve hareketlerin ağırlığı, sanık öğrencinin hangi maksatla hareket ettiği ve amacı, daha önce bir disiplin cezası alıp almadığı, davranış, tavır ve hareketleri, işlediği fiil ve yaptığı hareket dolayısıyla nedamet

¹⁸⁰ Danıştay 8. Daire, T: 23.06.2003, E: 2003/534, K: 2003/3075 (Danıştay Bilgi Bankası), benzer kararlar için bkz. T: 09.04.2003, E:2002/3236, K: 2003/1674 (Danıştay Bilgi Bankası), T: 28.06.1989, E: 1988/251, K: 1989/615 (Danıştay Bilgi Bankası)

duyup duymadığını dikkate alınır. İdarenin bu maddeyi göz önünde bulundurmadan öğrenciye ceza vermesi durumunda, işlemin usûl yönünden hukuka aykırı olması konu unsurunu da sakatlar. Danıştay böyle gerçekleştirilen idari işlemleri, usûl ve konu yönlerinden hukuka aykırı bulmaktadır. Yönetmeliğin 30/a maddesinin uygulanmaması nedeniyle hukuka aykırılık, Danıştay kararlarında en fazla karşımıza çıkan durumlardır:

“(…)Uyuşmazlık, Üniversitesi ... Fakültesi ikinci öğretim 2. sınıf öğrencisi olan davacının kopya yapmaya teşebbüs ettiği nedeniyle Yüksek Öğretim Kurumları Öğrencisi Disiplin Yönetmeliğinin (9/m) maddesi uyarınca bir yarıyıl okuldan uzaklaştırma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin işlemde doğmuştur. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 9/m maddesinde, "Sınavlarda kopya yapmak veya yaptırmak veya bunlara teşebbüs etmek" yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarı yıl için uzaklaştırmayı gerektiren fiil ve haller arasında sayılmıştır. Aynı Yönetmeliğin 30. maddesinin (a) bendinin birinci cümlesinde; disiplin cezalarını vermeye yetkili amirler ile disiplin kurullarının bu cezalardan birini tayin ve takdir ederken, disiplin suçunu oluşturan fiil ve hareketlerin ağırlığını, sanık öğrencinin hangi maksatla hareket ettiğini ve amacını, daha önce bir disiplin cezası alıp almadığı, davranış tavrı ve hareketlerini, işlediği fiil ve yaptığı hareket dolayısıyla nedamet duyup-duymadığının dikkate alınacağı belirtilmiştir. Dosyanın incelenmesinden, davacının 15.1.2002 tarihinde yapılan Anorganik Kimya 1 dersinin final sınavında kopya kağıdıyla yakalandığı ve sınav gözetmenlerince tutanak tutulduğu ve durumun Bölüm Başkanına bildirilmesi üzerine açılan soruşturma sonucunda davacının kopya yapmaya teşebbüs ettiğinin belirlendiği ve Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 9/m maddesi uyarınca bir yarıyıl okuldan uzaklaştırma cezasının önerildiği, Fakülte Disiplin Kurulunda yapılan görüşmelerde davacının daha önce disiplin cezası almadığı ve yapmış olduğu hareketten dolayı pişmanlık duyduğu, öğretim üyesi ve gözetmenlerden özür dilemesi gibi hafifletici nedenlerden dolayı anılan yönetmeliğin 9/m maddesinde belirtilen cezanın, alt sınırı olan bir yarıyıl uzaklaştırma cezasının verildiği ve bu işlemin iptali istemiyle dava açıldığı anlaşılmaktadır.

Olayda, davacının sınav anında sınav kağıdı altına sakladığı kağıttan cevap kağıdına aktarma yapacağı sırada bu kağıtlarla birlikte yakalanarak durumun tutanakla saptanmış olması nedeniyle adı geçen kopya yapmaya teşebbüs ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, davacıya verilecek disiplin cezasının tayin ve takdirine yukarıda bahsi geçen Yönetmeliğinin 30/a maddesi uyarınca bir değerlendirme yapılması ve davacı lehine bir sonuç ortaya çıkması halinde fiilinin karşılığı olan disiplin cezasının bir alt derecesinin tatbik edilmesi gerekir. Davalı idarece yapılan değerlendirmede de, öğrencinin pişmanlığının bulunduğu ve daha önce bir disiplin cezasının olmadığı belirtilmektedir. Bu durumda adı geçen, Yönetmeliğin 30/a maddesi uyarınca davacı eylemine karşılık gelen cezanın bir alt derece cezası olan Yönetmeliğin 8. maddesinde düzenlenen bir haftadan bir aya kadar okuldan uzaklaştırma cezasıyla cezalandırılması gerekirken, sadece eyleme karşılık gelen cezanın alt sınırının uygulanması suretiyle tesis olunan dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Bir alt ceza, ilgilinin hak ettiği, cezanın alt sınırı olmayıp, sıra olarak bir alt maddede (8. maddede) öngörülen cezanın verilmesi olduğundan İdare Mahkemesince bu durum dikkate alınmaksızın davanın reddine ilişkin verilen kararda hukuka uyarlık bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, Antalya 1. İdare Mahkemesi kararının bozulmasına, yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın anılan Mahkemeye gönderilmesine 20.4.2005 gününde oybirliği ile karar verildi.”¹⁸¹

¹⁸¹ Danıştay 8. Daire, T: 20.04.2005, E: 2004/2253, K: 2005/1887 (Danıştay Bilgi Bankası) benzer kararlar için bkz. Danıştay 8. Dairesi: T: 23.06.2003, E: 2003/534, K: 2003/3075 (Danıştay Bilgi Bankası), T: 09.04.2003, E: 2002/3236, K:/ 2003/1674 (Danıştay Bilgi Bankası), T: 05.03.1998, E:1996/1016, K: 1998/810(Danıştay Bilgi Bankası), T: 10.03.1993, E: 1992/903, K: 1993/1299 (Danıştay Bilgi Bankası), Yayımlanmamış Kararlar: Danıştay 8. Dairesi, E: 1991/3416, K:

3. Yetki

Yetki, idari işlemin en kolay tespit edilen unsurudur. Disiplin Yönetmeliği'ne göre disiplin suçunu soruşturmaya yetkili amir; toplu, süreklilik arz eden ve/veya müşterek alan veya mekanlarda öğrenci olayları ile ilgili olarak **Üniversite Rektörleri**, fakülte öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı **Dekan**, enstitü öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı **Enstitü Müdürü**, yüksekokul öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı **Yüksekokul Müdürü**, konservatuvar öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı **Konservatuvar Müdürü**'dür.

Uyarma, kınama ve yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezaları doğrudan doğruya **ilgili fakülte dekanı, enstitü, konservatuvar veya yüksekokul müdürünce**, Yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl için uzaklaştırma cezası ile yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları, **yetkili disiplin kurullarınca** verilir. Fakülte, enstitü, konservatuvar ve yüksekokul yönetim kurulları aynı zamanda kendi kurumlarının disiplin kurulu görevini de yapar.

Soruşturma yaptırmaya yetkili amirler, soruşturmayı bizzat yapabileceği gibi, soruşturmacı veya soruşturmacılar tayin etmek suretiyle de yaptırabilirler. Toplu veya süreklilik arz eden öğrenci eylemleri ile ilgili olarak rektör veya görevlendireceği rektör yardımcısının başkanlığında; fakülte, enstitü, yüksekokul ve varsa konservatuvar öğretim elemanlarından oluşan, olayın kapsam ve niteliğinin gerektirdiği sayıda üyeden inceleme ve soruşturma kurulu oluşturulur. Bu kurul meydana gelen öğrenci olaylarının sebeplerini ve tekerrürün önlenmesi için alınması gereken tedbirleri bir rapor halinde rektöre sunar.

1993/613, E: 1991/537, K: 1992/2647, E: 1994/105, K: 1995/768, E: 1991/2187, K: 1992/1690, E: 1991/534, K:1992/1232, E: 1991/532, K: 1992/1329, E: 1991/529, K: 1992/1330, E: 1991/410, K: 1992/1331

Soruşturmacı, yapacağı soruşturma sonucunda suçlu oldukları tespit edilen öğrenciler hakkında verilecek uyarma, kınama ve yükseköğretim kurumlarından bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezaları için yetkili disiplin amirine, yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl için uzaklaştırma cezası ile yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları için, üniversite disiplin kuruluna teklifte bulunur. Yetkili disiplin amiri ve üniversite disiplin kurulu bu teklifle bağlı degillerdir:

“(…)Olay tarihinde yürürlükte olan, Üniversite Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 10.maddesinde, soruşturmacının sanık öğrenci hakkında verilmesi gerekli karar konusunda öneride bulunacağı, 13.maddesinde ise yönetim kurulunun disiplin cezalarından birine karar verirken suçun ağırlığını sanık öğrencinin amacını, davranış tavrı ve hareketlerini işlediği fiil dolayısıyla pişmanlık gösterip göstermediğini ve kişiliğini göz önünde bulunduracağı kuralı yer almıştır. Disiplin kurulu, kurul halinde soruşturma yapamadığı için, disiplin soruşturmaları bir soruşturmacı tarafından yapılmakta, soruşturmacı topladığı bilgi ve belgeleri değerlendirerek sanık öğrenciye verilmesi gereken ceza konusunda bir öneride bulunmaktadır. Disiplin Kurulu da, dosyadaki bilgi ve belgeleri inceledikten sonra soruşturmacının önerisine benimser veya başka bir karar verebilir. Yönetmelikle açıkça belirtildiği gibi ceza takdiri disiplin kuruluna aittir. Disiplin cezası vermeye asıl yetkili, disiplin kurulu olduğundan, kurulun soruşturmacının önerisine uymak zorunda olduğu veya önerilen dışında daha ağır bir ceza veremeyeceği kabul edilemez. Soruşturmacının kararla ilgili bir yetkisi, diğer bir deyimle cezalandırma yönünden bir yetkisi bulunmamaktadır. Yönetmelikte açıkça belirtildiği gibi cezayı takdir edecek olan, disiplin kuruludur. Diğer taraftan önerilenden farklı ceza veren disiplin kurulunun bu nedenle bir gerekçe gösterme zorunluluğu da yoktur.

Olay tarihinde yürürlükte olan öğrenci disiplin yönetmeliğinde disiplin kurullarının, soruşturmacının önerisi ile bağlı olduğu ve önerilenden ağır ceza takdirinde gerekçe göstermek zorunda olduğuna ilişkin bir kural bulunmamaktadır. Disiplin cezasını dosyadaki belge ve bilgilere göre asıl takdir edecek olanın, disiplin kurulu olduğunu göz önünde bulundurmadan, dava konusu işlemin iptaline ilişkin idare mahkemesi kararında yasa ve hukuka uyarlık bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle temyiz isteminin 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49.maddesinin 1.fıkrası uyarınca kabulü ile İdare Mahkemesi kararının bozulmasına ve dosyanın anılan mahkemeye gönderilmesine karar verildi.

AZLIK OYU: Davacı öğrenci soru cevapları yazılı kağıdı diğer öğrenciye verdiği anda sınav görevlilerince yakalanmıştır. Bu durumda adı geçen öğrenci bakımından kopya fiili teşebbüs şamasında kalmamış tam olarak oluşmuştur. Disiplin kurulu soruşturmacının önerisi ile bağlı değildir. Gerekçe göstermek suretiyle farklı ceza kararı verebilir. Dava konusu kararda, Fakülte yönetim kurulu 1 hafta yerine 1 dönem üniversiteye devamdan yasaklama cezası verirken gerekçesini de belirtmiştir. Bu nedenle soruşturmacının önerisinden farklı olarak verilen ve gerekçesi bulunan Fakülte Yönetim Kurulu kararının iptaline ilişkin İdare Mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır. Temyiz isteminin kabulü ile Mahkeme kararının bozulması yolundaki karara bu gerekçe ile katılmıyorum.”¹⁸²

Öğrenciler hakkında disiplin soruşturması açmaya yetkili amir, ilgilinin eğitim-öğretim gördüğü fakülte dekanı, enstitü-yükseköğretim-konservatuvar müdürüdür. Danıştay öğrencilerle öğretim elemanlarının birlikte disiplin suçu

¹⁸² Danıştay 8. Daire, T: 12.05.1986, E: 1985/787, K: 1986/238 (Danıştay Bilgi Bankası)

işlemesi durumunda rektörün üst disiplin amiri sıfatıyla öğrenciler ve öğretim elemanları hakkında soruşturma yürütebileceğine ve ceza verebileceğine hükmetmiştir:

“(…)21.8.1982 gün ve 17789 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinin, 17.maddesinin 3.bendinde, Üst disiplin amirinin soruşturma açtığı ve açtığı disiplin olayında alt disiplin amiri ayrıca soruşturma yapamaz veya yaptırılmaz. Daha önce açılmış soruşturma varsa bunlar üst amirin açtığı ve açtığı soruşturma dosyası ile birleştirilir hükmü yer almıştır. Dava ve soruşturma dosyasının incelenmesinden, davacının disiplin cezası almasına neden olan disiplin olayının öğretim elemanları ile öğrenciler tarafından birlikte meydana getirildiği ve Ankara Üniversitesi Rektörlüğü yazısı ile soruşturmanın açılmasına karar verildiği, bu tarihten bir gün sonra, 14.6.1983 gününde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı tarafından soruşturma açıldığı ve rektörlükçe açılan soruşturma sonucu davacıya disiplin cezası verildiği gibi aynı disiplin olayı nedeniyle ve aynı soruşturmaya dayanılarak öğretim elemanlarına da disiplin cezası verildiği gibi aynı disiplin olayı nedeniyle ve aynı soruşturmaya dayanılarak öğretim elemanlarına da disiplin cezasının verildiği anlaşılmaktadır.

Açıklanan bu durum karşısında, öğrenciler ve öğretim elemanları tarafından birlikte meydana getirilen tek bir disiplin olayı nedeniyle Üniversite üst disiplin amiri tarafından soruşturma açılarak disiplin suçunun aynı olmasından ötürü soruşturmanın öğrenciler ve öğretim elemanları yönünden, birlikte yürütülerek sonuçlanmasından sonra üst disiplin amiri tarafından davacıya disiplin cezası verilmesinde yasalara aykırılık bulunmadığından, bu durumlar göz önüne alınmadan rektörün disiplin cezası verme yetkisinin bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmesinde isabet görülmediğinden temyiz istemi-in 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49.maddesinin 1.fıkrası uyarınca kabulü ile anılan mahkeme kararının bozulmasına karar verildi.”¹⁸³

Danıştay bir başka kararında, fakülte yönetim kurulunun yükseköğretim kurumundan çıkarma kararına karşı yapılan itiraz konusunda karar verirken aynen kabul ya da ret etme yetkisi olduğunu, disiplin cezasını değiştirerek başka bir ceza verme yetkisinin olmadığını kararlaştırmıştır:

“... Fakültesi ... Mühendisliği bölümü öğrencisi olan davacıya 1985-1986 öğretim yılı bahar yarıyılında ve 1986-1987 öğretim yılı güz yarıyılında olmak üzere toplam iki yarıyıl üniversiteden uzaklaştırma cezası verilmesine ilişkin Üniversite Yönetim Kurulu kararının; davacı öğrencinin "kopya çekmek, ayrıca böyle bir suçtan ceza almasını önlemek amacı ile ilgili öğretim elemanına baskı yaparak rahatsız ve tehdit etmek ve bu fiili işlerken bazı arkadaşlarını da suça kışkırtmaktan dolayı Fakülte Yönetim Kurulu kararıyla Yüksek öğretim kurumundan çıkarma cezası ile cezalandırıldığı, davacının Fakülte Yönetim Kurulu kararına Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 33.maddesi kuralı uyarınca itirazı üzerine Üniversite Yönetim Kurulunca verilen davaya konu kararla, davacı öğrencinin 1985-1986 öğretim yılı bahar yarıyılında ve 1986-1987 öğretim yılı güz yarıyılında da olmak üzere toplam iki yarıyıl üniversiteden uzaklaştırılmasına karar verildiğinin anlaşıldığı, Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 33.maddesinin 3 ve 4.fıkralarında ise Disiplin kurulları tarafından verilen Yükseköğretim Kurulundan çıkarma kararına karşınbeş gün içinde Üniversite Yönetim Kuruluna itiraz edilebileceği, itiraz halinde itiraz mercii olan Üniversite Yönetim Kurulunun Fakülte Yönetim Kurulu tarafından verilen Yükseköğretim Kurumundan çıkarma kararına karşı yapılan itirazı inceleyerek verilen cezaı aynen

¹⁸³ Danıştay 8. Daire, T: 28.11.1984, E: 1984/480, K: 1984/1480 (Danıştay Bilgi Bankası)

kabul veya red etme yetkisi olup, Fakülte Yönetim Kurulunca verilen cezayı değiştirerek başka bir ceza tayin etme yetkisi bulunmadığı, Üniversite Yönetim Kurulu cezayı reddederse bu durumdada red gerekçesi gözönüne alınarak itirazı karara bağlayacak merciin Fakülte Disiplin kurulu olduğu, bu durumda Üniversite Yönetim Kurulu davacı öğrenciye Fakülte Yönetim Kurulunca verilen "Yükseköğretim Kurumundan Çıkarma cezasına yapılan itirazı inceleyerek, sözkonusu cezayı aynen kabul veya gerekçegöstererek reddetmesi gerekirken, Yükseköğretim Kurumundan çıkarma cezasını, iki yarıyıl uzaklaştırma cezası şeklinde değiştirmeye yetkili bulunmadığı gerekçesi" ile yetki yönünden iptal eden İdare Mahkemesi kararının bozulması istemidir.

İdare ve Vergi Mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz yolu ile incelenip bozulabilmelerine 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü kanununun 49.maddesinin 1.fıkrasında yazılı nedenlerin bulunmasına bağlıdır. İdare Mahkemesince verilen kararın gösterdiği gerekçe usul ve yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren herhangi bir neden bulunmadığından temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına karar verildi.

AZLIK OYU:2547 sayılı Yükseköğretim Yasasının 15.maddesi b fıkrası 4.bendinde; Üniversite Yönetim Kurulunun Fakülte Enstitü ve Yüksekokul Yönetim Kurullarının kararlarına yapılacak itirazları inceleyerek kesin karara bağlayacağı belirtilmiştir. Kesin karara bağlamak kavramının sadece itirazı red veya kabul anlamından olmayıp itiraz edilen kararın yerine yeni bir karar vererek uyumsuzluğu başka bir idari yere gidilemeyecek biçimde sonuçlandırmak olduğu açıktır. Aksi halde yasada kesin karara bağlamak deyimi yer almazdı. Gerçi Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 33.maddesinde Yükseköğretim Kurumundan, çıkarma kararına karşı Üniversite Yönetim Kuruluna itiraz edilebileceği, Yönetim Kurulunun kararı inceliyerek verilen cezayı aynen kabul veya reddinin verilen cezada Üniversite Yönetim Kurulunun verilen cezadan başka bir ceza veremeyeceği, sadece cezayı onamak veya bozmakla yetineceği bunun bir yetkisinin olmadığı anlamını çıkarmaya olanak yoktur. Çünkü cezayı büsbütün ortadan kaldırma yetkisine sahip olan bir kurulun kararını bozabildiği alt dereceli kuruldanda daha yetkisiz olduğu düşünülemez. Özellikle yasada belirtilen itirazları inceliyerek kesin karara bağlamak yetkisi ile birlikte düşünüldüğü takdirde yönetmelik maddesi itirazları inceleyen Üniversite Yönetim Kurulunun Fakülte Yönetim Kurulundan daha az yetkisi olduğu sonucuna varılamaz. Kaldıkı yasada böyle bir madde bulunmasa dahi idarede oluşturulan üst kurulların itiraz üzerine alt kurulların yetkisini de kullanarak karar verebilecekleri doğaldır ve bu yüzden de mantıklıdır. İdare hukukunda idari yargıda dahi geçerli olan ilke budur. İdari kurullardan çok fazla yasal görev ayırımı ve yargıç bağımsızlığı ilkesine göre çalışan ve karar veren idari yargı da dahi ilke böyle olunca aralarında astlık, üstlük ilişkisi bulunan idare kurulları arasında böyle bir yetkinin bulunmadığı düşünmek idare ve hukuk mantığı ile bağdaşmaz. Açıklanan nedenlerle İdare Mahkemesi kararının bozulması gerekeceği görüşü ile karara karşıyım.”¹⁸⁴

4. Şekil

Şekil unsuru, işlemin hukuk dünyasındaki varlığının belgelenmesidir ve bu nedenle usûlden farklı nitelik taşır.¹⁸⁵ Fakat İYUK’un 2. maddesinde idari işlem yapılması sürecinde usûl kuralları, şekil kurallarından ayrı düzenlenmediğinden bu iki unsur beraber inceleneceğiz.

¹⁸⁴ Danıştay 8. Dairesi, T: 25/09/1987, E: 1987/47, K:1987/374 (Danıştay Bilgi Bankası)

¹⁸⁵ Yıldırım, **İdari Yargı**, s. 166

Uzun yıllardır üzerinde çalışılmasına rağmen ne yazık ki ülkemizde hala bir idari usul yasası çıkartılamamıştır.¹⁸⁶ Öğrenci disiplin hukuku, usûl açısından “şanslı” bir alandır. Çünkü öğrenci disiplin hukukunun dayanağı olan yönetmelikte, soruşturma usûlü ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu durum, hakkında disiplin soruşturması açılan öğrenciye önemli güvenceler sağlamaktadır.

a. Ceza Kovuşturması İle Disiplin Soruşturmasının Bir Arada Yürütülmesi

Aynı olaydan dolayı, öğrenci hakkında ceza kovuşturmasının başlamış olması, disiplin kovuşturmasını geciktirmez. Sanığın, ceza kanuna göre mahkum olması veya olmaması disiplin cezasının uygulamasına engel teşkil etmez.

Ceza kovuşturması sonucunda verilen karar, disiplin soruşturmasının sonucunu etkiler. Öğrenci hakkında mahkumiyet kararı verilmesi disiplin cezası verilmesini gerektirir:

“(…)Uyuşmazlık, davacıya verilen yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasına ilişkindir. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 10/g maddesinde, devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümler sebebiyle cezalandırılmış olanların yükseköğretim Kurumundan çıkarma cezasıyla cezalandırılacakları kurala bağlanmıştır.3713 sayılı Terörle Mücadele Yasasının Devletin Bölünmezliği aleyhine propaganda başlıklı 8/1 maddesinde, hangi yöntem, maksat ve düşünceyle olursa olsun Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve mil-etiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapılamayacağı, yapanlar hakkında 2 yıldan 5 yıla kadar ağır hapis ve elli milyon liradan yüz milyon liraya kadar ağır hapis cezasına hükmolunacağı öngörülmüş iken, ... gün ve... sayılı Yasanın birinci maddesi ile bu maddede değişiklik yapılarak ceza miktarları; bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yüz milyon liradan üç yüz milyon liraya kadar ağır para cezası aynen değiştirilerek, bu suçun mükerreren işlenmesi halinde, verilecek cezaların paraya çevrilemeyeceği hükme bağlanmış, yine aynı Yasanın Geçici Maddesi ile de 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasasınının 8. maddesi uyarınca mahkum edilenlerin dosyalarının bu Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde hükmü veren mahkemece ele alınarak, bu Yasanın 1. maddesiyle 3713 sayılı Yasanın 8. maddesinde yapılan

¹⁸⁶ **İdari Usul Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, Başbakanlık, 1998, s. 87

değişiklik sebebiyle mahkumiyet sürelerinin yeniden belirleneceği ve ... gün ve ... sayılı Yasanın 4. ve 6. maddelerinden yararlanma durumları hakkında gerekli kararın verileceği kurala bağlanmıştır. Dava dosyasının incelenmesinden, davacı İstanbul 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinde Devlet ve Millet'in bölünmez bütünlüğü aleyhine propaganda yapmak suçundan yargılanarak hüküm giymiş ve bu hükmün Yargıtayca da onanarak kesinleşmesi üzerine davalı idarece işlem yapılmış ve buna karşı açılan davada, davacı hakkındaki hükmün kesinleşmediği gerekçesiyle işlemin idare mahkemesince iptal edildiği anlaşılmıştır. Yukarıda sözü edilen 4126 sayılı Yasanın 1. maddesi ve geçici maddesi ile 3713 sayılı Yasanın 8/1. maddesi hükümlerinin tamamen ortadan kaldırılmadığı ceza miktarlarında değişiklik yapılmış olduğu, bu durumda davacının devletin şahsiyetine karşı işlediği suç ve mahkumiyetin tamamen ortadan kaldırılmadığı açıktır. Her ne kadar davacı 4111 sayılı Yasadan yararlanarak öğrenime devam etse ve öğrencilik haklarından doğal olarak yararlansa bile, 3713 sayılı Yasa uyarınca mahkum olan davacıya verilen Yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası yasal düzenlemelere uygun olup, işlemi iptal eden idare mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, Eskişehir İdare Mahkemesi kararının bozulmasına, karar verildi.”¹⁸⁷

Ceza kovuşturması sonucunda beraat eden öğrenci hakkında ise disiplin cezası uygulanmaz. Yalnız şüpheden sanığın yararlanması ilkesi doğrultusunda, öğrencinin delil yetersizliği nedeniyle beraat etmesi, disiplin cezası verilmesini engellemez.

b. Disiplin Soruşturmasında Süre

Disiplin soruşturmasına, disiplin suçu teşkil eden fiilin disiplin soruşturması yapmaya yetkili amir tarafından öğrenilmesi üzerine başlanır. Disiplin suçu teşkil eden fiilin, çeşitli yollarla öğrenilmesi mümkündür: Disiplin soruşturması yapmaya yetkili amir, disiplin suçu teşkil eden fiili bizzat öğrenmiş olabilir, fiilin işlenmesi sırasında yetkililer tarafından tutanak tanzim edilmiş olabilir, disiplin suçu işlendiğini tespit eden başka organ veya kişiler yahut disiplin suçu teşkil eden fiile maruz kalan kişiler; fiili, disiplin amirine bildirebilir. Yapılan denetim ve incelemeler sonucunda da disiplin suçunun işlendiği öğrenilebilir. Disiplin suçu, aynı fiil hakkında başlatılan adli soruşturma sonucunda da öğrenilebilir.

¹⁸⁷ Danıştay 8. Daire, T: 06.05.1997, E: 1996/2421, K: 1997/1497

Disiplin soruşturmasına, olayın öğrenilmesini takip eden bir ay içerisinde başlanır. Soruşturma yapmaya yetkili amir, disiplin soruşturmasını bizzat yapılabileceği gibi, soruşturmacı tayin etmek suretiyle de yapabilir. Soruşturmanın; soruşturmacı tayini suretiyle yapılması halinde soruşturma emri geciktirilmeden soruşturmacıya bildirilir. Soruşturma, onay tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde sonuçlandırılır. YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nde 2006 yılında yapılan değişiklikten önce, soruşturmanın on beş gün içinde sonuçlandırılması gerekiyordu. Danıştay, on beş gün içinde soruşturmanın bitirilememesini disiplin suçunun zamanaşımına uğraması sonucunu doğurmadığı yönünde karar vermektedir:

“... Üniversitesi ... Fakültesi ... Bölümü 4.sınıf öğrencisi olan davacı hakkında 1981-1982 öğretim yılında ME-407 Machine Design dersi dönem proje çalışmasında kopya çektiği gerekçesiyle düzenlenen tutanak doğrultusunda O.D.T.Ü. Öğrenci Disiplin Kurulunun kararıyla O.D.T.Ü. Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 3/o maddesi hükmü uyarınca bir yarıyıl okuldan uzaklaştırma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin işlemi; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 54.maddesinin (c) bendi ile disiplin soruşturmasına olay öğrenilince derhal başlanacağı ve soruşturmanın en geç on beş gün içinde sonuçlandırılacağına hükme bağlandığı, dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin incelenmesinden, davacının söz konusu dersin proje çalışmasını 28.5.1982 gününde proje gurubu asistanına teslim ettiği, dava konusu kararın alınmasına neden olan soruşturma raporunun 21.6.1982 gününde düzenlendiği, davacının savunmasının 21.12.1982 gününde alındığı, dava konusu kararın ise 28.1.1983 gününde verildiğinin anlaşıldığı, bu durumda davacı hakkında açılan soruşturmanın yukarıda sözü edilen kanun hükmü uyarınca en geç on beş gün içinde sonuçlandırılmadığı anlaşıldığından dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesi ile iptal eden İdare Mahkemesi kararının temyizden incelenerek bozulması istemidir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 54.maddesinin c bendinde; Disiplin soruşturmasına olay öğrenilince derhal başlanacağı ve soruşturmanın en geç on beş gün içinde sonuçlandırılacağı kurala bağlanmıştır. Anılan kural ile getirilen süre; idarenin iç işleyişiyle ilgili olup delillerin kaybolmasını önlemek, soruşturmanın daha çabuk yapılarak disiplin suçunu işlemiş olan kişiye daha etkin ve daha çabuk ceza verilmesini sağlamak amacı ile konulmuştur. Soruşturmanın bu süre içerisinde bitirilmemesi görevliler yönünden bir sorumluluğu gerektirebilirse de disiplin suçunu işleyen kişi yönünden artık ceza verilemeyeceği gibi bir hak doğurabileceği düşünülemez. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 34.maddesinin son fıkrasında disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisinin zamanaşımına uğrayacağı kurala bağlanmış olup, anılan hükmün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere soruşturmanın 15 gün içerisinde bitirilmemesinin disiplin

suçunun zamanaşımına uğraması sonucunu doğurmayacağı açıktır. Belirtilen nedenlerle İdare Mahkemesi kararının bozulmasına ve dosyanın anılan mahkemeye geri gönderilmesine oybirliğiyle karar verildi.”¹⁸⁸

Disiplin Yönetmeliği’nde sayılan disiplin suçu niteliğindeki fiil ve halleri işleyen öğrenciler hakkında bu fiil ve hallerin işlendiğinin soruşturmaya yetkili amirlerce öğrenildiği tarihten itibaren; uyarma, kınama, yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezalarında **bir ay** içinde, Yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl için uzaklaştırma ile yükseköğretim kurumundan çıkarma cezalarında **altı ay** içinde, disiplin soruşturmasına başlanmadığı takdirde, disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrar.

Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren, nihayet **iki yıl** içinde disiplin cezası verilmediği takdirde, ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar:

“... Üniversitesi ... Fakültesi ... Bölümü öğrencisi olan davacının, Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 9/d maddesi uyarınca bir yarıyıl süre ile okuldan uzaklaştırma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin Dicle Üniversitesi Siirt Eğitim Fakültesi Yönetim Kurulunun ... gün ve ... sayılı kararının iptali istemiyle açılan davada, disiplin cezasını gerektiren fiilin işlendiği tarihten itibaren 2 yıl içinde disiplin cezası verilmesi gerektiği ancak üç yıl sonra disiplin soruşturması açılarak tesis edilen, işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemi iptal eden Diyarbakır İdare Mahkemesinin 30.9.2003 gün ve E:2002/1452, K:2003/1050 sayılı kararının; hukuka aykırı olduğu öne sürülerek, 2577 sayılı Yasanın 49. maddesi uyarınca temyizden incelenerek bozulması istemidir.

(...)Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği görüldü :İdare ve Vergi Mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz yolu ile incelenip bozulabilmeleri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesinin 1. fıkrasında yazılı nedenlerin bulunmasına bağlıdır. İdare Mahkemesince verilen kararın dayandığı gerekçe Usul ve Yasaya uygun olup, bozulmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına ve

¹⁸⁸ Danıştay 8. Dairesi, T: 22.04.1987, E: 1985/737, K: 1987/204, **Danıştay Dergisi**, Sayı: 68-69, 1988, s.s 551-552

yargılama giderlerinin temyiz isteminde bulunan üzerinde bırakılmasına 20.04.2005 gününde oybirliği ile karar verildi.”¹⁸⁹

Ancak, disiplin amir veya kurulu, bir adli yargı hükmüne ihtiyaç duyduğu durumlarda; zamanaşımı süresi adli yargı hükmünün kesinleştiği günden itibaren başlar.

**c. Usûl Hükümlerinde Yetki, Savunma
Hakkının Kısıtlanması ve Tebligat
Açısından Ortaya Çıkan Hukuka
Aykırlıklar**

Yönetmeliğe göre; yükseköğretim kurumlarında disiplin soruşturması, soruşturma yetkisine sahip disiplin amiri tarafından bizzat yapılabileceği gibi, soruşturmacı tayin edilmek suretiyle de yapılabilir. Uyarma, kınama ve yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezaları, doğrudan doğruya disiplin suçunu soruşturmaya yetkili amirlerce verilmektedir.

Disiplin soruşturmasının disiplin amiri tarafından bizzat yürütülmesi mümkün olmakla birlikte, soruşturmanın aynı zamanda disiplin cezası vermekle de yetkili olan disiplin amiri tarafından değil, ayrıca atanacak bir soruşturmacı tarafından yürütülüp sonuçlandırılması daha uygundur.

Soruşturmacının; hem disiplin soruşturmasını yürütmesi ve bu kapsamda delil toplaması hem de bu delilleri değerlendirerek disiplin cezası verilmesine katılması usûl hükümlerine aykırıdır:

“(…) Öğrenci olan davacıya "bir yarı yıl yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma" cezası verilmesine ilişkin kararın iptali istemiyle açılan dava sonucunda, İdare Mahkemesi kararıyla, disiplin soruşturması ile görevlendirilen kişinin disiplin kuruluna katılarak oy kullanmasının hukuka uygun bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir. Bu karar, temyiz incelemesi

¹⁸⁹ Danıştay 8. Dairesi, T: 20.04.2005, E: 2004/1667, K: 2005/1896 (Danıştay Bilgi Bankası)

sonucunda, Danıştay Sekizinci Dairesi kararıyla, 2547 sayılı Yasa ve Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinde disiplin soruşturması yapan disiplin kurulu üyesinin, cezayı verecek olan kurula katılıp, oy vermesini engelleyen bir kural bulunmadığı, olayda, soruşturmacının kurula katılmaması halinde dahi, disiplin kurulunun toplanma ve karar verme yeter sayısının bulunduğu, soruşturmacının kullandığı oyun, sonucu etkileyecek durumda olmadığı gerekçesiyle bozulmuş ise de; idare mahkemesi bozma kararına uymayarak dava konusu işlemin iptaline dair ilk kararında ısrar etmiştir.

Davalı idare, ısrar kararının temyizden incelenerek bozulmasını istemektedir. Disiplin Kurulu kararlarının sağlıklı, objektif olması, kararı veren kurul üyelerin, olayı objektif değerlendirebilmeleriyle mümkündür. Bu itibarla, disiplin soruşturmasıyla görevlendirilen kişinin, delilleri toplayıp, ilgilinin savunmasını alıp, kendi kanaatini de belirtir şekilde hazırladığı soruşturma raporunun, disiplin kuruluna intikalinden sonra, kurula katılarak oy kullanması disiplin hukukunda kabul edilmemektedir. Nitekim, Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin "Görüşme Usulü" başlığını taşıyan 26.maddesinde, kurulun, gerekli görürse soruşturmacıları da dinleyebileceği belirtilmek suretiyle esasen, soruşturmacıların disiplin kurulunda bulunamayacakları zımnen kabul edilmiştir. Sonuç olarak, soruşturmacının, disiplin kuruluna katılarak, oy kullanması, bu disiplin kurulu tarafından verilen disiplin cezasını hukuken sakatlar. Açıklanan nedenlerle, davalı idarenin temyiz isteminin reddine, usul ve hukuka uygun bulunan Malatya İdare Mahkemesinin 26.3.1992 günlü 1992/116 sayılı kararının onanmasına karar verildi.”¹⁹⁰

Danıştay; disiplin soruşturması yürüten kişinin disiplin kuruluna katılıp oy kullanmasını hukuka aykırı saymasına rağmen, 1993 yılında vermiş olduğu bir kararda, soruşturmacıların kurula katılıp oy kullanmasını, cezanın oybirliğiyle çıkması, soruşturmacıların oylarının kararı etkilemediği gerekçeleriyle hukuka uygun bulmuştur:

“(…)Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin "Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Amir ve Kurullar" başlıklı 2.maddesinde fakülte, enstitü konservatuvar ve yüksekokul yönetim kurullarının aynı zamanda kendi kurumlarının disiplin kurulu görevini de yapacağı, "Toplantı Nisabı" başlıklı 24.maddesinde ise disiplin kurulu olarak yönetim kurulunun toplantı nisabının kurul üye tam sayısının yarısından fazlası olduğu, öte yandan 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasının 20/d fıkrasında da, yüksekokul yönetim kurulunun 6 kişiden oluşacağı kuralı bulunmaktadır. Dosyanın incelenmesinde, Eğitim Yüksekokulunda 6.3.1992 günü meydana gelen ve davacının da katıldığı olayları soruşturarak hazırladıkları soruşturma raporuna Yüksekokul Disiplin Kuruluna sunan iki soruşturmacının, aynı

¹⁹⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri, T: 23.10.992, E: 1992/316, K: 1992/164 (**Danıştay Bilgi Bankası**)

zamanda yönetim kurulu üyesi olmaları nedeniyle Disiplin Kurulu toplantısına katıldıkları ve kararın oybirliği ile alındığı anlaşılmaktadır.

Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinde disiplin cezasını gerektiren bir olayın soruşturmasını yapan soruşturmacının, disiplin kuruluna katılamayacağını ilişkin bir hüküm bulunmamasıyla birlikte, ilke olarak soruşturmacının Kurul'a katılması uygun görülmemektedir. Ancak olayda, dava konusu kararın 6 kişiden oluşan Yönetim Kurulunda oybirliği ile verildiği, göz önüne alındığında, karara katılan 2 soruşturmacının, katılmaması durumunda bile diğer 4 kişinin toplantı ve karar sayısını sağlamalara nedeniyle bu kişilerin atılmasının sonucu etkilemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu durumda iptali istenen yönetim kurulu kararının şekil yönünden sakatlığından söz edilemeyeceğinden, dava konusu işlemi iptal eden İdare mahkemesi kararında hukuka uyarlık yoktur. Açıklanan nedenlerle İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar verildi.

AZLIK OYU: Temyiz dilekçesinde öne sürülen nedenler İdare Mahkemesi kararının bozulmasına gerektirecek nitelikte görülmediğinden temyiz isteminin reddi ve anılan kararın onanması gerektiği oyu ile çoğunluk kararına katılmıyoruz.¹⁹¹

Burada Danıştay'ın esaslı ve ikincil şekil kuralı ayırımını göz önünde bulundurarak işlemi hukuka uygun bulmasını doğru bulmuyoruz. Danıştay'ın diğer bütün kararlarında olduğu gibi soruşturmacının disiplin kuruluna katılmasını hukuka aykırı bulmasının, daha yerinde olduğunu düşünüyoruz.

Danıştay, kararlarında soruşturmacının disiplin kuruluna katılmasıyla, disiplin cezası vermeye yetkili amirin disiplin kuruluna katılması ve karar verilmesi arasında bir ayırım yapmaktadır. İkinci durumun varlığı halinde yapılan işlem hukuka uygun sayılmaktadır:

“(…)Disiplin Yönetmeliğinde bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasının Dekan tarafından verileceği kuralı bulunmaktadır. Disiplin Kurulu olarak da görev yapan Fakülte Yönetim Kurulunun başkanının dekan olması ve dekanında katıldığı disiplin kurulunca karar verilmiş olması nedeniyle işlemde yetki yönünden yönetmelik kuralına aykırılıktan söz edilemez(…)”¹⁹²

¹⁹¹ Danıştay 8. Daire, T: 24.11.1993, E: 1992/2991, K: 1993/3834 (Danıştay Bilgi Bankası)

¹⁹² Danıştay 8. Daire, T: 21.09.1989, E: 1988/569, K: 1989/689 (Danıştay Bilgi Bankası)

Soruşturmacının yetkileri arasında tanık dinlemek, keşif yapmak ve bilirkişiye başvurmak vardır. Her soruşturma işlemi bir tutanakla tespit edilmek zorundadır. Tutanak; işlemin nerede ve ne zaman yapıldığı, işlemin mahiyeti, kimlerin katıldığı, ifade alınmış ise, soruları ve cevapları belirtecek şekilde düzenlenir ve soruşturmacı, katip ile ifade sahibi veya keşif sırasında hazır bulunduranlar veya belge sorumlularınca imzalanır. Soruşturma sürecinde tanık dinlenecekse, tanığın ifadesi alınmadan önce, yemin ettirilmeli ve yeminin şeklinin de tutanakta belirtilmelidir. Buna karşılık öğrencinin ifadesi alınırken yemin ettirildiğinde işlem hukuka aykırı olur.

Anayasanın “hak arama hürriyeti” başlıklı 36. maddesine göre, herkes haklı araç ve yollardan yararlanarak yargı organları önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 130. maddesine göre ise devlet memurlarına savunmaları alınmadan ceza verilemez. Öğrenciler için de aynı esaslar geçerlidir. Öğrencinin savunmasının alınmasında uyulacak usul Yönetmeliğin 16. maddesinde düzenlenmiştir:

a) Hakkında disiplin soruşturması açılan öğrenciye atfedilen suçun neden ibaret olduğu, savunmasını yapacağı tarihten en az yedi gün önce yazılı olarak bildirilir. Bu yazıda; öğrenciden belirtilen gün, saat ve yerde, savunmasını yapmak üzere hazır bulunması istenilir. Tebligat yapılmasının mümkün olmadığı hallerde, öğrencinin savunmasını yapmak üzere soruşturmacıya başvurması hususu, mensubu bulunduğu kuruluşun belirli yerlerinde ilan olunur.

b) Öğrenciye yollanacak davetiyede; çağrıya özürsüz olduğu halde uymadığı veya özrünü zamanında bildirmediği takdirde, savunmadan vazgeçmiş sayılacağı ve diğer delillere dayanılmak suretiyle hakkında gerekli kararın verileceği kaydolunur.

c) Makbul sayılan bir özür bildiren veya mücbir sebep dolayısıyla davete uymadığı anlaşılan öğrenciye yeniden uygun bir süre verilir veya belirtilecek bir süre içinde yazılı savunmasını göndermesi istenir. Tutuklu öğrencilere savunmalarını yazılı olarak gönderebileceği duyurulur.

d) Her türlü tebligat işlerinde, bu Yönetmeliğin 35. ve 37. maddeleri hükümleri uygulanır. Tebligatın elden yapılması halinde tebellüğ belgesi dosyasında saklanır.

e) Soruşturma; öğrencinin kendini gereği gibi savunmasına imkan verecek şekilde yürütülür. Ancak savunma bahanesiyle soruşturmanın uzatılmasına imkan verilmez.”

Şekil unsuruna ilişkin iptal kararları, en çok ilgiliye tebligatın usulüne uygun yapılmaması nedeniyle verilmektedir. Tebligat usulü, yönetmeliğin 35. maddesinde belirtilmiştir:

a) Disiplin kovuşturması dolayısıyla her türlü tebligat, öğrencinin yükseköğretim kurumuna kayıt esnasında bildirdiği adrese yazılı olarak yapılmak veya tebliğ varakası ilgili yükseköğretim kurumunda ilan edilmek suretiyle tamamlanmış sayılır.

b) Yükseköğretim kurumuna kaydolarken bildirdikleri adresi değiştirdikleri halde, bunu mensubu buldukları kurumlara kaydettirmemiş bulunan veya yanlış veya eksik adres vermiş olan öğrenciler, yükseköğretim kurumunda mevcut adreslerine tebligatın yapılmış olması halinde, kendilerine tebligat yapılmadığını iddia edemezler.

Kişilerle olan yazışmalar “iadeli taahhütlü” olarak yapılır. Evrakın elden verilmesi halinde, imzalı belge dosyasında saklanır. 35. maddedeki tebliğ şekli saklı kalmak üzere, diğer hususlarda 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır.”

İdarenin tebligat usûlüne uymadığı ve ilgilinin savunmasını almadığı durumlarda, Danıştay, idari işlem hakkında esastan inceleme yapmadan işlemi hukuka aykırı saymaktadır:

“(…)Yönetmeliğin 16.maddesinde, hakkında disiplin soruşturması açılan öğrenciye atfedilen suçun neden ibaret olduğunun, savunmasını yapacağı tarihten en az üç gün önce yazılı olarak bildirileceği, bu yazıda, öğrenciden belirtilen gün saat ve yerde savunmasını yapmak üzere hazır bulunmasının istenileceği, öğrenciye yollanacak davetiyede, çağrıya özürsüz olduğu halde uymadığı veya özrünü zamanında bildirmediği takdirde, savunmadan vazgeçmiş sayılacağı ve diğer delillere dayanılmak suretiyle hakkında gerekli kararın verileceğinin kaydolacağı, makbul sayılan bir özür bildiren veya mücbir sebep nedeniyle çağrıya uymadığı anlaşılan öğrenciye yeniden uygun süre verileceği veya belirtilecek bir süre içinde yazılı savunmasını göndermesinin isteneceği, soruşturmanın öğrencinin kendini gereği gibi savunmasına imkan verecek şekilde yürütüleceği belirtilmektedir. Maddede ayrıca tebligatların nasıl yapılacağı ve tebligat yapılmasının mümkün olmadığı hallerde uyulması gerekli kurallar da açıklanmaktadır. Aynı Yönetmeliğin 20.maddesinin (c) fıkrasında da soruşturmanın sonuçlandırılması üzerine dekan, müdür veya disiplin kurulunun, disiplin cezacı vermeden önce sanık öğrencinin yeniden savunmasını alacağı ve bu takdirde 16.maddedeki esaslara uyulacağı hüküm altına alınmıştır. Temyiz istemine konu olan dosyanın incelenmesinden, Yönetmeliğin 16 ve 20.maddesinde yazılı kurallara uyulmadan disiplin cezası verildiği

anlaşılmaktadır. Fakülte sekreterliğinin yazısı ile davacıya "21.5.1986 Çarşamba günü saat 14.00'de Maliye Araştırma Merkezinde bulunmanız gerekmektedir "biçiminde yapılan tebligat, Yönetmeliğin 16.maddesine uygun olmadığı gibi, idarece "savunma" olarak nitelendirilip, işleme dayanak alınan belgenin de bir sorgu tutanağı olduğu anlaşılakta, ayrıca davacının 20.madde uyarınca da savunmasının alınmadığı görülmektedir. Açıklanan nedenlerle, biçimsel kurallara uyulmadığı gerekçesiyle işlemin iptaline dair kararında ısrar eden İdare Mahkemesi kararı mevzuata uygun bulunduğundan; temyiz isteminin reddi ile idare mahkemesi kararın onanmasına karar verildi.

GEREKÇEDE KARŞI OY:

Dava konusu işlemlerle ilgili soruşturma dosyasının incelenmesinden, soruşturmacıların, soruşturma aşamasında davacının ifadesine başvurup, savunmasını aldıkları, ancak soruşturmanın sonuçlandırılmasından sonra, Yönetmeliğin 21.maddesi uyarınca disiplin kurulunun, 10.madde uyarınca yeniden savunma almadan ceza verdiği anlaşılaktadır. Dava konusu işlem, bu nedenle, Yönetmeliğe uygun olmayıp, iptali gerektiğinden, İdare Mahkemesi kararının da bu gerekçeyle onanması oyu ile, karara gerekçe yönünden karşıyız.

ESASTA KARŞI OY:

Dava dosyasında bulunan soruşturma raporunda, sanık öğrenciye savunma hakkını kullanabilmesi için bildirim yapıldığı, bu bildirim üzerine de belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulunan öğrencinin beyanının saptandığı, belirtilmektedir. Bu beyanın alınmasına ilişkin belgede de davacıya olayın hatırlatılarak bu konuda diyeceklerinin sorulduğu, beyanın tutanağa geçirildiği, davacının beyanını bitirirken de başka diyeceğinin olmadığını bildirdiği ve belgenin altını imzaladığı, 21.5.1986 günlü tutanağın incelenmesinden anlaşılaktadır. Bu belgeler ceza verilmeden önce Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğine uygun biçimde işlem tesis edildiğini gösterdiğinden, temyiz isteminin kabulü ve İdare Mahkemesi Kararının bozulması oyuyla karara karşıyım.¹⁹³

¹⁹³ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, T: 27.10.1989, E: 1989/401, K: 1989/156, **Danıştay Dergisi**, Sayı: 78-79, 1990, s.s 111-114. Benzer kararlar için bkz. Danıştay 8. Daire, T: 07.07.1992, E: 1991/2774, K: 1992/1508 (**Yayımlanmamış Karar**), E: 1991/375, K: 1992/1099, T: 14.05.1992, E: 1991/2771, K: 1992/920 (**Yayımlanmamış Karar**), T: 12.11.1991, E: 1991/2413, K: 1991/1785 (**Yayımlanmamış Karar**), T: 10.09.1990, E: 1989/246, K: 1990/853 (**Danıştay Bilgi Bankası**), T: 22.06.1989, E: 1988/872, K:1989/ 595 (**Danıştay Bilgi Bankası**)

SONUÇ

Danıştay kararları ışığında öğrencilere verilen disiplin cezalarını incelediğimizde karşımıza çıkan ilk şey, üniversitenin disiplin soruşturması açma yetkisine sahip amirlerinin çok fazla soruşturma açmasıdır. Bürokratik engeller yüzünden, ne yazık ki İstanbul Üniversitesi'nde son beş yıl içerisinde açılan soruşturmaların sayısını ve kaç soruşturmada ceza verildiğini tespit edemedik. Fakat tüm bu bilgi eksikliğine rağmen idarenin soruşturma açmadan önce, iyi araştırma yapması gerektiğini ve araştırma sonunda önemli bulgulara vardığı oranda öğrenciler hakkında soruşturma açması gerektiğini söylemeliyiz.

Adalet Bakanlığı Adli Sicil Genel Müdürlüğü'nün 2007 yılı istatistiklerine göre, öğrenci ve öğrenim işlerinde idare mahkemelerine açılan davaların % 48'i iptal kararıyla sonuçlanmaktadır. Bu oran çok yüksektir. Öğrencilere ve öğretim elemanlarına önemli ölçüde vakit kaybettiren, çeşitli aşamalarda yapılması gereken masraflarla devlet hazinesini zarara sokan, yeterli delillere dayanmadan, gereksiz yere yapılan soruşturmaların azaltılması için disiplin soruşturması açmaya yetkili amirlere büyük görev düşmektedir.

Araştırmamız boyunca yüz yetmiş yedi Danıştay kararını inceledik. Bu kararların altı tanesi Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'na, iki tanesi Danıştay 11. Dairesi'ne, bir tanesi Danıştay 5. Dairesi'ne, geri kalan yüz altmış sekiz karar da Danıştay 8. Dairesi'ne aittir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ve Danıştay 8. Dairesi'nin vermiş olduğu kararların altmış beş tanesi şekil unsurunda, kırk dokuz tanesi sebep unsurunda, kırk beş tanesi konu unsurunda, on bir tanesi de yetki unsurunda hukuka aykırılıklarla ilgilidir. Tabii verilen kararların birçoğunda, birden fazla unsurda hukuka aykırılık bulunduğunu belirtelim.

Soruşturma nedenleri açısından Danıştay'ın vermiş olduğu kararları incelediğimizde; yüz yirmi üç soruşturmanın afiş asma, eylem yapma, boykota katılma vb. siyasi faaliyetlerde bulunma, on iki soruşturmanın kılık-kıyafet düzenlemelerine aykırı davranma, dokuz soruşturmanın başkasının yerine sınava

girme, yine dokuz soruşturmanın kopya çekme, sekiz soruşturmanın kurum personeline ve arkadaşlarına fiili tecavüz, beş soruşturmanın sahte not çizelgesiyle mezuniyet, üç soruşturmanın sınav düzenini bozma, iki soruşturmanın dilekçe verme hakkının kullanımı, bir soruşturmanın araştırma görevlisine hakaret, bir soruşturmanın üniversiteye kayıt sırasında sahte belge verme, bir soruşturmanın kütüphaneden kitap çalma gerekçeleriyle idare tarafından işlem gerçekleştirildiğini görüyoruz.

Öğrenciler hakkında disiplin soruşturması açılması ve ceza verilmesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 54. ve 65/a maddelerine dayanan Yüksek Öğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'ne göre olmaktadır. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği, giriş bölümünde andığımız Anayasa Mahkemesi'nin kararı doğrultusunda, öğrenciler hakkında disiplin soruşturması açılması ve ceza verilmesi kanunla düzenlenmelidir. Ayrıca disiplin cezasında "kıyas" hükmünü getiren ilgili yönetmeliğin "öngörülmemiş disiplin suçları" başlıklı 11. Maddesi yeni düzenlenecek kanunda yer almamalıdır.

Uyarma cezasının verilmesinde idareye geniş takdir hakkı tanıyan yönetmeliğin 6/a ve 7/a maddeleri "suçta ve cezada kanunilik" ve "belirlilik" ilkeleri doğrultusunda yeniden düzenlenmelidir. Anayasa, 67. maddesinde, vatandaşlarına siyasi faaliyetlerde bulunma hakkını tanımıştır. Anayasanın 68. maddesine göre de yükseköğretim öğretim elemanları ve öğrencileri siyasi partilere üye olabilmektedirler. Siyasi faaliyetlerde bulunmakla ilgili yönetmeliğin 7/d, 8/c, 8/f, 9/c, 9/f,10/b, 10/c maddeleri gözden geçirilmeli ve Siyasi Partiler Kanunu, Ceza Kanunu vb. yasal düzenlemelerle yasaklanmamış bütün fiiler, disiplin suçu olmaktan çıkarılmalıdır. Anayasa tarafından güvence altına alınmış bir hakkın, disiplin yönetmeliğinde disiplin suçu olarak düzenlenmesini yerinde bulmuyoruz.

Yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasının uygulanması bakımından da bir öneri getirmek istiyoruz. Bu ceza, devlet memurluğundan çıkarma cezasına çok benzeyen bir cezadır. Devlet memurluğu statüsü memura, yükseköğretim kurumu öğrencisine göre daha büyük sorumluluklar yükler. Dolayısıyla bu sorumlulukları

yerine getirmeyen kişilerin devlet memurluğundan çıkarılması olağan karşılanabilir. Devlet memurluğundan çıkarılan kişinin, işçi olarak ya da kendi işini kurarak hayatını idame ettirmesi mümkündür. Aynı durum öğrenci için söz konusu değildir. Bir daha hiçbir yükseköğretim kurumuna geri dönmek üzere üniversiteden çıkartılan öğrenci, hayatının erken bir döneminde çok ciddi sıkıntılar yaşayacaktır.

Bu nedenlerle, ilgili yönetmelikte düzenlenmiş olan, işkence yapmak veya yaptırmak, ırza tecavüz etmek, uyuşturucu ticareti yapmak, ateşli silahlar ve mermilerini, bıçakları, patlayıcı maddeleri taşımak, kullanmak, yükseköğretim kurumunda bulundurmamak fiilleri nedeniyle öğrenci, bir daha yükseköğretim kurumuna dönemeyecek şekilde üniversiteni çıkarma cezasına çarptırılmalıdır. İlgili yönetmelikte düzenlenen diğer hükümler açısından ise öğrencinin aynı veya başka bir yükseköğretim kurumuna dönebilmesi mümkün hale getirilmelidir.

Üniversiteden atıldıktan birkaç ay sonra sınava girip kendi okuluna ya da başka bir okula kayıt yaptıran öğrencinin, çıkartılma cezasını bertaraf etmesi ihtimali, bu kişilerin belirli süreler üniversite sınavlarına girmesinin engellenmesiyle önlenebilir. Bu durumda olan bir kişi, en az iki yıl sınava girme hakkından mahrum bırakılabilir. Böylece öğrenci bu sürede, yaptığı hataların değerlendirmesini yapmak için zaman bulacak, disiplin hukukunun etrafından dolanamayacak ve gerekli şartların oluşması halinde yeniden yükseköğretim kurumuna kayıt yaptırabilecektir.

Son olarak “öğrenci affı”¹⁹⁴ meselesine değinmek istiyoruz. 1984 yılından itibaren dokuz kez öğrenci affı çıkartılmıştır. Afların altı tanesi, disiplin nedeniyle okullarıyla ilişkisi kesilmiş öğrencileri kapsamıştır. Sürekli bir biçimde öğrenci affı uygulamasına gidilmesi, yükseköğretim sisteminin sağlığı açısından yararlı değildir. Ayrıca bu kadar sık öğrenci affı çıkarılması, toplumun yükseköğretim kurumlarına olan güvenini azaltmaktadır. YÖK Disiplin Yönetmeliği’nde yapılacak düzenlemeler, kısa sürelerle af kanunu çıkartılmasının da önüne geçecektir.

¹⁹⁴ Öğrenci affı, YÖK Kanunu’na geçici maddeler eklenmesiyle gerçekleşmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Artuk, M., E., A., Gökçen, Yenidünya A.,C., : **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Bs., Ankara, Seçkin, 2002
- Artukmaç, Sadık : **Bizde İdarenin Murakebesi**, İstanbul, Cumhuriyet, 1950
- Aslan, Zehrettin : **Disiplin Suç ve Cezaları**, İstanbul, Alfa, 2001
- Balta, Tahsin Bekir : **İdare Hukukuna Giriş, C. I**, Ankara, TODAİE
- Derbil, Süheyp : **İdare Hukuku**, 5. Bs., Ankara, Ankara Üniversitesi, 1959
- Dönmezer, Sulhi : **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 14. Bs., İstanbul, Beta, 1995
- Dönmezer, Sulhi, Erman, Sahir : **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, 8. bs, İstanbul, Filiz, 1981
- Dönmezer, Sulhi, Erman, Sahir : **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, 7. bs, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1979
- Duman, Bahattin : **Yükseköğretim Ceza ve Disiplin Soruşturması**, Ankara, Seçkin, 2006

- Duran, Lütfi: **İdare Hukuku Ders Notları**, İstanbul, 1982
- Eliot, Mark, Beatson, Jack, Matthews, Martin : **Administrative Law: Text and Materials**, 3th Edition, Oxford, Oxford University Press, 2005,
- Erem, Faruk : **Türk Ceza Hukuku**, C. I, 2.bs., Ankara, Güney, 1950
- Erem, Faruk : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 3. Bs., Ankara, Ankara Üniversitesi, 1954
- Erem, Faruk : **Türk Ceza Hukuku**, C. I, 7. Bs., Ankara, Ankara Üniversitesi, 1971
- Giritli, İsmet : **Türk Devlet İçtihatlarına Göre İdarenin Yetkisini Saptırması**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi
- Gözler, Kemal : **İdare Hukuku**, Bursa, Ekin, 2003
- Gözübüyük, A. Şeref : **Yönetsel Yargı**, Ankara, Turhan, 1996
- Gözübüyük, A. Şeref, Tan, Turgut : **İdare Hukuku**, 2. bs., C.II, Ankara, Turhan, 2003
- Gözübüyük, A. Şeref, Tan, Turgut : **İdare Hukuku Genel Esaslar**, 3. bs., C.I, Ankara, Turhan, 2004

- Gözübüyük, A. Şeref, Dinçer, Güven: **İdari Yargılama Usulü**, 2. Bs., Ankara, Turhan, 1999
- Günday, Metin : **İdare Hukuku**, 5. bs., Ankara, İmaj, 2002
- Güran, Sait : **Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay Üzerine Yapısal Bir Deneme**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1977
- İçel, Kayıhan : **Suç Teorisi**, 2. Bs., İstanbul, Beta, 2000
- İçel, Kayıhan : **Yaptırım Teorisi**, İstanbul, Beta, 2000
- İçel, Kayıhan, Donay, Süheyl : **Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku**, 3. Bs., İstanbul, Beta, 1999
- Karal, Enver Z : **Osmanlı Tarihi**, c. VII, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1956
- Marx, Karl, Engels, Frederick : **Selected Works in Three Volumes**, Volume I, 3th Edition, Moskow, 1976
- Onar, Sıddık S. : **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, 2. bs., C.I, İstanbul, Hak, 1960
- Onar, Sıddık S. : **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, 3. bs., C.II, İstanbul, Hak, 1966

- Onar, Sıddık S. : **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, 3. bs., C.III, İstanbul, Hak, ty.
- Ortaylı, İlber : **Türkiye İdare Tarihi**, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, 1979
- Özay, İl H. : **Gün Işığında Yönetim II Yargısal Korunma**, İstanbul, Filiz, 2004
- Özay, İl H. : **Günışığında Yönetim**, 3. bs., İstanbul, Alfa, 1996
- Özay, İl H. : **İdari Yaptırımlar**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1985
- Özyörük, Mukbil : **İdari Yargı Dersleri**, Ankara, Teksir, 1969-1970
- Pınar, İbrahim : **4483 Sayılı Kanuna Göre Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri**, 4. Bs., Ankara, Seçkin
- Sarıca, Ragıp : **İdari Kaza**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1949
- Teziç, Erdoğan : **Anayasa Hukuku**, 5. bs., İstanbul, Beta, 1998

- Tunaya, Tarık Z : **Türkiye’de Siyasi Gelişmeler**, C.I, İstanbul, Bilgi Üniversitesi, 2001
- Velidedioğlu, Hıfzı V. : **Medeni Hukukun Umumi Esasları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1945
- Versan, Vakur : **Kamu Yönetimi**, 9. bs., İstanbul, Der, 1986
- Yaşar, Nuri H. : **İdari Yargı Kararlarının Ekinleştirilmesi Arayışında İdari Yargı, İdari Yargıç ve Yargısal Emir**, İstanbul, Filiz, 2002
- Yayla, Yıldızhan: **İdare Hukuku**, İstanbul, Filiz, 1985
- Yıldırım, Turan : **İdari Yargı**, İstanbul, Beta, 2008
- Yıldırım, Turan : **Türkiye’nin İdari Teşkilatı**, 5. bs., İstanbul, Alkım, 2005
- Zanobini, Guido : **İdari Müeyyideler**, Çev. Yılmaz Günel, Ankara, Sevinç, 1964

MAKALELER

- Azrak, Ali Ülkü : ”İki Fonksiyonun Karşılaştırılması Üzerine Bir Teorik Deneme”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C XXXIV., S. 1, 1968
- Ali Ülkü Azrak, “İptal Davalarının Objektif Niteliği Üzerine Düşünceler”, **Sıddık Sami Onar’a Armağan**
- Cem, Cemil : “Disiplin ve Disiplin Hukuku”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 5, 1969
- Craig, Paul P. “Access to Mechanisms of Administrative Law”, **English Public Law**, Oxford, Oxford University Press, 2004
- Duran, Lutfi : “İdari Kazada Dava Açma Müddeti”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XI, no:1-2, 1945
- Gelegen, Taner : “Kamu Yönetiminde Disiplin ve Disiplin Cezaları”, **Danıştay Dergisi**, Cumhuriyetin 50. Yılı Özel Sayısı, 1973
- Gölcüklü, Feyyaz : “İdari Ceza Hukuku ve Anlamı; İdarenin Cezai Müeyyide Tatbiki”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, S.2
- Güenal, Yılmaz : “Disiplin Cezaları”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. XIII, S. 2, 1958

- Güran, Sait: “İdari İşlem,” **Prof. Dr. Hayri Domanıç’e 80. Yaş Armağanı**, C. II, İstanbul, 2001
- Güran, Sait: “Anayasanın Kuvvetler Ayrılığı İlkesine ve Yönetim Yargı İlişkilerine Bakış Açısında Değişiklik”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, S.11, 1994
- Karahanogulları, Onur : ”Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C. 8, S. 3, 1999
- Mermut, Güler : “İptal Davalarının Şartı Olarak Kanuna Aykırılık”, **İdare Hukuku ve İdari Yargı ile İlgili İncelemeler**, Ankara, Danıştay, 1976
- Oğurlu, Yücel “Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Cezasına Etkisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 52, S. 2
- Örücü, Esin : “Disiplin Cezaları 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Sistemi”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XXXII, S. 2-4, İstanbul, 1967
- Özdeş, Orhan : “Danıştay ve Tarihi Gelişimi”, **Danıştay Dergisi**, C.I, No: 1
- Tortop, Nuri : “Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 16, S. 3, 1983
- Yüce, Turhan Tufan : “Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Ceza Hukukunda Geçerliği Sorunu ve Danıştay Kararlarının Bu Açından Tahlili”, **Danıştay Dergisi**, S. 88, 1994

DANIŞTAY KARARLARI

Danıştay 8. Dairesi: E: 1981/1718, K: 1982/1095, E: 1985/563, K: 1985/810, E: 1991/1139, K: 1991/2066, E: 1991/2188, K: 1992/1547, E: 1991/2632, K: 1992/1557, E: 1991/883, K: 1992/2223, E: 1996/2421, K: 1997/1497, E: 2004/1667, K: 2005/1896, E: 1985/737, K:1987/204, E:1991/1370, K: 1991/1358 T:11.10.1982, E: 1981/1718, K: 1982/1095, T: 27.09.1985, E: 1985/563, K: 1985/810, T: 17.06.1992, E: 1991/534, K: 1992/1232, T: 25.12.2006, E:2005/5252, K: 2006/5498, T. 13.09.1991, E: 1990/1765, K: 1991/1335, T: 22.06.1993, E: 1992/2466, K: 1993/2477, T: 07.07.1993, E: 1992/2281, K: 1993/2633, T: 05.10.2004, E: 2004/2193, K: 2004/3624, T: 24.02.2006, E: 2005/4497, K: 2006/725, T: 04/07/1988, E: 1988/397, K: 1988/529, E: 1989/419, K: 1990/963, E: 2003/534, K: 2003/3075, E:2002/3236, K: 2003/1674, E: 1988/251, K: 1989/615, E: 2004/2253, K: 2005/1887, E: 2003/534, K: 2003/3075, E: 2002/3236, K:/ 2003/1674, E:1996/1016, K: 1998/810, E: 1992/903, K: 1993/1299, E: 1991/3416, K: 1993/613, E: 1991/537, K: 1992/2647, E: 1994/105, K: 1995/768, E: 1991/2187, K: 1992/1690, E: 1991/534, K:1992/1232, E: 1991/532, K: 1992/1329, E: 1991/529, K: 1992/1330, E: 1991/410, K: 1992/1331, T: 12/05/1986, E: 1985/787, K: 1986/238, E: 1984/480, K: 1984/1480, T: 25/09/1987, E: 1987/47, K:1987/374, E: 1996/2421, K: 1997/1497, E: 1985/737, K: 1987/204, E: 2004/1667, K: 2005/1896, E: 1992/2991, K: 1993/3834, E: 1988/569, K: 1989/689, E: 1991/2774, K: 1998/1508, E: 1991/375, K: 1992/1099, E: 1991/2771, K: 1992/920, E: 1991/2413, K: 1991/1785, E: 1989/246, K: 1990/853, E: 1988/872, K:1989/ 595

Danıştay 11. Dairesi: E. 2007/7002, K. 2007/6930, Danıştay Dergisi Sayı:117

Danıştay 5. Dairesi: E. 2003/985, K. 2002/3906, **Danıştay Kararları Dergisi,** Sayı:3

İdari Dava Daireleri Genel Kurulu: E: 1994/105, K: 1995/768, T: 10.11.1995, E: 1994/105, K: 1995/768, E: 1992/316, K: 1992/164, E: 1989/401, K: 1989/156

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1988/K1988-08.htm>

<http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1991/K1991-21.htm>

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=disiplin&ayn=tam>

<http://www.aydinbim.adalet.gov.tr/MAKALELER/D%C4%B0S%C4%B0PL%C4%B0N%20MAHKEMELER%C4%B0.htm>

http://www.tempodergisi.com.tr/toplum_politika/15672/,

<http://www.turkhukusitesi.com/showthread.php?t=9497>